

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

PRŮHLED DO HISTORIE PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

VE XX. STOLETÍ V PRAZE

(Na základě analýzy historických pramenů čtyř mateřských škol)

Diplomová práce

A LOOK BACK INTO THE HISTORY OF PRE-SCHOOL EDUCATION

IN THE 20th CENTURY IN PRAGUE

(Based on the analysis of historical sources of four kindergartens)

Diploma work

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Jana Uhlířová, CSc.

Autor diplomové práce: Markéta Pokorná

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Forma studia: kombinovaná

Diplomová práce dokončena: listopad 2008

Děkuji Doc. PhDr. Janě Uhlířové, CSc. za vedení diplomové práce.

Bez jejího významného přispění by práce nemohla vzniknout.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne: 17. listopadu 2008

1. Úvod	6
2. Úvodní slovo	8
3. Úvodní slovo	9
4. Děkuji Doc. PhDr. Janě Uhlířové, CSc. za vedení diplomové práce.	11
5. Bez jejího významného přispění by práce nemohla vzniknout.	13
6. Vývoj mateřských zařízení v Praze	29
7. Podpora českého školství z nestátních sektorů	36
7.1. Česká spořitelna	36
7.1.1. Historie České spořitelny	36
7.1.2. Podpora českého školství	40
7.1.3. Závěr	44
8. „Jubilejní mateřské školy“ postavené v Praze Městskou spořitelnou pražskou k desátému výročí založení Československé republiky	46
8.1. Mateřská škola Nad Lázeňovou v Praze 5	46
8.1.1. Historie mateřské školy	46
A. V Barvičské ulici	46
B. V Radické ulici	49
C. V ulici Nad Lázeňovou	50
D. Slavnostní otevření nové budovy	51
E. Historie od roku 1951	53
8.1.2. Kriteria hodnocení mateřské školy	57
8.1.3. Závěr	75
8.2. Mateřská škola U nové školy v Praze 9	81
8.2.1. Historie mateřské školy	81
8.2.2. Kriteria hodnocení mateřské školy	82
8.2.3. Závěr	89
8.3. Mateřská škola s Školítké zahrady v Praze 8	93
8.3.1. Historie mateřské školy	93
8.3.2. Kriteria hodnocení mateřské školy	94
8.3.3. Závěr	100

OBSAH:	104
Klíčová slova.....	6
Anotace.....	8
1. Úvod.....	9
2. Metody použité v práci.....	11
3. Vývoj předškolních zařízení v českých zemích.....	13
4. Vývoj předškolních zařízení v Praze.....	29
5. Podpora českého školství z nestátních sektorů.....	36
5.1 Česká spořitelna.....	36
5.1.1 Historie České spořitelny.....	36
5.1.2 Podpora českého školství.....	40
5.1.3 Shrnutí.....	44
6. „Jubilejní mateřské školy“ postavené v Praze Městkou spořitelnou pražskou k desátému výročí založení Československé republiky.....	46
6.1 Mateřská škola Nad Laurovou v Praze 5.....	46
6.1.1 Historie mateřské školy.....	46
A. V Barvířské ulici.....	46
B. V Radlické ulici.....	49
C. V ulici Nad Laurovou.....	50
D. Slavnostní otevření nové budovy.....	51
E. Historie od roku 1931.....	55
6.1.2 Kriteria hodnocení mateřské školy.....	57
6.1.3 Shrnutí.....	75
6.2 Mateřská škola U nové školy v Praze 9.....	81
6.2.1 Historie mateřské školy.....	81
6.2.2 Kriteria hodnocení mateřské školy.....	82
6.2.3 Shrnutí.....	89
6.3 Mateřská škola U Školské zahrady v Praze 8.....	93
6.3.1 Historie mateřské školy.....	93
6.3.2 Kriteria hodnocení mateřské školy.....	94
6.3.3 Shrnutí.....	100

6.4 Materská škola Meziškolská v Praze 6.....	104
7. Závěr.....	106
8. Literatura a informační zdroje.....	108
9. Přílohy.....	soustředěny samostatně v 2. díle práce

Mobyliny, Světlav a Vysokánský, které na své náklady nechala postavit ve 10. letech XX. století Městská spořitelna pražská k 10. výročí založení Československé republiky a které pronajímala městu.)

Materská škola (předškolní zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v současnosti se zabývajících výhradně výhradně péčí o děti zpravidla ve věku od 3 do 6 let. Není součástí povinné školní docházky. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, s. 125)

Městská spořitelna pražská (pražská městská spořitelna (peněžní ústav, „předchůdce“ dnešní České spořitelny, který samostatně fungoval v Praze od roku 1875 do roku 1943. Tento peněžní ústav se podílel na rozvoji vzdělávání a k 10. výročí Československé republiky postavil v Praze čtyři mateřské školy ve čtyřech pražských obvodech.)

Organizační struktura školního zařízení zřízeného v českých zemích v XIX. století a v první polovině XX. století.)

Velká Praha vznikla 1. ledna 1922 na základě zákona č. 114/1920 Sb. n. a z. a prováděcích nařízení vlády připojením 37 obcí a osad k městu Praha. Po tomto založení měla 676 000 obyvatel a její rozloha byla 17 164 ha. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Velká_Praha)

KLÍČOVÁ SLOVA

Jubilejní mateřské školy (celkem 4 mateřské školy v pražských čtvrtích Břevnov, Kobyličky, Smíchov a Vysočany, které na své náklady nechala postavit ve 30. letech XX. století Městská spořitelna pražská k 10. výročí založení Československé republiky a které pronajímala městu.)

Mateřská škola (předškolní zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v současnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let. Není součástí povinné školní docházky. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, s. 125)

Městská spořitelna pražská (Pražská městská spořitelna) (peněžní ústav, „předchůdce“ dnešní České spořitelny, který samostatně fungoval v Praze od roku 1875 do roku 1943. Tento peněžní ústav se podílel na rozvoji vzdělanosti a k 10. založení Československé republiky postavil v Praze čtyři mateřské školy v různých pražských obvodech.)

Opatrovna (typ předškolního zařízení zřizovaného v českých zemích v XIX. století a v první polovině XX. století.)

Velká Praha (vznikla 1. ledna 1922 na základě zákona č. 114/1920 Sb. n. a z. a prováděcích nařízení vlády připojením 37 obcí a osad k městu Praha. Po svém založení měla 676 000 obyvatel a její rozloha byla 17 164 ha. (http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Praha)

KEY WORDS

Jubilee kindergartens (includes 4 kindergartens in the Prague quarters of Břevnov, Kobylisy, Smíchov and Vysočany, built and funded in the 1930s by Městská spořitelna pražská for Czechoslovakia's 10th anniversary, and rented to the city.)

Kindergarten (a preschool institution following family upbringing, and currently ensuring general care for children from 3 to 6 years of age. It is not a part of the required school attendance. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, p.125)

Městská Spořitelna pražská (Savings-bank of the City of Prague) (banking institution, “predecessor” of today's Česká Spořitelna (Czech savings-bank), which functioned independently in Prague from 1875 until 1943. This banking institution participated in educational development, and for Czechoslovakia's 10th anniversary it built four kindergartens in different Prague districts.)

Preschool Asylum (a type of preschool institution established in Bohemia in the 19th century and in the first half of the 20th century.)

Velká Praha (Great Prague) (founded on January 1, 1922 on the basis of Law Number 114 of 1920, code n. a z. a conducting government regulation by connecting 37 municipalities and settlements to the city of Prague. Following its foundation, Great Prague had 676,000 residents and it encompassed 17,164 hectares.

(http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Praha)

ANOTACE

Diplomová práce pojednává o vývoji předškolních zařízení v českých zemích a v hlavním městě Praha od XIX. století do současnosti. V práci se autorka zaměřuje na souvislosti, které vedly ke vzniku předškolních zařízení a popisuje hlavní typy těchto institucí, které se na našem území vyskytovaly.

V práci je popsána i historie peněžního ústavu Česká spořitelna, jakožto jednoho z mecenášů českého školství. Především předchůdce České spořitelny – Městská spořitelna pražská – se podílela na rozvoji předškolního vzdělávání v hlavním městě Praha a pomáhala městu rozšiřovat počet těchto zařízení pro nejmladší děti. Autorka se ve své práci zaměřila také na analýzu historických pramenů „Jubilejních mateřských škol“, které na své náklady dala postavit v Praze Městská spořitelna pražská.

ABSTRACT

This diploma work is dedicated to the evolution of preschool institutions in Bohemia and its capital city of Prague from 19th century until present. In this thesis, the author focuses on the circumstances which lead to the origin of preschool establishments, and describes the main institutional types which were present in our territory.

The work also describes the history of a banking institution Česká spořitelna (Czech savings-bank) as one of the patrons of the Czech educational system. In particular the predecessor of Česká spořitelna – Městská spořitelna pražská (Savings-bank of the city of Prague) – participated in the development of preschool education in the capital city of Prague and helped the city to increase the number of such institutions for the youngest children. The author also focuses on the analysis of the historical sources of “Jubilee kindergartens”, built in Prague at the expense of Městská spořitelna pražská.

1. ÚVOD

Mateřské školy jsou v dnešní době samozřejmou součástí naší společnosti. Jejich počátky sahají v českých zemích do druhé poloviny XIX. století. O své postavení mezi dalšími školními institucemi musely ovšem dlouho bojovat. Z počátku mateřské školy nepatřily k jediným institucím, které se staraly o předškolní děti. Ovšem jako jediné prokázaly největší životaschopnost.

V průběhu jejich existence se měnil jejich význam, funkce, ale mimo jiné také to, pod jaké ministerstvo instituce mateřské školy spadaly. Do roku 1917 se mateřské školy řadily pod ministerstvo kultury a vyučování. V roce 1917 nastala změna a mateřské školy začaly spadat pod ministerstvo sociální péče. Pod ministerstvo školství a národní osvěty se přesunuly ve 20. letech XX. století.

O důležitosti a významné roli, jakou mateřské školy zastávají v životě dětí, byli ale odborníci z řad psychologů, pedagogů i samotných učitelů a učitelek těchto zařízení vždy přesvědčeni. O této skutečnosti svědčí mimo jiné jejich publikované názory a postřehy.

Jedním z těch, kteří se zastávali mateřské školy byl O. Chlup, který ve své knize „Pedagogický význam mateřských škol v Československé republice“ píše: „*Chápu školu mateřskou jako skutečnou školu. Slovo škola nemusí vždy znamenat vězení, místo, v němž by dítě ztrácelo svobodu. Chápu-li tedy i mateřskou školu jako skutečnou školu, pak myslím také na přiměřené zřízení, které by odpovídalo věku, jeho potřebám, tělesným i duševním.*“ (Mišurcová, 1980a, s. 199)

O mateřských školách a o jejich významu se vyjadřovali také další osobnosti, jako R. Tesařová, která se o mateřské škole vyjádřila takto: „*Mateřská škola zasahuje do formace dětské osobnosti v době, kdy se kladou základy této osobnosti, a tím je její úkol zvlášť odpovědný.*“ (Tesařová, 1948, s. 7) a „*Mateřská škola má položit dobrý a pevný základ ve výchově člověka, na němž budou budovat dál další výchovní činitelé. Mateřská škola má tedy pomáhat vytvořit základ, na němž bude spočívat celá stavba osobnosti člověka.*“ (Tesařová, 1948, s. 12)

Ze studia historických pramenů se můžeme dozvědět mnohé o vývoji škol mateřských, ale také o postavení pedagogických zaměstnankyň, které v mateřské škole

pracovaly a které se ještě čtyřicet let od otevření první mateřské školy v českých zemích nazývaly „pěstounkami“.

Vývoj mateřských škol nebyl opravdu tak jednoduchý, jak by se mohlo nezasvěceným do tohoto oboru pedagogiky zdát. Ale jisté je, že se vždy našli lidé, kteří v mateřských školách spatřovali důležitost a zároveň jedinečnost jejich existence.

Tyto myšlenky potvrzuje i zápis v kronice pražské mateřské školy Nad Laurovou, který do ní zapsala tehdejší ředitelka Anna Žáková – Švarcová: „*Necht' chvíle v mateřské škole strávené zůstanou jim v živé paměti, by i v létech pozdějších, kdy schvátí je vír a starosti života, rády vzpomínaly na své učitelky a nejkrásnější dobu zlatého dětství.*“ (Kronika č. 1, Úvod)

2. METODY POUŽITÉ V PRÁCI

V této části jsou uvedeny metody, které autorka k práci využívala. Při jejich teoretickém popisu bylo vycházeno především z publikace J. Skalkové (1983). Autorka všechny metody využívala ve všech částech diplomové práce, proto není možné spojit jednotlivé části práce s konkrétní metodou, neboť všechny se prolínají v celém textu.

Metody historické

Řadí se k metodám pedagogického výzkumu. Především na této metodě jsou založeny dějiny pedagogiky. Dějiny pedagogiky nás seznamují s praxí a teorií výchovy vzdělávání od vzniku lidské společnosti až do současnosti. Objasňují otázky vzniku, stavu i vývoje výchovně vzdělávacích zařízení, vývoj pedagogických teorií v konkrétních historických podmínkách vývoje společnosti. Umožňují pronikat k zákonitostem vývoje výchovy, výchovně vzdělávacích zařízení i teoretických názorů na výchovu. Používají se zde vědecké metody, jako je analýza a syntéza, klasifikace, indukce a dedukce. Jde především o studium archivního materiálu, oficiálních dokumentů, statistických údajů, učebnic a učebních pomůcek, školní dokumentace apod. Při uplatňování historického přístupu jde o sledování procesu, v němž dochází k vnitřním proměnám struktury, kdy se odhaluje příčinné spojení mezi jednotlivými fázemi, kdy se sleduje, jako nový stav vzniká ze starého.

Metody historicko – srovnávací

Představuje zkoumání pedagogických jevů, které sleduje a srovnává ve vývoji. Vede k poznání jednotlivých vývojových etap, ať téhož jevu nebo různých jevů existujících zároveň v rozličných vývojových stádiích. Umožňuje například objasnit, jak se v minulosti utvářelo pojetí a obsah vzdělání, odhalit změny v tomto vývoji; ukázat, jak vznikaly jednotlivé koncepce v konkrétních podmínkách historického procesu.

Obsahová analýza pedagogických dokumentů

Pojmem pedagogický dokument chápeme materiály, které jsou zachyceny v psané nebo tištěné podobě, magnetofonové nebo filmové záznamy. Dělí se na oficiální (např. státní usnesení o školství, výnosy ministerstva školství, údaje statistického úřadu, archívy a dokumenty škol i výchovných zařízení) a neoficiální dokumenty (např. protokoly a záznamy z pedagogických rad, záznamy jednání rodičů a přátel školy, zprávy o výchovně vzdělávací činnosti školy, inspekční zprávy). Podle pramene informace je dělíme na primární (sestavují se na základě bezprostřední registrace probíhajících jevů a procesů) a sekundární (jsou zobecněním, zpracováním na základě údajů primárních pramenů).

Analýza a syntéza ve vědeckém poznávání

Analýzu a syntézu chápeme jako způsoby konstrukce vědeckého poznávání v nejobecnějším smyslu. Analýza pedagogických jevů a procesů znamená myšlenkové rozčleňování těchto celků na jednotlivé části. To umožňuje odhalovat různé stránky a vlastnosti jevů a procesů, jejich stavbu, vyčleňovat jejich různé etapy, rozporné tendence aj. Analýza pomáhá oddělit podstatné od nepodstatného, odlišit trvalé vztahy od vztahů nahodilých.

Pomocí syntézy se snažíme opět plynule dostat k původnímu celku, dochází k myšlenkovému spojování částí stránek, vyčleněných prostřednictvím analýzy.

Indukce a dedukce ve vědeckém poznávání

Pojem indukce označuje ve smyslu tradiční logiky úsudek od dílčího k obecnému. Je to cesta vyvozování hypotetických závěrů ze známých tvrzení, z jevů, faktů, událostí, které získáváme při pozorování, experimentech atd.

Pojem dedukce se chápe jako závěr, který směřuje od obecného k zvláštnímu je to vyvozování tvrzení z jednoho nebo několika jiných tvrzení na základě zákonů a pravidel logiky.

3. VÝVOJ PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Vývoj předškolních zařízení nejen v českých zemích, ale také v celé Evropě a Americe byl ovlivněn několika faktory a historickými skutečnostmi.

Jelikož život dítěte a jeho výchova probíhala vždy v konkrétní historické situaci, je zřejmé, že v XIX. století, kdy došlo k největšímu zrychlení historického pohybu, jenž zasáhlo oblast ekonomickou, sociální a kulturní, muselo poznamenat také život dětí a jejich výchovu. Toto období ovlivnilo i život celé společnosti a všech jednotlivců.

XIX. století bylo v Evropě obdobím rozvoje kapitalismu. V tomto období, kdy nastala průmyslová revoluce, byly do továren zaváděny stroje, které představovaly výkonnější a levnější výrobu, začal se hroutit systém cechovního řemesla a domácí výroba byla vytlačována kapitalistickými velkopodniky. Pro toto období je charakteristické oddělení města od vesnice a vznik průmyslových velkoměst, dále také až nelidské využívání práce žen a dětí, ale i velká nezaměstnanost.

Jedním z faktorů, který ovlivnil hospodářský a sociální pokrok, byl rozvoj vědy a techniky. Došlo například k rozvoji přírodních věd a rozvíjející se obor lékařství ukázal, že nemoci mohou mimo jiné pocházet z podmínek, ve kterých lidé žijí.

Ačkoli byla po celé XIX. století ještě velká dětská a kojenecká úmrtnost, došlo zároveň ke zdvojnásobení počtu obyvatel, jelikož pro rodiny bylo typické mít více dětí. Ovšem ne všechny děti dosáhly dospělého věku. I díky rozvíjejícímu se lékařství byla v Evropě během XIX. století snížena kojenecká úmrtnost. Například v Rakousku připadalo v letech 1871 – 1880 na sto živě narozených dětí 25,7 dětí, které během prvního roku života zemřely, ovšem ve 20. letech XX. století se počet těchto dětí snížil na 12,4 (Mišurcová, 1980a).

Ke snižování dětské úmrtnosti a zlepšování zdravotního stavu dětí přispělo kromě lékařství také postupné zdokonalování sociálních podmínek. Šlo jednak o vylepšování bytových podmínek, ale také o větší informovanost především mezi dívkami. Výchova dívek byla dost opomíjena a tak byly dívky většinou hodně nevzdělané, co se týkalo mateřství. Bylo třeba zasáhnout také v této oblasti. Proto v druhé polovině XIX. století vzniklo hnutí za zvýšení vzdělanosti a osvobození žen.

Dalším faktorem, který ovlivnil vývoj ve společnosti a zároveň přístup k dětem byl rozvoj i jiných vědních oborů než již zmiňované lékařství. Došlo k rozvoji například psychologie a pedagogiky, z lékařství se na počátku XIX. století oddělila pediatrie a samostatným oborem se stala fyziologie dítěte. Hlavním cílem zkoumání těchto oborů bylo vždy v první řadě dítě, a tak tyto obory pomáhaly také změnit pohled na osobnost dítěte. Dítě se stalo předmětem soustavného zkoumání. Díky tomu mohla být například pedagogika postavena na reálný základ. Dříve se na dítě pohlíželo jako na malého dospělého a dětské chování se chápalo jako nedostatek vlastností dospělého. Postupně se názor měnil a nové poznatky vedly k poznání, že od dítěte k dospělému vede plynulý vývoj po stránce tělesné i duševní. Dítě se začalo zkoumat jako celek.

V XIX. století se také začala měnit do té doby „tradiční rodina“, ve které muž pracoval a žena se starala o domácnost a především o děti, popřípadě ženy pracovaly v jiných odvětvích než muži. Ovšem špatná bytová situace, bída, dlouhá pracovní doba, ale také zaměstnanost žen a dětí a málo pracovních příležitostí vedly k tomu, že se rodiny začaly rozpadat. Ženy začaly pracovat i v těžších průmyslových odvětvích, čímž ubíraly mužům nejen práci, ale také mzdy, které byly nižší. Tím pádem bylo třeba zapojit do pracovního procesu co nejvíce členů rodiny, tedy i děti. Ty do té doby rodinám také vypomáhaly, ale ne výdělečnou činností. Nyní byly často zaměstnávány především v továrnách a to za nejnižší možnou mzdu.

„Nedostává se práce a výdělku mužům a práce žádostivým; často jim tráviti týdny, ba měsíce v nečinnosti, spokojiti se namnoze prací jen polovičnou s přeskromným výdělkem, takže mnozí za štěstí sobě pokládají, když vydělají polovinu toho, co před několika lety měli za nevyhnutelné pro výživu své rodiny. I ženám nedostává se práce a výdělku; nadbytek sil mužských, nedostatečná způsobilost k pracem umělejší odkazuje je šmahem na hrubou práci a posluhování. Kde nalézt práce dostatek pro ženské obyvatelstvo celých domů, ulic ba skoro čtvrtí některých? A přece nalézáme teď časté případy, že muž řemeslník chová děti, kde žena hrubou prací a nošením vody chránit hledí dítky před hladem úplným. Více než kdy jindy vidíme, kterak nynější doby záhubně působí na zdravotní stav rodičů a dětí.“ (Sedmnáctá výroční zpráva o opatrovních a školkách mateřských za rok 1885, in Mišurcová, 1980b, s. 6).

Všechny tyto výše uvedené změny ve společnosti měly za následek postupný vznik veřejných institucí pro nejmenší. V období, kdy rodina díky velké zaměstnanosti

členů rodiny a sociální nouzi na péči o děti již sama nestačila, bylo nutné do péče o děti zapojovat postupně i společnost. A tak začaly vznikat zařízení určená pro děti předškolního věku.

Nejprve byla tato zařízení určena pouze pro děti chudých společenských vrstev. Postupně se začaly objevovat názory, že by tato veřejná výchova měla být určena všem dětem, tedy i těm, které pocházely z vrstev společensky výše postavených.

Celý tento vývoj se týkal nejen českých zemí, ale také ostatních zemí v Evropě i v USA.

Během XIX. století vznikalo postupně několik druhů zařízení určených pro předškolní děti, které z počátku měly především nahradit nezbytnou rodinnou péči. Byly to: nalezince, určené pro nemanželské děti a pro děti odložené; sirotčince, které poskytovaly péči dětem bez rodičů a dětské nemocnice, které se zakládaly pro děti krátkodobě i dlouhodobě nemocné. Kromě těchto typů zařízení vnikala také taková, jejichž hlavním smyslem byla výchovná činnost. Mezi tato zařízení patřily: jesle, opatrovny, dětské zahrádky a mateřské školy.

Jesle měly ve svých počátcích také úlohu především sociální. První české jesle zřídila pražská obec v Praze roku 1884 ve školní budově u sv. Ducha.

Dětské zahrádky na českém území byly instituce, které se snažily o germanizaci českého národa. Tyto instituce totiž byly německé a zakládali je z počátku jednotlivci a později také spolky z řad německých občanů. První německou dětskou zahrádku v Praze ve Spálené ulici založil J. Heinrich roku 1864. Zprvu to byly instituce určené zámožným rodinám a platilo se v nich vysoké školné. Později, právě jako snaha germanizace, byly dětské zahrádky otevírány i pro děti z chudých rodin.

Počátky opatroven v Evropě sahají do druhé poloviny XVIII. století. Poprvé se tyto instituce objevují již na konci 70. let XVIII. století ve Francii a v Anglii. Na počátku XIX. století se opatrovny rozšířily i do zbylé Evropy.

Prvními opatrovnami na českém území byly opatrovny v Praze Na Hrádku na Novém městě a v Karlíně, který v té době byl ještě pražským předměstím. Obě

opatrovny byly založeny v roce 1832. Roku 1837 byla otevřena opatrovna pod Petřínem a v roce 1962 opatrovna u sv. Štěpána.

Postupně vznikaly také opatrovny v dalších českých městech. Mezi další města, kde byla otevřena opatrovna, patřila Plzeň. V tomto městě byla opatrovna otevřena českými vlastenci, „*usilujícími o to, aby děti byly vychovávány již od útlého dětství v mateřském jazyce a národním duchu.*“ (Mišurcová, 1980a, s. 34)

Opatrovny byly zakládány nejprve jako soukromé a později začaly vznikat také jako veřejné instituce.

Opatrovna Na Hrádku byla úplně první opatrovnou otevřenou na českém území a byla také největší. Určena byla pro 300 dětí. Opatrovna byla založena 1. března 1832 a otevřena byla 1. listopadu 1832. Tato opatrovna se měla kromě výchovy dětí stát i vzorem pro další nově vznikající opatrovny a zároveň se zde měli vzdělávat budoucí pracovníci opatroven. Cíl opatrovny byl následující: „*Jest účelem tohoto ústavu, aby zcela chudé děti dosud školou nepovinné, ve stáří od 2 do 5 let, jejichž rodiče jsou zaměstnání mimo domov, byly chráněny a aby se v nich podporovalo klíčení lásky k dobru a působilo vhodně na tělesné, duševní a morální síly... a současně, aby zde byl připraven přechod k vyučování v první třídě obecné školy.*“ (J. V. Svoboda, in Uhlířová, 2003a, s. 6)

Opatrovna byla pro děti otevřená šest dní v týdnu a zápis pro nové děti se konal vždy v neděli, aby se ho rodiče s dětmi mohli zúčastnit. Zbylé dny v týdnu totiž rodiče pracovali. Školné se neplatilo a jelikož byla tato opatrovna soukromá, tak finance byly zajišťovány z dobrovolných darů.

V opatrovně působil učitel a opatrovnice. „*Ve stanovách je přesně definována kvalifikace učitele. Ta se opírala jednak o osobní mravní zachovalost a vynikající morálku učitele, jednak o vědecké a praktické vzdělání v oboru pedagogickém. Učitelé i opatrovnice museli vykázat perfektní znalost jak českého tak i německého jazyka.*“ (Uhlířová, 2003a, s. 6)

Prvním učitelem ve zdejší opatrovně se stal Jan Vladimír Svoboda (1800 – 1844), který bývá označován jako pokračovatel myšlenek J. A. Komenského. Pod Svobodovým vedením se zde děti všestranně rozvíjely a to v mateřském jazyce. Při svém působení v opatrovně Svoboda vypracoval výchovný program české opatrovny,

který knižně vydal v roce 1839 pod názvem „Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušení rozumu a ušlechtnění srdce a navedením ku čtení, psaní a rejsování pro učitele, pěstouny a rodiče“. Svoboda do opatrovny zavedl trivium, které podle něj sloužilo k tomu, aby nejstarší děti, 5 – 6 leté, získaly ještě před nástupem do školy základy vzdělání v mateřském jazyce. (Mišurcová, 1982)

Ovšem institucí, která v dalším vývoji prokázala největší životaschopnost, byla mateřská škola. První mateřská škola na českém území byla založena v Praze v roce 1869 u sv. Jakuba.

Mateřská škola byla celodenní zařízení, kde byly děti vychovávány, ale také bylo postaráno o jejich zdraví, výživu a podle potřeb a možností také o jejich ošacení.

Mateřských školám byla přisuzováno kromě výchovné funkce také národní poslání, protože se v nich děti učily česky, čímž byly připraveny na vstup do české školy. Spolu s českými opatrovnami bojovaly proti postupující germanizaci v českých zemích.

O vzniku první české mateřské školy se v druhé polovině 60. let XIX. století dlouze diskutovalo a objevovaly se různé návrhy, jak by toto zařízení mělo vypadat. Návrhy přicházely především od komise, která byla ustanovena školním odborem. Ovšem rozhodující vliv měla nakonec manželka předního českého politika – Marie Riegrová – Palacká, která vypracovala studii budoucí první české mateřské školy. Vycházela především z obdobných předškolních zařízení ve Francii. Konečná koncepce vycházela z kombinace tří soustav - z francouzské, z Fröbelových dětských zahrádek a z koncepce J. V. Svobody.

Pro získání praktických zkušeností byly vyslány dvě budoucí pěstounky – Barbora Ledvinková a Božena Studničková na stáž do Francie, do pařížského ústavu hlavní představitelky francouzské předškolní výchovy M. Pape – Carpentier.

Dne 1. ledna 1869 byla první pražská a zároveň česká mateřská škola u sv. Jakuba otevřena. Mateřská škola měla celodenní provoz a byla určena dětem od 2 do 5 let. Byla to instituce veřejná, zřízená pražskou obcí a dobročinným spolkem, který pod

vedením M. Riegrové – Palacké sdružoval hlavně představitelky české buržoazie. Materiální a personální podmínky zajišťovala pražská obec a dobročinný spolek se staral o stravování a ošacení dětí. Výchova zde měla náboženský charakter a vyučovaly se také počátky trivia.

Zdejší mateřská škola měla také funkci experimentální, protože se zde vytvářel výchovný program, který se stal vzorem pro další mateřské školy v českých zemích.

Mateřské školy byly určeny pro všechny děti a byly bezplatné. Výchova zde byla svěřena pouze ženám – pěstounkám; oproti opatrovnám, kde se o děti starali muži. Ženy se na svou profesi pěstounky, jak se dříve učitelky mateřských škol nazývaly, připravovaly buď v jednoročních kurzech nebo ve čtyřletém studiu pro učitele obecných škol, které ještě bylo doplněno tříměsíční hospitací na mateřské škole. Budoucí pěstounky se také mohly zúčastnit kurzů, které byly pořádány při jednotlivých mateřských školách.

Označení pěstounka se v mateřských školách užívalo až do roku 1910, kdy bylo na žádost „Jednoty učitelek mateřských škol hlavního města Prahy“ změněno pražskou městskou radou na titul učitelka. Proti pojmenování pěstounka bojovaly ženy již v předešlých letech, jelikož se domnívaly, že je toto označení zavádějící. Podle nich samotných vedlo toto označení k mylné představě, že se jedná pouze o ošetrovatelky. *„Máme povinnosti učitelské, jsme pod dozorem inspektora zemské školní rady, vyučujeme nejen dítky školou nepovinné, ale i dle ministerského nařízení § 159. nového řádu škol. a vyuč., i dívky z druhé a třetí třídy měšťanské, které dle nařízení toho mají hospitovati u nás.“* (Památník na oslavu čtyřicetiletého trvání stavu učitelek českých škol mateřských, 1909, s. 19)

Žádné z předškolních zařízení nebylo až do roku 1869 zahrnuto do zákonných norem. Tato situace se poprvé změnila právě v roce 1869, kdy „Říšský zákon“ (ze dne 14. května) pojednával o významu předškolních institucí a o jejich možném zřízení při obecných školách. Tento zákon také umožňoval vzdělávání všech dětí v jejich mateřském jazyce.

Dalším důležitým mezníkem byl nejen pro mateřské školy ministerský výnos č. 4711 o mateřských školách a ústavech jim příbuzných z roku 1872, který vydalo

vídeňské Ministerstvo vyučování a který popisoval funkci jednotlivých předškolních zařízení. Podle něj byly opatrovny a jesle ústavy pečovatelské, ale mateřské školy byly institucemi výchovnými, „*neboť výchova v předškolním věku tvoří důležitou součást výchovy člověka vůbec a je podmínkou k úspěchům ve škole obecné.*“ (Mišurcová, 1980a, s. 45)

Ministerským výnosem z roku 1872 bylo zároveň zakázáno vyučování trivie v předškolních zařízeních, které bylo přesunuto do nově vznikajících obecných a měšťanských škol. (Uhlířová, 2003a)

Předškolní instituce v XIX. století ještě nepracovaly podle jednotného plánu, neměly ani stejné osnovy nebo metody práce. Každá instituce si vypracovávala osnovy podle svých vlastních podmínek a potřeb. Většina těchto záznamů se do současnosti bohužel nedochovala.

Díky vznikajícím institucím pro nejmenší děti a také díky rostoucímu zájmu o osobnost dítěte došlo během XIX. století k utváření nového oboru pedagogiky a to předškolní pedagogiky. Předškolní pedagogika se ještě dále diferencovala na teorii rodinné výchovy a na pedagogiku mateřskoškolskou a jeselskou.

Sít předškolních zařízení se během XIX. století postupně rozšiřovala. Například v hlavním městě Praha byly v roce 1832 pouze 2 opatrovny, o šestnáct let později – v roce 1848 jich bylo již 20. Na celém českém území se nacházelo v letech 1896 – 97 celkem 355 institucí pro děti předškolního věku. (Mišurcová, 1980a)

Na počátku XX. století bylo již v Čechách 456, na Moravě 276 a ve Slezsku 42 mateřských škol. Opatroven bylo v Čechách 28, na Moravě 55 a ve Slezsku 1. (Památník na oslavu čtyřicetiletého trvání stavu učitelek českých škol mateřských, 1909)

Vznik nového československého státu v roce 1918 neměl tak velký vliv na předškolní zařízení jako první světová válka. Ta poznamenala především instituci rodiny. Mnoho rodin se rozpadlo, další zůstaly bez mužů. Zvyšovala se nezaměstnanost, podpora v nezaměstnanosti rodinám nestačila. Toto vše mělo dopad také na život dětí.

Oblast školství byla na konci XIX. století a především na počátku XX. století nejvíce ovlivněna, kromě první světové války a jejími dopady na společnost, reformním hnutím, které zasáhlo všechny oblasti školství a které kritizovalo především tzv. „tradiční školu“. Cílem tohoto hnutí bylo porozumět dítěti.

Reformní hnutí zasáhlo nejen české země, ale objevovalo se i v jiných státech Evropy a také v Americe.

Reformní hnutí u nás usilovalo o odstranění školských způsobů výchovné práce v mateřské škole a pasivity dětí, o přiblížení se rodinnému prostředí, o volnost pohybu dětí, o všestrannou aktivitu dítěte a o respektování jeho individuálních potřeb a zájmů.

Mateřská škola by neměla mít vyučovatelských povinností, měla by být oproti obecné škole volnější, a proto by v ní měl být dostatek příležitostí k poznávání dítěte, především v oblastech smyslů, tvořivosti a při hře. Neměla by dítě zatěžovat poznatky a vědomostmi, protože pro dítě je v tomto věku hlavní objevování a využívání všech jeho smyslů. (Švarc, in Pedagogický význam mateřských škol v Československé republice, 1924)

Mnozí se domnívali, že pohled na dítě je příliš obecný. Bylo třeba se začít dívat na dítě jako na individuum. „*Výchova by měla být založena na znalosti dítěte*“ (Jarníková, 1927).

Ze společnosti se postupně vytrácely již dříve vžitá názory, že mateřská škola má pouze sociální význam a je tedy především sociální institucí. Hlavním posláním mateřské školy bylo naopak posláním výchovné a sociální péče byla jen součástí tohoto poslání. Proto by mateřská škola měla být určena pro všechny děti, bez ohledu na postavení rodiny. Začínalo být patrné, že pro děti je důležitý kontakt s ostatními dětmi. Děti by tak měly možnost se seznamovat nejen s dalšími dětmi, ale zároveň by se prolínaly sociální vrstvy i jednotlivá individua a podle některých názorů by děti přestaly být sobecké.

Právě proto, že se mateřské školy ze sociálních institucí změnily v instituce výchovné, objevovaly se požadavky, že by mateřské školy neměly již spadat pod orgány sociální péče, ale že by měly být pod Ministerstvem školství a národní osvěty a zároveň by se měly stát pevným článkem v organizaci školství. Do roku 1917 byly mateřské školy podřízené Ministerstvu kultury a vyučování, poté byly zařazeny do působnosti Ministerstva sociální péče. Změnu zařazení se podařilo zvrátit až ve

20. letech XX. století. Toto nevyhovující zařazení komentoval Ladislav Rathaus, odborný učitel měšťanské školy v Praze a aktivista v oblasti mateřských škol: „*Do několika slov se směstná tento boj učitelek o školu mateřskou, ale zatím to bylo téměř desetileté úsilí po okraj napěchované ponižováním, utrpením a strádáním, kterých po převratu neprožila žádná kategorie pracovníků na poli výchovy.*“ (Rathaus, in Uhlířová, 2003c)

Od počátku XX. století se objevoval také požadavek na možnost vyššího vzdělání pro učitelky mateřských škol. Ty měly možnost studovat již ve dvouletých kurzech pořádaných ústavy pro vzdělávání učitelek mateřských škol, ovšem požadavek se týkal vysokoškolského studia. A tak Svaz československých učitelek škol mateřských uspořádal vysokoškolské kurzy v Praze, Brně (v roce 1927) a v Plzni (v roce 1928). Cílem těchto kurzů bylo prohloubení a doplnění vzdělání učitelek a zároveň dát výchovné práci v mateřských školách vědecký základ.

V roce 1932 byly při Vysoké škole pedagogických studií otevřeny dvouleté kurzy, kterými si mohly učitelky mateřských škol doplňovat své jednoleté nebo dvouleté studium.

Do dalšího rozvoje nejen předškolních institucí, ale celého školství, zasáhla druhá světová válka.

V tabulce č. 1 jsou uvedeny počty předškolních zařízení od 20. let XX. století do roku 1938, tedy do období před počátkem 2. světové války. V tabulce jsou také zaznamenány počty pedagogického personálu, který v předškolních zařízeních v tomto období působil a počty zapsaných dětí.

Tabulka č. 1

Počty předškolních zařízení, učitelek a opatrovnic a zapsaných dětí v českých zemích v letech 1921/22 – 1937/38

Školní rok	Počet předškolních zařízení			Počet učitelek a opatrovnic	Počet zapsaných dětí
	celkem	Mateřských škol	Opatroven		
1921/22	1 168	919	196	1 853	45 085
1922/23	1 181	931	195	1 772	48 098
1923/24	1 229	966	207	1 874	60 297
1924/25	1 291	1 034	200	1 922	73 591
1925/26	1 365	1 114	190	1 986	79 459
1926/27	1 493	1 229	201	2 669	83 184
1927/28	1 619	1 386	164	2 487	84 496
1928/29	1 930	1 699	155	2 693	87 399
1929/30	2 137	1 898	167	2 781	88 212
1930/31	2 276	2 035	160	3 158	88 574
1931/32	2 416	2 131	199	3 089	90 328
1932/33	2 516	2 151	284	3 008	90 758
1933/34	2 438	2 151	210	3 136	91 708
1934/35	2 414	2 163	169	3 087	92 757
1935/36	2 462	2 185	192	3 081	95 351
1936/37	2 538	2 207	242	3 261	92 509
1937/38	2 624	2 244	297	3 756	88 725

(Převzato z: Soukupová, 1985, s.18)

Nejhustší síť mateřských škol vznikala před druhou světovou válkou v oblasti pohraničí. Tu ale po roce 1938 zabrali Němci. Postupně se začaly zřizovat nové mateřské školy ve vnitrozemí, které zřizovaly obce a kam byly umisťovány učitelky ze zrušených pohraničních škol. O finanční výdaje za jednotlivé učitelky se staral stát.

Během 2. světové války se v protektorátu Čechy a Morava nesměly otevírat, dle nařízení K. H. Franka, české mateřské školy. Po skončení války, v roce 1945, bylo v českých zemích pouhých 921 mateřských škol oproti 1 694 mateřským školám z roku 1938. (Bartušková, 1948)

Přesné počty předškolních zařízení a zapsaných dětí během 2. světové války jsou zaznamenány v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2

Počty předškolních zařízení a zapsaných dětí v českých zemích v letech 1938/39 – 1944/45

Školní rok	Počet	
	Mateřských škol, opatroven, jeslí	Zapsaných dětí
1938/39	770	37 216
1939/40	913	42 231
1940/41	1 036	46 278
1941/42	1 013	43 321
1942/43	971	40 832
1943/44	946	39 986
1944/45	957	37 874

(Převzato z: Bulíř, Hruška, in Soukupová, 1985, s. 21)

Československá vláda si po 2. světové válce dala do svého programového prohlášení, že se zaměří na výstavbu nových mateřských škol. Během sedmi měsíců, od června do prosince 1945, přibýlo 1 294 nových mateřských škol, což bylo o 140,5 % více, než bylo mateřských škol na konci školního roku 1944/45. K 1. lednu 1948 se počet mateřských škol vyšplhal na 3 310. (Bartušková, 1948)

Po roce 1945 došlo k úpravám dokumentů a osnov pro mateřské školy. Ty do té doby nebyly jednotné. V roce 1945 byla vydána první celostátní směrnice tohoto druhu a to „Prozatímní pracovní program pro mateřské školy“, který byl stručnou rámcovou směrnicí a který ještě ponechával prostor pro uplatnění prvků volné výchovy.

Do roku 1948 existovaly v Československu předškolní zařízení státní i soukromá. To se ale „Školským zákonem“ ze dne 21. 4. 1948 č. 95/1948 Sb. změnilo a všechna předškolní zařízení byla zestátněna. Tímto zákonem se zároveň mateřské školy staly prvním článkem a organickou součástí školské soustavy a všechny děti měly možnost získat jednotnou a bezplatnou výchovu již od předškolního věku. Na celém území Československé republiky byl zaveden jednotný termín „mateřská škola“ a byly zrušeny ostatní dříve užívané názvy jako školka, opatrovna, azyl, apod. Tento zákon také zdůraznil, že mateřské školy mají význam nejen pedagogický, ale i sociální a národohospodářský.

Další „Pracovní program“ byl vydán v roce 1948. Tento program vycházel z tehdejší politiky a jako cíl výchovy stanovoval výchovu socialistického člověka.

V roce 1955 byly vydány „Osnovy pro mateřské školy“. V nich byly vytyčeny výchovné úkoly, stanoven obsah a rozsah vědomostí, dovedností a návyků, které si děti mají osvojit. V osnovách byl také naznačen metodický postup pro učitelky.

„Osnovy výchovné práce v mateřské škole“ vyšly v roce 1960 a byly v nich propracovány všechny výchovné složky (rozumová, mravní, pracovní, tělesná i estetická výchova).

Zákon o soustavě výchovy a vzdělání z roku 1960 stanovil pro předškolní výchovu jesle (spadaly do kompetence Ministerstva zdravotnictví) a mateřské školy. Byla také započata práce na jednotném systému výchovy pro děti od narození do 6 let.

„Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách“ z roku 1967 byl určen pro celé předškolní období od narození do 6 let a konkretizoval výchovné požadavky v každé ze šesti věkových skupin.

Na program navázalo v roce 1978 vydání zákona o školských zařízeních, které do předškolní výchovy zahrnují jesle, mateřskou školu, společné zařízení jeslí a mateřských škol a dětský útulek, který sloužil jako sezónní zařízení na venkově především v době zemědělských prací. Ve stejném roce vstoupil v platnost nový závazný „Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy“.

Stav od 60. do 80. let XX. století v ČSR (počty mateřských škol a zapsaných dětí) je uveden v tabulce č. 3.

Rok	Počet mateřských škol	Počet zapsaných dětí
1960/61	4 732	201 988
1961/62	4 954	213 378
1962/63	5 016	217 132
1963/64	5 063	215 108
1964/65	5 162	221 914
1965/66	5 256	233 200
1966/67	5 367	247 102
1967/68	5 481	253 942
1968/69	5 543	258 330
1969/70	5 582	258 567
1970/71	5 616	262 722
1971/72	5 700	269 830
1972/73	5 834	281 156
1973/74	5 980	298 608
1974/75	6 200	316 991
1975/76	6 426	350 963
1976/77	6 727	391 807
1977/78	6 986	423 093
1978/79	7 216	446 053
1979/80	7 496	463 365

Tabulka č. 3: Stav od 60. do 80. let XX. století v ČSR (počty mateřských škol a zapsaných dětí) je uveden v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3

Počty mateřských škol a zapsaných dětí v ČSR v letech 1960/61 – 1980/81

Školní rok	Počty	
	Mateřských škol	Zapsaných dětí
1960/61	4 732	201 988
1961/62	4 925	213 560
1962/63	4 964	215 378
1963/64	5 016	217 132
1964/65	5 063	215 108
1965/66	5 162	221 914
1966/67	5 256	233 200
1967/68	5 367	247 102
1968/69	5 481	253 942
1969/70	5 543	258 330
1970/71	5 582	258 567
1971/72	5 616	262 722
1972/73	5 700	269 830
1973/74	5 834	281 156
1974/75	5 980	298 608
1975/76	6 203	316 991
1976/77	6 426	350 963
1977/78	6 727	391 807
1978/79	6 986	423 093
1979/80	7 216	446 053
1980/81	7 396	463 565

(Převzato z: Dlouhodobý vývoj mateřských škol v ČSR, 1981, příloha č. 1 a 3)

Po roce 1989 většina mateřských škol od „Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy“ z roku 1978 ustoupila, neboť již dříve byl tento program zpochybňován pro přílišnou náročnost a vysoký stupeň závaznosti, která neponechávala místo pro individuální potřeby dětí, ani pro tvořivou práci učitelů. Řada mateřských škol si po uvolnění volila vlastní výchovný program.

Po roce 1989 se kladly mnohem větší nároky nejen vyšší vzdělání, ale také na předškolní výchovu. Proto se v mnohých mateřských školách začaly zavádět speciální vzdělávací programy, které vedou děti například k seznamování se s cizími jazyky, počítačovou komunikační technikou nebo jsou zaměřeny na sportovní, výtvarnou či hudební průpravu.

Docházka do mateřské školy je stále nepovinná, ale její návštěvnost je vysoká, především u dětí před nástupem do základní školy.

Ve školním roce 2000/01 bylo v České republice celkem 5 776 mateřských škol, ovšem o pět let později jich bylo téměř o 1000 méně, což ukazuje na stále se snižující počty mateřských škol v celé republice. Důvodem je především stále se snižující počet dětí příslušné věkové skupiny v populaci, ale také slučování škol pod společná ředitelství při zachování školy a jejího provozu.

Ve školních letech 1995/96 – 2004/05 docházelo k přechodu mateřských škol, které dříve nebyly samostatnými organizacemi, do právní subjektivity, a v důsledku toho docházelo i ke slučování více mateřských škol pod jedno ředitelství. V posledních letech se ale počet mateřských škol drží na stejné hranici a také příslušná věková skupina zaznamenává vzrůstající tendenci.

I když je většina mateřských škol po roce 1989 stále státních, začaly být opět zřizovány školy také soukromé nebo církevní.

Situace v České republice – počty mateřských škol, zapsaných dětí a učitelů od 90. let XX století do školního roku 2006/07 je zachycena v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4

Počty mateřských škol, zapsaných dětí a učitelů v ČR v letech 1990/91 – 2006/07

Školní rok	Počty		
	Mateřských škol	Zapsaných dětí	Učitelů
1990/91	7 335	252 139	32 112
1991/92	6 972	323 270	29 927
1992/93	6 827	325 735	29 942
1993/94	6 601	331 509	27 394
1994/95	6 526	338 119	27 695
1995/96	6 475	333 433	28 080
1996/97	6 343	317 153	27 635
1997/98	6 152	307 508	25 897
1999/00	5 901	290 192	24 484
2000/01	5 776	279 838	23 800
2001/02	5 642	276 438	23 345
2002/03	5 558	278 859	23 198
2003/04	4 840	280 491	23 244
2004/05	4 776	280 487	22 932
2005/06	4 710	278 462	22 485
2006/07	4 696	282 017	22 368

(Převzato z: Dlouhodobý vývoj předškolního vzdělávání v České republice, 2008, s. 2 a 8)

4. VÝVOJ PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ V PRAZE

Vývoj předškolních zařízení v Praze úzce souvisel s vývojem předškolních zařízení v celé Československé republice. Ještě více se ale do vývoje předškolních zařízení promítl samotným rozvojem hlavního města Prahy. Praha byla vždy velké město, ale až do roku 1922 některé menší části nespádaly do samotné Prahy, a proto i růst sítě předškolních zařízení úzce souvisí s územními a správními proměnami, kterými Praha během svého vývoje prošla.

Samostatné město Praha vzniklo dne 12. února 1784 spojením samostatných královských měst: Starého města pražského, Malé Strany, Hradčan a Nového města pražského a po Vídni bylo druhé největší město habsburské monarchie.

Město se dále rozrůstalo a k Praze se připojovaly další části. Při vzniku samostatné Československé republiky se Praha stala hlavním městem (dle zákona ze dne 6. února 1920). Ještě předtím, k 1. lednu 1922 na základě zákona č. 114/1920 Sb. n. a z., ovšem vznikla tzv. Velká Praha připojením 37 měst a obcí. Hlavní město Praha se tímto sloučením rozrostlo o 11 čtvrtí, které byly pojmenovány podle dříve samostatných celků a označeny římskými číslicemi. Růst města Prahy je zachycen v tabulce č. 5.

Město se nerozrostlo jen o nové části, ale hned po válce se do něj také začali stěhovat lidé z celé republiky. První sčítání lidu v roce 1921 ukázalo, že Praha má více než 675 tisíc obyvatel. I porodnost se ve městě zlepšila díky kvalitní lékařské péči.

Rostoucí počet obyvatel města bylo třeba řešit. Musely se udělat úpravy v mnoha oblastech, zlepšovala se infrastruktura, stavěly se nové stavby, které sloužily ke společenskému i kulturnímu užítku. Město se stalo velkým investorem. Během první republiky vybudovalo například nemocnici Bulovka, Masarykovy domovy v Krči a také stovky obytných domů. Bylo také třeba zaměřit se na oblast školství. Hlavní město Praha mělo v majetku desítky škol.

Praha měla vždy nejvyspělejší mateřské školy, byla zde nejdelší tradice, školy byly dobře zařízené a vybavené pomůckami, často byly zřizovány ve vlastních účelných budovách. Velký rozvoj nastal především v letech 1918 až 1939. Síť mateřských škol byla v hlavním městě rozšiřována podle růstu města a podle osidlování jednotlivých čtvrtí. (Bartušková, 1948)

Tabulka č. 5

Růst města Prahy

Rok	V hranicích města	Rozloha (ha)	Počet obyvatel (tisíc)
1378	Staré Město, Nové Město, Malá Strana a Hradčany	760,9	60-65
1702	Staré Město, Nové Město, Malá Strana a Hradčany	760,9	40
1798	Královské hlavní město Praha	760,9	79
1850	Královské hlavní město Praha a Josefov	800	155
1883	Královské hlavní město Praha (I-V) a Vyšehrad	850	160
1884	Královské hlavní město Praha (I-VI) a Holešovice - Bubny	1 380	171
1901	Královské hlavní město Praha (I-VII) a Libeň	2 101	216
1918	Hlavní město Praha (I-VIII)	2 101	223
1922	Hlavní město Praha a 37 připojených obcí	17 145	667
1930	Hlavní město Praha	17 145	849
1960	Hlavní město Praha a Ruzyně	18 564	1 005
1968	Hlavní město Praha a 21 připojených obcí	29 071	1 103
1974	Hlavní město Praha a 30 připojených obcí	49 700	1 156
1980	Hlavní město Praha	49 700	1 183

(Převzato z internetového zdroje:

http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C5%AFst_m%C4%9Bsta_Prahy)

První instituce, které byly zřizovány pro předškolní děti, byly také v Praze opatrovny a vznikaly ze sociálních důvodů - z nutnosti postarat se o děti chudiny, která byla silně postižena epidemií cholery.

První opatrovny v Praze byly založeny v roce 1832 a byly to opatrovna Na Hrádku a opatrovna v Karlíně, která vznikla vlastně ještě na pražském předměstí a ne v samotné Praze. Postupně v Praze vznikaly i další opatrovny. V roce 1837 byla otevřena opatrovna pod Petřínem a v roce 1863 u sv. Štěpána.

Více informací o pražských opatrovnách viz kapitola „Vývoj předškolních zařízení v českých zemích“.

Dalším typem předškolních zařízení byly mateřské školy. V roce 1869 byla otevřena první mateřská škola na českém území – mateřská škola u sv. Jakuba. Jelikož ještě v té době nebyly předškolní instituce zahrnuty do zákonné normy, vznikla tato mateřská škola na základě organizačního statutu, který připravila pražská městská rada. Více informací viz kapitola „Vývoj předškolních zařízení v českých zemích“.

V roce 1909 byla vypracována jednotná směrnice pro pražské mateřské školy, která obsahovala předpisy, jenž byly závazné pro instituce spadající do správy města. V tomto statutu se použilo názvu mateřská škola, který se stal úředním označením. V prvním oddíle se píše: „*Královské hlavní město Praha, přejavši do své správy nejstarší opatrovny v Praze, zřízené za vedení nejlepších pedagogů domácích péči soukromou, zřídilo samo v duchu zakladatelů těchto ústavů a zřídí i vydržovati bude také nadále nákladem svým tolik škol mateřských, opatroven a jeslí, kolik jich za daných poměrů pro obyvatelstvo pražské dle všeobecných zásad o ústavech těchto vydaných vůbec nutně bude třeba... Jednotlivé školy mateřské jsou zpravidla vždy s opatrovnou a dle potřeby i s jeslemi spojeny v jeden ústav společný.*“ (Statut pro městské školy mateřské, opatrovny i jesle v Praze, in. Mišurcová, 1980b, s. 19)

Ve statutu bylo také zmíněno, že v předškolních zařízeních mohou pracovat pouze neprovdané ženy.

Ačkoli se pražské mateřské školy staly příkladem pro další města a samotné mateřské školy měly řadu příznivců, nebyla mateřská škola stále veřejností ani úřady chápána jako základní stupeň školské soustavy.

Veřejnost nepřijímala mateřskou školu lehce, jak je patrné i z následující citace z pozdějších let: „*Běžný je dosud mezi lidmi názor na mateřské školy jako na opatrovny pro děti z početnějších a hmotně málo situovaných rodin, kde rodiče nemají čas se svými dětmi zabývat, a na učitelky mateřské školy se dívají jako na pěstounky. Někde jsou mateřské školy pokládány za zbytečnou instituci, protože dítě do šesti let patří matce a nemá se školskou formou učit. Prostě je patrné, že mateřské školství je institucí ještě mladou, bez tradice, zápasící vnějšně i vnitřně často s nedostatečným pochopením i pracovním programem. Že je školka, kde si učitelka s dětmi jen hraje, není názor mála jedinců.*“ (Tesařová, 1948, s. 11)

K rozšíření sítě mateřských škol došlo v roce 1922, kdy vznikla tzv. Velká Praha. Dosavadní hlavní město bylo rozšířeno o 37 okolních měst a obcí, čímž se rozšířila i síť pražských mateřských škol. Stav mateřských škol v nově vzniklé tzv. Velké Praze je zachycen v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6

Síť mateřských škol v nově vzniklých pražských čtvrtích

Nová pražská čtvrť	Počet škol	Počet tříd	Počet učitelek
IX. Vysočany	1	1	1
X. Karlín	2	5	7
XI. Žižkov	1	3	4
XII. Vinohrady	5	19	29
XIII. Vršovice	1	6	9
XIV. Nusle	1	3	3
XV. Podolí	-	-	-
XVI. Smíchov	9	9	10
XVII. Košíře	-	-	-
XVIII. Břevnov	1	1	1
XIX. Bubeneč - Dejvice	-	-	-
Celkem	21	47	61
V 8 původních čtvrtích	21	74	184
Celkem	42	121	248

(Převzato z: Mišurcová, 1980b, s.21)

Po roce 1922 měla Praha celkem 42 mateřských škol, ovšem ne všechny fungovaly ve vyhovujících podmínkách. Jednalo se především o školy v nově připojených částech města. „Hlavní město Praha už v minulosti vyznamenávalo se tím, že se staralo ze všech sil o vzorná školství ve všech odvětvích, aby šlo dobrým příkladem

před ostatními městy a obcemi českými. Zásluhy jeho o vyšší dívčí vzdělání jsou všeobecně uznávány a v mnohých směrech razila Praha první cesty k lepšímu dnešku školství. Vytvoření Velké Prahy ukázalo příliš mnoho nestejností u mateřského školství, které, nejsouc fedrováno zákonem, který by ukládal povinnost, bylo ponecháno dobrovolné péči jednotlivých obcí, která často pro nepochopení, jindy pro nedostatek peněz v některých obcích sotva obstarala první počátky.“ (Žipek, in Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové, 1936, s. 6)

Městská rada si dala za úkol tuto situaci změnit. Setkala se ovšem s nepochopením tehdejší vlády i Ministerstva školství a osvěty. Někteří představitelé ministerstva přisuzovali mateřským školám pouze funkci charitativní.

Naštěstí představitelé hlavního města byli více pokrokoví a uvědomovali si důležitost mateřských škol především v době, kdy se většina rodin ocitla ve špatné hospodářské situaci. Hledali důvody i finance, které by pomáhaly rozšiřovat počet mateřských škol ve městě.

Mezi velké zastánce mateřských škol a jeslí patřil například profesor Alois Žipek, který umožnil svým vlivem a svým úsilím rozvoj mateřských škol v Praze. O důležitosti mateřských škol ve městech napsal: „Zvláště veliká města, kde bydlí desetitisíce a statisíce lidí nahromaděny na poměrně těsném území a zastaveném tak, že zdravý vzduch nemůže dostatečně prouditi, musí věnovati mateřskému školství mimořádnou pozornost. Jest to kus jejich povinnosti asanační ve smyslu hmotném i duševním. Vždyť život v městských ulicích ohrožuje stejnou měrou jak útlá těla dětská, tak i jejich duše.“ (Žipek, in Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové, 1936, s. 5)

Přibližné náklady, které Praha investovala do výstavby nových mateřských škol od roku 1922 do roku 1936, byly přibližně 14 800 000,- Kčs. Na stavbu dalších čtyř mateřských škol (i když v původním návrhu bylo počítáno s pěti školami) přispěla Pražská městská spořitelna částkou 3 800 000,- Kčs.

V roce 1937 měla Praha celkem již 77 mateřských škol.

Během 2. světové války se nesměly zřizovat české mateřské školy. Z fondů určených pro mateřské školy byly zřizovány pouze německé mateřské školy.

Po skončení války začal opět rozmach mateřských škol. Stávající mateřské školy se upravovaly a rozšiřovaly. Stavěly se také nové budovy. Deset let po skončení války přibylo v Praze 85 mateřských škol. Hlavní město Praha mělo celkem již 162 škol.

K dalšímu rozšíření hlavního města došlo nejprve v roce 1960, kdy se k Praze připojilo 12 okolních obcí, v roce 1968 dalších 21 a nakonec v roce 1974 se Praha rozrostla o 30 okolních obcí. Připojením nových částí bylo opět třeba budovat nové byty a zároveň nové mateřské školy.

Počty mateřských škol od 60. let XX století do 1. poloviny 80. let XX. století jsou zachyceny v tabulce č. 7. V tabulce jsou také uvedeny počty tříd v mateřských školách, počty zapsaných dětí a počty učitelek.

Ačkoli má v současné době počet mateřských škol klesající tendenci, v Praze se počty škol od devadesátých let XX. století výrazně nesnížily. V procentuálním vyjádření k celkovému počtu škol v celé České republice představují pražské mateřské školy přibližně 6%.

16	48	22 573	1 582
29	74	22 180	1 587
33	77	22 655	1 646
37	83	23 444	1 657
275	844	24 279	1 708
314	886	26 899	1 837
322	902	28 384	1 948
336	1 014	32 040	2 036
351	1 059	35 593	2 166
362	1 135	38 134	2 274
384	1 264	40 083	2 415
402	1 275	41 881	2 569
416	1 330	43 796	2 670
435	1 372	45 142	2 761
445	1 473	46 182	2 845

Tabulka č. 7

Mateřské školy v hlavním městě Praha v letech 1960/61 – 1983/84

Školní rok	Počet mateřských škol	Počet tříd	Počet zapsaných dětí	Počet učitelek
1960/61	168	452	14 869	938
1961/62	173	477	15 613	976
1962/63	180	507	16 136	993
1963/64	189	541	16 223	1 062
1964/65	193	561	16 202	1 098
1965/66	196	574	16 949	1 174
1966/67	195	596	18 261	1 206
1967/68	206	647	20 710	1 306
1968/69	251	752	22 479	1 507
1969/70	260	785	22 573	1 582
1970/71	259	784	22 180	1 587
1971/72	263	797	22 635	1 606
1972/73	270	823	23 444	1 657
1973/74	275	844	24 279	1 708
1974/75	314	920	26 899	1 837
1975/76	322	963	28 384	1 948
1976/77	336	1 013	32 040	2 036
1977/78	351	1 079	35 593	2 166
1978/79	362	1 135	38 134	2 274
1979/80	384	1 204	40 083	2 415
1980/81	402	1 275	41 881	2 568
1981/82	416	1 330	43 796	2 670
1982/83	435	1 372	45 142	2 761
1983/84	445	1 423	46 182	2 848

(Převzato z: Soukupová, 1985, s. 108)

5. PODPORA ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ Z NESTÁTNÍCH SEKTORŮ

Všechny mateřské školy byly v českých zemích vždy bezplatné. O jejich finanční zabezpečení se staraly jednak dobročinné spolky a kongregace, dále svazky územní správy nebo stát. Stát postupně převzal všechny finanční náklady mateřských škol, protože pro jednotlivé organizace byl chod jednotlivých škol příliš drahý. Po 1. světové válce začaly přebírat mateřské školy do své péče státní školské úřady.

Roku 1923 bylo z celkového počtu 1 229 předškolních zařízení 596 veřejných a ostatní předškolní zařízení byla soukromá - církevní, spolková nebo vydržovaná jednotlivci. (Mišurcová, 1982)

Do roku 1948 existovaly mateřské školy veřejné a soukromé. Důležitým mezníkem ve vývoji československého školství byl školský zákon č. 95/1948 Sb., jímž byly zestátněny všechny školy. (Soukupová, 1985)

5.1 Česká spořitelna

5.1.1 Historie České spořitelny

„Česká spořitelna patří již bezmála dvě století k nejvýznamnějším finančním ústavům v českých zemích. Od svého vzniku v roce 1825 sehrála výraznou pozitivní roli v procesu hospodářských a kulturních proměn české společnosti. Od prostého zajišťovacího spolku pro pomoc finančně slabým střadatelům se rozvinula do podoby mohutné státní instituce, sloužící hospodářskému i společenskému pokroku. Byla inspirátorkou a garantem rozvoje českého podnikatelství a stavebního ruchu, stabilizátorem emancipace české měny, mecenáškou českého výtvarného umění. Podílela se na podpoře sportovních aktivit a na mnoha charitativních akcích a programech.“ (Hájek, Píša, 2005, přebal)

V první polovině 19. století nezačala ovšem Česká spořitelna ihned fungovat ve stejné podobě jako současná banka, ale vznikala postupně a to složitým a postupným vývojem. Během devatenáctého století začaly vznikat v tehdejší habsburské monarchii

menší instituce tzv. „drobného“ či „lidového“ peněžnictví. Mezi ně patřily velké peněžní instituce (například Spořitelna česká nebo Městská spořitelna pražská), drobné lokální ústavy, okresní záložny hospodářské, občanské záložny a záložny Raiffeisenova typu (tzv. kampeličky).

Tak jako první typy předškolních zařízení, tak i první typy bankovních institucí začaly vznikat především za účelem snahy pomoci sociálně nejslabším vrstvám obyvatelstva. *„Ústavy v nichž by bylo možné bezpečně ukládat byt' i zcela nepatrnou hotovost, měly přispět k lepšímu hospodaření nejchudších skupin populace s penězi, měly v těchto vrstvách probouzet a upevňovat některé morální ctnosti (šetrnost, píli a pracovitost) a současně vytvářet i finanční pojistku pro horší časy (po dobu nemoci, stáří, apod.)* (Hájek, Píša, 2005, s. 11-12)

První myšlenky o vzniku spořitelních ústavů se v Evropě začaly objevovat na počátku 17. století a to ve Francii. První ústavy ovšem vznikly v německých zemích a v Británii. V habsburské monarchii se spořitelní myšlenka začala objevovat na počátku 19. století a v roce 1819 byla ve Vídni zřízena první rakouská spořitelna.

Potupně začaly vznikat další spořitelny ve velkých městech habsburské monarchie a jako v pořadí pátá byla otevřena roku 1825 spořitelna v Praze. Původní název spořitelny v češtině zněl: „Schraňovací pokladnice pro hlavní město Prahu a pro Čechy“. Postupně se ale pro první spořitelnu v českých zemích vžil kratší název „Spořitelna česká“. Přívlastek „česká“ ovšem neoznačoval národnostní zaměření spořitelny, ale její teritoriální působnost.

Aby tato první spořitelna mohla vzniknout, bylo třeba získat základní fond, který by sloužil jako finanční záruka budoucím střadatelům. Výše fondu byla stanovena na 12 000 zlatých konvenční měny. Na základě uveřejnění výzvy v pražských novinách se těmito prvními přispěvateli, tak jak se předpokládalo, stali česká šlechta a zámožní pražští měšťané. Jedním z přispěvatelů se stal i samotný císař František I.

Postupně bylo zřízeno v českých zemích několik dalších spořitel, které vznikaly především v národnostně německých oblastech českého pohraničí, tedy ve městech s výrazným podílem německého obyvatelstva a jednalo se tedy spíše o německé peněžní ústavy. Ryze národnostně českých spořitel vznikalo pouze malé množství. Ve vnitrozemí začal postupně vznikat nový typ peněžního ústavu – svépomocné záložny. Tyto záložny byly drobnější oproti spořitelnám, ale byly

ekonomicky aktivnější, což pravděpodobně více vyhovovalo drobným malovýrobcům, řemeslníkům a živnostníkům. V tomto případě se jednalo o národnostně české peněžní ústavy.

Poměr národnostně německých a českých spořitelen se během let začal postupně vyrovnávat, začalo vznikat více českých spořitelen, čímž se dotahoval početní náskok spořitelen německých. Zatímco ještě v roce 1895 bylo v Čechách z celkových asi 160 spořitelen pouze 60 spořitelen národnostně českých, před první světovou válkou se tento počet téměř vyrovnal a vedle 130 německých zde bylo také 120 českých spořitelen.

Po období rozsáhlého hospodářského rozmachu na přelomu 60. a 70. let devatenáctého století přišlo období hospodářské krize (započalo finančním krachem na vídeňské burze v roce 1873), které se ale příliš neodrazilo v rozvoji vznikajících spořitelen. V této době také vznikla jedna z nejvýznamnějších národnostně českých spořitelen na českém území a to Městská spořitelna pražská (viz příloha č. I).

„První návrhy na její zřízení vnesl radní A. O. Zeithammer již v roce 1871, avšak k tomu účelu ustanovená komise jeho myšlenku nepodpořila. O dva roky později se novým pražským primátorem stal Josef Huleš, známý příznivec všech vlasteneckých podniků. Ten již na první schůzi v květnu 1873 vyzval městskou radu, „aby svoláno bylo komité k poradě, zdaž obec Pražskou spořitelnu zříditi má či-li nic“. Komise připravila stanovy a ty byly v listopadu 1874 schváleny. K zahájení činnosti došlo 1. května 1875. Prvním vkladatelem Městské spořitelny pražské se symbolicky stal „Otec národa“ František Palacký.“ (Hájek, Píša, 2005, s. 36)

Městská spořitelna pražská se velmi brzy stala jedním z nejvýznamnějších a největších peněžních ústavů v celé habsburské monarchii.

Autorka v práci využívá dvojí označení tohoto pražského peněžního ústavu. V části věnované České spořitelně užívá historický název „Městská spořitelna pražská“, v ostatních kapitolách je užíváno novodobé označení „Pražská městská spořitelna“.

Vznik nového státu vyvolal potřebu nové právní úpravy spořitelen. Proto nový spořitelní zákon z roku 1920 zavedl stejné existenční a obchodní zásady pro všechny

spořitelny na území Československé republiky. Každé větší město mělo v meziválečných letech svou vlastní spořitelnu.

Během válečných let docházelo k velkému slučování jednotlivých spořitel en v českých zemích. Městská spořitelna pražská nejprve převzala Městskou spořitelnu na Královských Vinohradech. Později se spojila se Spořitelnou českou a k tomuto nově vzniklému ústavu byly ještě přiřazeny menší okresní záložny v Praze. Vznikla tak Spořitelna pražská.

Po 2. světové válce bylo potřeba obnovit spořitelny v těch místech, kde během války zanikly a také tam, kde dříve existovaly německé ústavy. Dále bylo třeba poupravit zákony. To se stalo až v roce 1948, kdy byly všechny peněžní ústavy, působící v tomtéž místě, sloučeny do ústavu jediného.

V roce 1953 se spořitelny staly státními a sjednotily se v rámci okresů, ve kterých byly hlavní spořitelny. Ostatní spořitelny a záložny v okrese pod ně spadaly. Vrcholným orgánem této „jednotné soustavy“ byla tzv. hlavní správa spořitel en, která vznikla na Ministerstvu financí v Praze.

V roce 1967 sloučil nový zákon všechny samostatné státní spořitelny v jediný peněžní ústav – Státní spořitelnu. Po roce trvání byl tento nově vzniklý peněžní ústav rozdělen na dvě části, na Českou státní spořitelnu a Slovenskou státní spořitelnu.

K dalším změnám došlo po roce 1989. Od roku 1990 se peněžní ústavy u nás změnily v univerzální obchodní banky. V roce 1992 se Česká státní spořitelna změnila v Českou spořitelnu, a.s.

V devadesátých letech se Česká spořitelna stala součástí rakouského peněžního ústavu Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., který odkoupil nadpoloviční podíl akcií.

5.1.2 Podpora českého školství

Česká spořitelna patřila od svého počátku k velkým peněžním ústavům a je dosti pravděpodobné, že svou činností zasáhla téměř každého občana republiky. A to nejen tím, co nabízí občanům i firmám formou různých nabídek a finančních produktů, ale také tím, že se od svého počátku podílela na rozvoji a podpoře života v republice.

Nejen současná Česká spořitelna, ale také její předchůdci, drobnější peněžní ústavy, se podílely na rozvoji českého podnikatelství a to v různých oborech, jednalo se například o pivovarnictví, cukrovnictví, stavebnictví, podporovaly těžký i lehký průmysl. Mnohé spořitelny nebo záložny se také staly mecenáši v oblasti umění. Tyto ústavy projevovaly patriotismus a v místě svého sídla nechaly postavit nebo alespoň přispěly na stavbu mnohých staveb. Mezi nejvýznamnější takovéto stavby patří Národní divadlo, pražské Rudolfinum nebo Národní muzeum, na které přispívala spořitelna v Praze.

Dalším podobným počinem je příspěvní Městské spořitelny pražské na stavbu dětské nemocnice v Praze, která stála nad Nuselským údolím. Obecní zastupitelstvo věnovalo na stavbu nemocnice pozemek a na svůj náklad postavilo dvě budovy. Další tři nemocniční budovy se rozhodla postavit právě Městská spořitelna pražská. Stavba byla zahájena v roce 1898. (<http://www.fnmotol.cz/html/nemocnice/historie-ceska-detska-nemocnice.php?lang=cz>)

Spořitelny se také stávaly mecenáši v oblasti filmu.

Na podobné akce bylo pomýšleno opravdu od počátků zakládání těchto peněžních ústavů. Byly také zmíněny v rakouském spořitelním regulativu z roku 1844, který zůstal v platnosti až do zániku habsburské monarchie. V tomto dekretu se psalo, že: *„zisk spořitelny („přebytek“) měl v první řadě sloužit k vytvoření a stálému rozšiřování jejich rezervního fondu (§ 12). Teprve v druhé řadě směl být využit k finanční podpoře místních dobročinných či všeobecně prospěšných akcí (stavbě škol, nemocnic, úprava komunikací apod.)* (Hájek, Píša, 2005, s. 25)

Spořitelny se také podílely na rozvoji vzdělanosti v republice. Jednak se podílely na stavbě nových škol, ale podporovaly i samotné děti. Z kroniky základní školy v Hostivaři se dá například vyčíst, že ve školním roce 1931-32 darovala Městská

spořitelna pražská ke dni 30. října pro děti prvních tříd devadesát jedna vkladních knížek s vkladem 5,- Kč. (<http://www.zshostivar.cz/kronika/1931-32.pdf>)

O dalších aktivitách spořitelny se můžeme dočíst v soudobém tisku. Nejvíce informací o aktivitách peněžního ústavu v době první republiky ve vztahu ke školství je o Městské spořitelně pražské, která podporovala pražské školství.

Městská spořitelna pražská pomáhala hlavnímu městu rozšířit počet mateřských škol. Jak píše A. Žipek: „*Praha rozmnožila svou péči o mateřské školství po všech stránkách, sjednotila je ve všech svých částech a za posledních 15 let postavila pro ně řadu samotných škol. Městská spořitelna pražská obci v tomto krásném díle vydatně pomáhala a bude pomáhati i dále.*“ (Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové, 1936, s. 6)

Městská spořitelna pražská postavila svým nákladem během první republiky pět nových budov pro mateřské školy. Celkem na tyto budovy věnovala 3 800 000 Kč. (Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové, 1936, s. 12 a 16)

O tomto počínu se můžeme dočíst v deníku Národní osvobození ze dne 21. března 1928: „*Výbor Městské spořitelny pražské usnesl se, aby k oslavě 10. výročí republiky vybuodovala Městská spořitelna pražská pět mateřských škol ve čtvrtích a na pozemcích, které školní odbor obce pražské v dohodě s referátem stavebním určí.*“ (Fond I. Jarníková, Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze)

Městská spořitelna pražská se pro stavbu mateřských škol rozhodla také z důvodu, že tím mohla vrátit lidu část svého zisku, který získala především díky vkladatelům, kteří své peníze vkládali právě do Spořitelny.

K desátému výročí založení republiky postavila na své náklady Městská spořitelna pražská nakonec pouze čtyři mateřské školy v různých čtvrtích hlavního města. I to byl ale velký počín. Všechny budovy do současné doby stojí a ve třech z nich stále fungují mateřské školy.

V deníku Express ze dne 14.11.1931 se v článku nazvaném „Dva nové malé dětské paláce na pražské periferii“ píše: „*Na Novém Smíchově a v Břevnově byly dnes malé, abychom tak řekli, rodinné slavnosti; v obou čtvrtích byly odevzdány veřejnosti mateřské školy, vybudované nákladem Městské spořitelny pražské. Příští soboty připojí*

se k dnes otevřeným školám další dvě, a to v Kobylisích a Nových Vysočanech. Školy jsou jednoho typu; jednopatrové, řešeny velmi prakticky a účelně. V přízemí jsou 2 třídy pro menší a větší děti, uprostřed mezi nimi prostorná vzdušná společná herna; k tomu se druží kabinet a účelné zařízené šatny. V prvním poschodí je umístěna kuchyně, zásobárna, koupelna a byt pro domovnici...“ (Kronika č. 1, šk. rok 1931 – 32)

Takto hromadně se dalo o všech mateřských školách napsat, jelikož to byly naprosto totožné budovy postavené podle jednoho stavebního plánu, který vznikl na stavebním odboru magistrátu. Každá z těchto škol se liší pouze menšími úpravami podle místních podmínek, například podle svažitosti terénu. (Bajcurová, 2002 - viz příloha č. II)

Stejný architektonický plán byl použit i v dalších letech, ale již bez přispění Městské spořitelny pražské. Na počátku třicátých let dvacátého století byla postavena podle tohoto architektonického plánu také mateřská škola v Praze – Hloubětíně (viz příloha č. III). V současné době je v této budově umístěn denní stacionář Dětského centra Paprsek, které svou činnost v tomto objektu zahájilo v roce 1992.

Jak se dá také vyčíst ze smluv uložených v archivu Pozemkové knihy: „*Obec Pražská prodává a touto smlouvou již prodala a Městská spořitelna Pražská pro postavení mateřské školy v rámci svojí jubilejní akce k oslavě desátého výročí samostatnosti Československého státu kupuje a touto smlouvou již koupila...“* plochu k zastavění. Dále se ve smlouvách dočteme: „*Městská spořitelna Pražská se zavazuje, že v rámci své jubilejní akce k oslavě desátého výročí samostatnosti Československého státu postaví vlastním nákladem na tomto prodaném staveništi budovu pro mateřskou školu a že budovu tu propůjčí obci k trvalému užívání pro tento účel za minimální uznávací činži nejvýše 100 Kč, slovy: jedno sto korun čsl. ročně. Kupující strana svoluje k tomu, aby závazky v tomto článku uvedené byly v příslušné knihovní vložce ve prospěch obce Pražské vloženy.*“ (viz přílohy č. IV až VII)

Za pražskou obec smlouvy na postavení mateřských škol na Novém Smíchově, ve Vysočanech a v Kobylisích podepsali dne 1. března 1930 primátor Dr. Baxa a městští radní P. Kavánek a F. Bureš a za Městskou spořitelnu pražskou místopředseda ředitelství Městské spořitelny Pražské Ferdinand Kellner a vrchní ředitel Městské

spořitelny Pražské Gustav Domin. Smlouva pro postavení mateřské školy v Břevnově byla podepsána později.

V 50. letech XX. století byly všechny čtyři budovy mateřských škol převedeny, v té době již ze Státní spořitelny, do majetku Obvodních národních výborů v jednotlivých částech Prahy, pod které mateřské školy spadaly. (viz příloha č. VIII)

Jednou z dalších mateřských škol, kterou na své náklady nechala postavit Městská spořitelna pražská, byla mateřská škola v Seminářské zahradě, která se dnes jmenuje podle ulice, ve které sídlí, Hellichova. Pozemek pro postavení mateřské školy zakoupila Spořitelna v roce 1936 (viz příloha č. IX) a mateřská škola byla otevřena na počátku ledna 1938. Mateřská škola do té doby fungovala v budově národní školy, jak se můžeme dočíst v deníku Národní politika vydaného dne 12.12.1937 (Fond I. Jarníková, Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze). V Pražance ze dne 29.6.1938, vydávané také v Praze, se píše, že tato nová mateřská škola se podle prvního primátora Prahy nazývala „Baxova MŠ“. Dále se zde dočteme, že mateřská škola byla postavena nákladem 1 380 000 Kč a touto stavbou byla zahájena akce, při které chtěla Spořitelna stavět z finančních přebytků svého peněžního ústavu mateřské školy ve všech částech Prahy. (Fond I. Jarníková, Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze)

Od školního roku 1932/33 působila na místě ředitelky ještě v původní budově Marie Skyvová, která předtím dvanáct let byla učitelkou v mateřské škole na Novém Smíchově (dnes mateřská škola Nad Laurovou).

Stejně jako mateřské školy, které postavila Městská spořitelna pražská k desátému výročí založení republiky, tak také tuto budovu postavila za své peníze a propůjčila ji k trvalému užívání za minimální činži nejvýše 100 Kč ročně pražské obci.

V roce 1954, byla mateřská škola převedena do majetku Obvodního národního výboru v Praze 1 (viz příloha č. X).

5.1.3 Shrnutí

Česká spořitelna je jeden z nejstarších peněžních ústavů v českých zemích a během svého dlouhého vývoje, kdy se z mnoha menších peněžních ústavů stala dnešní jedna velká instituce, se nesmazatelně zapsala také do historie českého národa a dnešní České republiky.

Spořitelna i její „předchůdkyně“ se vždy podílely na rozvoji českého podnikatelství, umění, podporovaly různé stavby především v místě svého sídla, ale také se podílely na rozvoji české vzdělanosti.

V období první republiky v podporování vzdělanosti vynikala především Městská spořitelna pražská, což v té době byla jedna z mnoha spořitelen v Československé republice. O mnoha jejích počinech se můžeme dočíst v dobovém tisku.

Byla to také Městská spořitelna pražská, která se rozhodla nechat v Praze postavit k desátému výročí založení Československé republiky několik budov pro mateřské školy. Proto zvolená komise objížděla městské části a vybírala vhodné lokality. Původně se zamýšlela stavba pěti těchto budov, ale nakonec byly postaveny pouze čtyři, což je zajisté také velký počín, jak v dějinách samotné Spořitelny, tak také v dějinách města Prahy.

Nakonec byly vybrány čtyři pražské lokality a to Nový Smíchov, Břevnov, Kobylisy a Nové Vysočany, ve kterých byly mateřské školy postaveny a v roce 1931 slavnostně otevřeny. Těchto významných událostí se účastnili jak představitelé městských částí, tak také primátor hlavního města Prahy Dr. Baxa s dalšími zástupci města a představitelé Městské spořitelny pražské, v čele s jejím předsedou prof. Žipkem.

Podrobněji se o otevření jedné z „Jubilejních mateřských škol“, na Novém Smíchově, můžeme dočíst v kronice mateřské školy Nad Laurovou se sídlem v Praze 5 na Smíchově. Tehdejší paní ředitelka Anna Švarcová do kroniky vše pečlivě zaznamenala.

Autorka se snažila také získat informace nejen ze samotné kroniky mateřské školy a z dobového tisku, ale také od dnešního nástupce Městské spořitelny pražské –

od České spořitelny. Při získání jakýchkoli informací od Spořitelny ale bohužel neuspěla. Nepomohl ani dopis, který do peněžního ústavu zaslala a který příkládá v příloze (viz příloha č. XI). Podařilo se jí alespoň získat knihu o historii České spořitelny od autorů Hájka a Piši s názvem „180 let českého spořitelnictví“, kterou mohla při své práci využít.

MATEŘSKÁ ŠKOLA NAD LAUROVOU V PRAZE 5

1.1.1.1. Historie mateřské školy

Mateřská škola Nad Laurovou v Praze 5 má svou historii delší než je samotná historie této ulice, kterou ne své náklady nechala postavit Průfská městská spořitelna již před vznikem naší republiky. Počátky existence této mateřské školy sahají až do roku 1918, kdy se v ní v provizorních podmínkách dne 15. září 1918 konal první zasedání.

První zasedání dobře vidí mateřská škola v budově v ulici Nad Laurovou (viz příloha č. XI). Ulice je dlouhá 200 m dlouhá ulice ve čtvrti Smíchov. Ulice je lemována moderními domy s klenutými průčelími a právě budova mateřské školy, což je jedna z nejkrásnějších v ulici. (<https://www.praha.info/cz/encyklopedie/Nad+Laurovou>)
jednotlivé domy v ulici.

Ulice v tehdejší době Smíchov byla až do roku 1922, kdy se spolu s dalšími okrajovými částmi Prahy připojila k Velké Praze a stala se tak jejími XVI. obvody, samostatným územím. Tato čtvrť byla jen tato čtvrť povýšena císařským rozhodnutím dne 22. února 1903, když byla připojena k Praze a stala se jejími XVI. obvody.

1.1.1.2. Historie ulice

Ulice byla původně nazývána Mateřská škola na Novém Smíchově a stala se ulicí v rámci čtvrti Smíchov - Nový Smíchov. Město Smíchov mělo v roce 1918 celkem 12 mateřských škol, ovšem ve čtvrti Nový Smíchov žádná. První mateřská škola byla založena v okrajové části Smíchova na ulici Nad Laurovou.

6. „JUBILEJNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY“ POSTAVENÉ V PRAZE MĚSTSKOU SPOŘITELNOU PRAŽSKOU K DESÁTÉMU VÝROČÍ ZALOŽENÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

6.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA NAD LAUROVOU V PRAZE 5

6.1.1 Historie mateřské školy

Mateřská škola Nad Laurovou v Praze 5 má svou historii delší než je samotná budova mateřské školy, kterou na své náklady nechala postavit Pražská městská spořitelna k desátému výročí založení republiky. Počátky existence této mateřské školy sahají do roku 1918, kdy se ještě v provizorních podmínkách dne 15. září 1918 konal první zápis.

V současné době sídlí mateřská škola v budově v ulici Nad Laurovou (viz příloha č. XVII), což je zhruba 200 m dlouhá ulice ve čtvrti Smíchov. Ulice je lemována rodinnými domy, vilami, pozemkem vodojemu a právě budovou mateřské školy, což je podle internetového zdroje (<http://www.prahainfo.cz/encyklopedie/Nad+Laurovou>) jediná významná stavba v ulici.

Pražská čtvrť Smíchov byla až do roku 1922, kdy se spolu s dalšími okrajovými částmi Prahy připojila k Velké Praze a stala se tak jejím XVI. obvodem, samostatným městem. Na město byla tato čtvrť povýšena císařským rozhodnutím dne 22. února 1903, do té doby byla pouze pražským předměstím.

A. V Barvířské ulici

Mateřská škola se původně jmenovala Mateřská škola na Novém Smíchově a sídlila v tehdejší periferní čtvrti Smíchova – Nový Smíchov. Město Smíchov mělo v roce 1918 deset oddělení mateřských škol, ovšem ve čtvrti Nový Smíchov žádná mateřská škola neexistovala. O zřízení této instituce v okrajové části Smíchova se sice

uvažovalo již před první světovou válkou, ale mateřskou školu se podařilo otevřít až po válce a to zásluhou JUDr. Vajse a městského rady p. Prusíka.

Jak bylo toto otevření mateřské školy významné a zároveň potřebné, se můžeme dočíst v kronice: „*Po vřavě válečné, která trvala téměř 4 roky a zůstavila zde mnoho sirotekú otci opuštěných, jevila se veliká potřeba péče o děti nejmenší – mateřských škol. Matky, které byly dobou strádání a starostí téměř uštvány a nemohly se věnovati výchově svých dětí, uvítaly ohromné dobrodiní mateřské školy.*“ (Kronika č. 1, Úvod)

Jelikož v té době nebyla žádná vhodná budova, která by mohla celá sloužit pro účely mateřské školy, byla pro tyto účely zvolena budova bývalého Ženiškova hostince v Barvířské ulici č.p. 532 (dnes se tato ulice jmenuje Pod Barvířkou), ve které byly v roce 1918 pronajaty dvě místnosti a část zahrady.

Z nájemní smlouvy, kterou podepsali zástupci města Smíchova a vlastníci domu Václav a Antonie Urbanovi, vyplívá, že smlouva byla podepsána na dobu určitou – od 1. srpna 1918 do 31. července 1921. Město Smíchov se zároveň zavázalo, že po tuto dobu bude platit nájem 1100 Kč ročně a to ve čtyřech pravidelných lhůtách za rok (viz příloha č. XII).

Ve smlouvě se také ujednaly podmínky, za jakých budou místnosti pronajaty (například, že majitelé odstraní kamna z jedné místnosti a zazdí dveře vedoucí na chodbu, opraví podlahu a ohraničí část pronajaté zahrady plotem. O zbylé úpravy a opravy se postará město a to tak, aby prostory byly vhodné pro účely mateřské školy).

Tyto místnosti sice nebyly příliš uspokojivé pro účely, k jakým měly sloužit a nezamlouvaly se ani tehdejší správce městských mateřských škol smíchovských slečně Marii Votrubové, ale jelikož se jiné prostory nepodařilo sehnat, byla mateřská škola otevřena zde.

„*Byly to dvě místnosti, nízké, vlhké, podlahy sukové a okna sahala až k chodníku. Sám pan radní Prusík natřel vnější tabule bílou barvou před zraky zvědavých chodců. V zimě svítilo se petrolejem. Na rychlo sehnán nejnútnejší nábytek, 2 skříně, stůl, 2 židle, umyvadlo, 8 dlouhých a 3 krátké lavice, pomůcky ze zrušené mateřské školy v Husově ulici. A dne 15. září 1918 konán již zápis.*“

Předem kolovaly po domech zápisní archy, na kterýchž se přihlásilo přes 100 dětí. Zapsáno bylo 84 dětí ve věku od 2 – 6 let a začal prvý školní rok 1918-19.

84 dětských neposedných hlaviček tísnilo se v lavicích malé místnosti, jichž dvě okna vedla na ulici, místnost přední, se dvěma okny na dvůr a na schodiště, sloužila co herna, šatna a později jídelna. Klosety byly na dvoře.

Ponuré síně brzy oživily hlukem, jásotem, radostí, ale i pláčem těch nejmenších, jež si hned nemohly zvyknouti „bez maminky“.

Ale během týdne bylo již vše ve svých kolejích, byly jsme „doma“.“ (Kronika č. 1, Úvod)

Takto se o zařizování a otevření mateřské školy můžeme dočíst v kronice, kam vše zapsala učitelka a zároveň ředitelka Anna Žáková, která byla několik let hospitantkou městských mateřských škol smíchovských a které jako jediné bylo svěřeno vedení školy. Paní ředitelka Žáková byla nadšenou učitelkou, kterou práce s dětmi bavila a brala ji velmi zodpovědně. Do kroniky mateřské školy zapisovala vše velmi pečlivě a když, jak sama píše: „po téměř 30leté intenzivní práci“, školu opouštěla, velmi ji to mrzelo a nerada se se školou loučila.

Spolu s ní ve škole v době jejího otevření působila ještě školnice Zdeňka Žáková, válečná vdova, které byl svěřen pouze úklid školy. Školnice ale sama ochotně pomáhala také při oblékání a rozdávání polévek dětem, které škole dodával restaurátér p. Dvořáček, což byl majitel válečné kuchyně na Novém Smíchově.

Polévku dostávaly všechny děti každý den zdarma ke svačině. O finanční stránku stravování se postarala obec, v čele opět s městským radním p. Prusíkem. Podle zápisu v kronice je patrné, že pravidelné stravování, i když pouze formou svačin, dětem prospívalo. „Nesmírně se vždy těšily na polévku z krve, s kroupami, které říkaly „čokoládová“, bylať tehdy ještě veliká nouze o dobrý chléb i housku, vše se kupovalo na lístky a mělo-li některé dítě dokonce mazaný chléb marmeládou neb omastkem, šly se ostatní naň dívat.“ (Kronika č. 1, Úvod)

Dalším výjimečným počinem městského radního Prusíka bylo vánoční nadělování, které se stalo v této mateřské škole tradicí. Pan Prusík se zasloužil o to, že všechny děti byly v prvním školním roce ošaceny a to díky „Občanskému klubu novosmíchovskému“, jehož byl pan Prusík předsedou. Na ošacení se dále podíleli místní obchodníci, kteří také finančně pomohli.

Na vánoční oslavě, na které děti přednášely a zpívaly u rozsvíceného vánočního stromečku a za světla petrolejové lampy, bylo rozdáno celkem 35 dívčích a chlapeckých

šatů a 35 párů bot. Na oslavu byli kromě rodičů dětí pozváni také členové městské rady a členové „Občanského klubu novosmíchovského“.

Další roky byly pořádány podobné vánoční oslavy, při kterých byly vždy děti obdarovány dárky, které byly pořízeny z finančních i věcných darů od místních obchodníků, od rodičů dětí a větší obnosy byly především od „Občanského klubu novosmíchovského“, od „Obce baráčníků na Novém Smíchově“ a od „Občanského kroužku Přemysl“, taktéž z Nového Smíchova.

V září roku 1921 byla na školu přidělena další učitelka, slečna Marie Skyvová.

V Barvířské ulici sídlila mateřská škola tři a půl roku (viz příloha č. XIII).

B. V Radlické ulici

Roku 1919 koupila obec města Smíchova pozemek, na němž dle tržové smlouvy chtěla postavit dům s malými byty ke zmírnění bytové nouze (viz příloha č. XIV a XV). Již postavený dům byl roku 1921 zapsán do evidence Pozemkové knihy.

Prostory, ve kterých mateřská škola sídlila ve svých počátcích, nebyly opravdu vhodné pro větší počet dětí. Proto byla mateřská škola přestěhována právě do novostavby v Radlické ulici 1359/49. Ovšem ani zde neměly děti větší prostory k užívání. Nejdříve se sice uvažovalo o pronajmutí dvou místností, ale nakonec se jednalo pouze o jednu místnost, která byla dlouhá 8 metrů. Druhou místnost získala k bydlení paní poštmistrová.

Škola se do nových prostor přestěhovala dne 14. listopadu 1921, protože však místnost byla velmi vlhká a bylo potřeba ji nejprve vysušit, otevření mateřské školy v Radlické ulici se posunulo až na 28. listopad.

Na místo školnice nastoupila válečná vdova paní Marie Vejdouská. K novým prostorám přiléhala i zahrádka, na které bylo později zřízeno menší zděné pískoviště.

Mateřská škola fungovala v těchto, stále provizorních prostorách, do ledna roku 1931, kdy byla konečně přestěhována do nové budovy, která sloužila pouze ke svým primárním účelům.

C. V ulici Nad Laurovou

„Šťastným dnem pro nás byla návštěva p. členů komise školního výboru s p. Žipkem a p. Kubínem v čele. Bylo to 9.2.1925“ (Kronika č. 1, Úvod) V tento den se rozhodlo, že stávající prostory v Radlické ulici opravdu nevyhovují pro fungování mateřské školy, a tak byla tato novosmíchovská škola zařazena do stavebního návrhu Pražské městské spořitelny, která chtěla postavit několik jubilejních mateřských škol v Praze a to na paměť desetiletého trvání republiky (viz příloha č. IV a XVI).

Mateřská škola měla štěstí, že návrh byl realizován a mohla být na počátku roku 1931 přestěhována do nových prostor a také konečně do své budovy.

V archivu odboru výstavby Prahy 5 se můžeme dočíst: „Magistrát hl. m. Prahy vyžádav si ve smyslu § 125 stavebního řádu schválení rady městské ve schůzi její dne 3. května 1929 vyhověl žádosti Osvětového odboru hl. m. Prahy a povolil mu stavbu mateřské školy na pozemku č. kat. 1251/1 a 1251/2 v Praze – Smíchově v nároží ulic „Na Laurové“ na základě předložených a komisí dne 9.5.1929 zkoušených plánů stavebních.“ (Archiv odboru výstavby Prahy 5, složka Smíchov č. p. 1983) Stavba byla započata v květnu 1929 a zkolaudována byla dne 2.11.1931.

Ulice, ve které se budova stavěla byla původně bezejmenná.

Představu o tom, jak budova vypadala si můžeme udělat také ze zápisu v kronice: „Krásná, jednopatrová budova trčící na vrchu, slunná a vzdušná s velkým, ohraničeným pozemkem. V přízemí chodba, vpravo ředitelna, vlevo šatna s klosety, dále herna se třemi vesměs skleněnými dveřmi, vpravo a vlevo po jedné místnosti pro děti s příslušným kabinetem na hračky a umývárnu. Výtah na jídla umístěn v herně, jež slouží dětem zároveň ku spaní. V I. patře školní kuchyně, spíž, prádelna s koupelnou, byt pro školnici o dvou místnostech a komfortní půda.“ (Kronika č. 1, Úvod)

Do současnosti se samotná budova i její okolí změnily jen lehce a mateřská škola i v současné době je stále dominantou ulice Nad Laurovou.

Jelikož budova školy byla ve třicátých letech XIX. století na tehdejší dobu velice moderní, nebylo potřeba za celou dobu její existence příliš zasahovat do jejího uspořádání. Proto za celá léta prošla jen menšími úpravami v rámci modernizace a zkvalitňování podmínek.

Pro fungování mateřské školy bylo přestěhování velká změna, které si byly vědomy jak učitelky, tak také samotné děti i jejich rodiče.

„Jaký to pokrok, jaká radost učitelek, které se 13 let tísnily s dětmi v tak nepříhodných a nezdravých místnostech. Těšíme se nejvíce z toho, že teď děti hlavně rodičů pracujících svěřeny škole celý den, neb vaří se pro ně vydatné a chutné obědy, rodiče bezstarostně pracují a sejdou-li se opět s dětmi, tyto jim vypráví o kráse nové školy. Z plna srdce my učitelky přejeme dětem, té naší milé drobotině základu to příštího národa, těch prvních let nejšťastnějšího dětství, bezstarostného, plného radosti a volnosti. Nechť chvíle v mateřské škole strávené zůstanou jim v živé paměti, by i v letech pozdějších, kdy schvátí je vír a starosti života, rády vzpomínaly na své učitelky a nejkrásnější dobu zlatého dětství.“ (Kronika č. 1, Úvod)

To, že se jednalo o významnou událost a o novou budovu, která splňovala dobové požadavky, je také patrné z knihy „Mateřské školy hlavního města Prahy“ z roku 1936, ve které je mateřská škola zmíněna a dokonce jsou v knize dvě její fotografie. Na jedné z nich je celá budova zepředu a na druhé fotografii je vnitřek mateřské školy – jedna ze dvou tříd. O mateřské škole se v knize také píše jako o jedné ze škol, která byla nově postavená a patřila do skupiny mateřských škol bez jeslí o dvou odděleních a herně, ke kterým také patřila školní kuchyně.

D. Slavnostní otevření nové budovy

„Jubilejní mateřská škola na Laurové, dar městské spořitelny pražské k jubileu 10letého trvání republiky v ceně 600 000 Kč byla dokončena a dne 22.1.1931 přestěhována stará škola do této krásné budovy. 13 let měly děti novosmíchovské mateřskou školu, velmi pilně ji navštěvovaly, ale nevhodné místnosti nedaly jim to, čeho dětem nejvíce třeba: slunce, světla, vzduchu a pohybu. Vyplnila se přání učitelek Žákové a Skyvové; prvá působící na škole od jejího založení; jaký to rozdíl od prvých místností v bývalém hostinci a teď tak krásná budova.

Při vstupu do budovy jest nám tak příjemno, vše bílé, skleněné přepážky zastřeny žlutými záclonami. Vcházíme do předsíně, vpravo nalézá se ředitelna, vlevo šatna dětí, středem vedou široké dveře do herny, do které později dodáno pianino, kladiny a co

třeba k tělesné výchově. Z herny pak vpravo vchází se do místnosti, oddělení malých dětí od 2-4 let, vlevo pak do oddělení II. dětí od 4-6 let.

Co může býti krásnější nad tento skleněný hrad, ráj dětí!

Prvý den, kdy škola otevřena, nezapomeneme nikdy dojmu, jež působil tak radostně! Děti, které ve staré škole nemohly se téměř ani hnouti, poskočiti si, neb narazily by na stoly, židle – tyto děti stísněné teď neustále v herně běhaly sem tam, jakoby nožkami měřily tu ohromnou velikost síně. Jaká radost v těch dětských očích, ani domů se jim nechtělo a již brzy ráno spěchaly do školy!

Ku škole přiléhá velká oplocená zahrada, která bude teprve později zřízena. Náklad vyžaduje dle rozpočtu 90 000 Kč.

V I. patře nachází se školní kuchyně, moderně zařízena, prádelna s koupací vanou, byt školnice o dvou místnostech a velká půda.

A tak byl tento den i významným v životě učitelek, které svorně pospolu 10 let pracují a s velkou láskou dětem se věnují a tak splněny i jejich ideály – krásná nová škola dětem Novosmíchovským.“ (Kronika č. 1, šk. rok 1930 - 31)

Takto zapsala své dojmy z nové budovy mateřské školy do kroniky ředitelka Anna Žáková - Švarcová. Z popisu je patrné, jak to byla i pro ni významná událost a zároveň to také brala jako docenění své práce.

Oficiální otevření budovy se uskutečnilo následující školní rok 1931/32.

Slavnostní otevření nové budovy mateřské školy na Novém Smíchově a zároveň dalších tří mateřských škol, které Pražská městská spořitelna nechala na své náklady postavit k 10. výročí založení republiky a které se označovaly jako „Jubilejní mateřské školy“, byly skutečně velké události, o kterých se psalo také v dobovém tisku (viz příloha č. XVIII). Význam těchto událostí byl podtržen také osobní účastí hlavních představitelů jednotlivých městských částí, ve kterých se mateřské školy nacházely, Spořitelny i hlavního města Prahy.

K tomuto účelu byly rozesílány oficiální pozvánky pro zvané osoby (viz příloha č. XIX) a také byl vytvořen speciální slavnostní jídelníček o několika chodech (viz příloha č. XX).

Paní ředitelka Žáková – Švarcová celou slavnost popsala do kroniky slovy: „Den 14. listopadu 1931 byl pro naši školu opravdu slavným a nejkrásnějším dnem. Oficiálně byla odevzdána škola místnímu starostovi Aloisi Jenšovskému.

Od časného rána bylo plno ruchu, a den před tím celá škola dána do slavnostního hávu a průčelí ozdobeno girlandami z chvojí a praporky a velké dva prapory vlály hostům vstříc.

Děti nemohly se dočkat a přišly již po 7. hodině svátečně oděny. A v kuchyni bylo rušno, připravoval se slavnostní oběd.

Herna upravena květinami a křesly v slavnostní síň. O 9. hodině sjížděli a přicházeli hosté, členové místní rady s p. vrchním mag. radou Vajsem a p. radním Prusíkem v čele, pí. ředitelka Radonová, p. rada Kroha s chotí, řídící učitelka mateřské školy, učitelky a jiné. Mimo to rodiče dětí, četní přátelé mateřské školy a bývalí žáci. Deputace Obce baráčníků (jež každoročně přispívá na vánoční nadílku) dostavila se v krojích.

Přesně v 11.30 hod. přijížděla auta s nejvýznamnějšími hosty a to p. primátorem Dr. Baxou v čele, p. radním prof. Žipkem, předsedou městské spořitelny a jich členy, členové městské rady pražské, starosta Jenšovský se členy místní rady, pí. inspektorka mateřských škol Milada Kellerová, p. rada Kubín, p. tajemník Střelka, členové osvět. sboru a jiní.

U vchodu uvítaly přicházející učitelky Žáková - Švarcová a Skyvová. Hosté uvedeny do ředitelny, kdež zapisovali se do pamětní knihy a následoval v herně slavnostní akt předání budovy. Po projevu p. prof. Žipka, který nadšenou řečí uvedl účel daru městské spořitelny darováním tak krásného vzdušného zámku dětem. Na to pan primátor předává budovu místnímu starostovi Jenšovskému. Správa školy učitelka Žáková vítá jménem všech pana primátora a vzácné hosty a stručnými slovy děkuje spořitelně za krásný dar z lásky k dítěti.

Uvádí dále, že jako první učitelka mateřské školy Novosmíchovské spolu s učitelkou Skytovou tísnily se po 13 let s velkým počtem dětí v nevhodných místnostech, neb poměry nedovolovaly postavit samostatnou školu mateřskou.

Vynáší a vděčí šťastné myšlenky vyvésti děti vzdušných, krásných místností a postarati se tak o nejmenší děti, v budoucí náš národ. Děkovala jménem všech dětí

representantům veleobce Pražské a příznivcům školy (Obec baráčníků, Občanský klub novosmíchovský a „Přemysl“).

Za zvuků klavíru pochodem vešly milé naše děti s vlajícemi praporky a defilovaly před hosty. Načež 3 děvčátka přednesla verše složené učitelkou sl. Skyvovou.:

Dali jste nám krásnou školu

jako domov nový,

slyšte teď co malé děti

z vděčnosti Vám poví.

Šťastny jsme tu jako v ráji,

vesele je tady,

nestýská se nikomu z nás,

chodíme sem rády.

Za tu Vaši velkou lásku,

za tu Vaši péči,

všechna tahle drobotina,

upřímně Vám vděčí!

Na to podávány kytice p. primátoru, p. prof. Žipkovi a místnímu starostovi J. Jenšovskému.

Jménem všech dětí a na námět rodičů poděkovaly dvě dívky oběma učitelkám a i jim předány kytice. Mnohé oko bylo zaneseno, hlavně těch, kteří před 13 léty posílali své děti, nyní již odrostlé, do prvé staré školky v bývalém hostinci v Barvířské ulici. Nejvíce ovšem byly dojaty učitelky radostí, že dočkaly se svého přání.

Následovala prohlídka celé školy a ve II. oddělení práce dětí, z nichž nejvíce zajímal kupecký krám dětmi zhotovený. I pan primátor se obdivoval. Po odjezdu hostů, jež byli fotografováni, následovalo i snímkování dětí, načež byl výborný, slavnostní oběd připravený vedoucí kuchařkou pí. Bildovou s několika pomocnými silami a při družné zábavě setrvaly děti až do odpoledne. Všichni máme ta tuto významnou slavnost krásnou vzpomínku!“ (Kronika č. 1, šk. rok 1931 - 32)

E. Historie od roku 1931

Přestěhováním do nové budovy získala mateřská škola již své stálé místo. Nová budova byla pro fungování mateřské školy opravdu velká změna. Bylo zde mnohem více prostoru oproti předešlým prostorám, a to jak v budově, tak také ve venkovním areálu mateřské školy.

Fotografie nové budovy mateřské školy a vnitřních prostor se objevily také v knize „Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové“ z roku 1936. (viz příloha č. XX)

Jelikož se v budově nacházely dvě třídy, tak zde děti mohly být již rozděleny do dvou oddělení podle věku. V prvním oddělení byly děti od 2 a půl let do 4 a ve druhém oddělení byly děti od 4 do 6 let. Přibyl také pedagogický i pomocný personál, který se podílel na chodu mateřské školy. Děti zde mohly být již pravidelně stravovány, jelikož se v budově nacházela školní kuchyně. V té době se ale ještě všechny děti každodenně ve škole nestravovaly. Rodiče si své děti odváděly domů buď před obědem, po obědě nebo až po odpolední svačině.

Obě dvě třídy byly vždy již při zápisu do mateřské školy zaplněny. Zápis se v počátečních letech konal až v měsíci září. Menší zájem o mateřskou školu byl až během druhé světové války, kdy se děti do školy přihlašovaly většinou i během školního roku. Nejnižší průměrná denní docházka dětí byla na konci války (počátek roku 1945), kdy si rodiče nechávali děti doma z obavy častých leteckých náletů. V týdnu od 5. do 12. května 1945 byla mateřská škola dokonce uzavřena, protože to byl „týden velkých bojů za naši svobodu“. O těchto dnech z konce války napsala tehdejší ředitelka Štěpánka Maršíková do kroniky: „V naší čtvrti revoluce probíhala dosti klidně. Dne 14. května jsme opět otevřeli naši školu. Děti se pomalu scházejí. První den přišlo 15 dětí. Děti vyprávějí své zážitky. I my jim vyprávíme o Rudé armádě, o našich vojácích a jim vysvětlujeme změněné státní poměry. Ku konci května docházka dětí stoupá. Poslední dny přišlo do školy již 37 dětí.“ (Kronika č. 2, květen 1945)

Od školního roku 1946/47 se mateřská škola „rozrostla“ na tři třídy. Třetí oddělení bylo nejprve pouze dopolední a na třídu se pro něj předělala herna, což byla prostřední místnost mezi třídami. Tato třída byla tedy vždy průchozí, jelikož se přes ni

chodilo do krajních tříd ze šaten. Takto mateřská škola fungovala až do roku 2005, kdy přestavbou vznikla opět škola dvoutrídni a prostřední místnost se přestavěla na jídelnu.

Mateřská škola fungovala samostatně až do roku 2001, kdy byla 1. ledna 2001 připojena k mateřské škole Kroupova 2775 a stala se jejím detašovaným pracovištěm. K tomuto datu přešly všechny mateřské školy v Praze 5 do právní subjektivity a několik z nich se spojilo do jedné organizace po dvou nebo i třech mateřských školách.

Novou ředitelkou vzniklé organizace se stala dosavadní ředitelka mateřské školy Kroupova Mgr. Zuzana Legnerová a stávající ředitelka mateřské školy Nad Laurovou Miroslava Kodadová se stala zástupkyní pro odloučené pracoviště.

K další změně v organizaci mateřské školy došlo během léta 2005, kdy se mateřská škola Nad Laurovou stala dle rozhodnutí městské části Praha 5 od 1. července 2005 nově součástí Základní školy Radlická a zrušilo se tak dosavadní spojení mateřských škol Kroupova a Nad Laurovou. Sloučením základní a mateřské školy vznikla nově organizace Základní škola a mateřská škola Praha 5, Radlická 140.

Ředitelem tohoto subjektu se stal dosavadní ředitel Základní školy Radlická Mgr. Lumír Sokol, zástupkyní zůstala dosavadní zástupkyně v ZŠ PhDr. Simona Vlčková. Učitelka mateřské školy Mgr. Jana Hlaváčková byla jmenována do funkce vedoucí učitelky mateřské školy.

Ve školním roce 2005/06 došlo v mateřské škole k největší rekonstrukci od dob jejího otevření. Byly upraveny především vnitřní prostory. Vnější fasáda budovy zůstala téměř beze změny. Změnilo se především uspořádání vnitřních prostor. Krajní třídy zůstaly zachovány, ale prostřední třída se přebudovala na jídelnu, ze které nově vedlo další schodiště do prvního patra, kde se pro děti vybudovala menší herna a dílna. Zároveň se přestavěla v prvním patře školní kuchyně na přípravnu jídla. Změnilo se i uspořádání šaten a vybudovalo se nové sociální zařízení, aby každá ze tříd měla své. Škola byla také částečně vybavena novým nábytkem. K větším změnám došlo také na školní zahradě, jelikož herní prvky přestaly splňovat nové požadavky na bezpečnost dětí.

Ve školním roce 2007/08 přibyla k mateřské škole třetí třída (v tomto školním roce pro děti nejmladší, ale následující školní rok pro nejstarší děti). Tato třída se nenacházela ovšem v prostorách mateřské školy, ale nově vznikla v přízemí Základní školy Radlická.

6.1.2 Kriteria hodnocení mateřské školy

Vedení mateřské školy

Ve vedení mateřské školy se vystříдалo za dobu její existence celkem patnáct ředitelk a jeden ředitel.

Nejdelší dobu byla ve vedení mateřské školy její první ředitelka *Anna Švarcová* (od roku 1930 Švarcová - Žáková) a to 26 let. Anna Švarcová byla před touto funkcí dlouholetou hospitantkou městských mateřských škol smíchovských a po otevření mateřské školy na Novém Smíchově (dnešní MŠ Nad Laurovou) jí bylo svěřeno vedení školy, zároveň zde byla první tři roky fungování školy také její jedinou učitelkou. Jako ředitelka působila ve funkci ve všech třech budovách, ve kterých mateřská škola za dobu své existence fungovala – v Barvířské ulici (dnes ulice Pod Barvířkou), v Radlické ulici i v ulici Nad Laurovou. Z jejich zápisů v kronice je patrné, jak všechny přesuny školy prožívala a jak je považovala za zlepšení podmínek pro chod mateřské školy. Samozřejmě jako největší posun k lepšímu viděla přestěhování školy do nové budovy v ulici Nad Laurovou, což byla první budova, která sloužila pouze pro mateřskou školu a která jako jediná splňovala vše, co by mateřská škola měla dětem nabízet – dostatečný prostor pro pohyb dětí jak uvnitř budovy, tak také v jejím okolí na školní zahradě. Toho všeho si byla vědoma i ředitelka A. Švarcová – Žáková. Na škole působila až do školního roku 1948/49. Ovšem ve válečných letech 1940/41 až 1944/45 byla odvolána nejen z vedoucí funkce, ale také ze školy a to podle § 8 a 9 vládního nařízení č. 379 Sb. z. a n. ve spojení s ustanovením vládních směrnic provdaných zaměstnankyň. Sama do kroniky školy zapsala: „*Odcházím velice nerada z intenzivní a krásné práce, od drahých dětí novosmíchovských a pilných, milých kolegyně i personálu a hlavně pak hodných, uznalých maminek. Zdar škole nadále!*“ (Kronika č. 1, šk. rok 1939 – 40)

V tehdejší tisku vyšel článek s názvem „Poděkování“, ve kterém se loučily s paní ředitelkou maminky a děti z mateřské školy: „*V těchto dnech odchází ředitelka mateřské školy na Laurové, Nový Smíchov, pí. Anna Žáková – Švarcová. Loučíme se s Vámi, milá paní ředitelko. Vzdáváme Vám tisíceré díky za lásku a péči věnovanou našim dětem. Přejeme Vám hodně zdraví, ač musíme říci „S Bohem!“.* Těší se na shledanou maminky z Nového Smíchova.“ (Kronika č. 1, šk. rok 1939 – 40)

Součástí tohoto poděkování byla také báseň:

Naše hodná, drahá paní ředitelko!

Dnes máme v očích první žal

a láska se z nich dívá –

a naše škola není už

tak veselá jak bývala.

Jak nejhodnější matička

jste dávala nám lásku,

o všechny jste se starala

a nezkřivila vlásku.

Jsou smutná naše srdéčka

jako když matku ztratí.

Vaše děti ze školy mateřské na Laurové

Na počátku školního roku 1945/46 se Anna Švarcová – Žáková na školu vrátila.

Svůj návrat na školu ředitelka sama popsala v kronice: „*Vyplnilo se mé přání. Byla jsem reaktivována a 15. října 1945 po pěti a půl leté přestávce jsem se vrátila do školy, kterou jsem založila a na které působím od 15. září 1918.*“ (Kronika č. 1, 15. 10. 1945)

Na škole jako ředitelka působila až do školního roku 1948/49, kdy po dvaceti šesti letech ve funkci ředitelky odchází 31. srpna 1949, aby pomohla založit další mateřskou školu - Na Valence č. 5.

Ani tentokrát se jí neodcházelo lehce, a tak naposledy do kroniky zapsala: „*Velmi nerada loučím se nyní definitivně s mojí milovanou školou po téměř 30leté intenzivní práci. Za tuto dobu navštěvovalo zdejší školu 3 056 dětí. Vystřídalo se 127 učitelek a 62 personálu pomocného. Nezapomenu a ráda budu vzpomínati na krásné chvíle společné práce, ve společnosti milých a pilných učitelek i personálu a přeji všem hodně zdaru v další radostné práci.*“ (Kronika č. 1, šk. rok 1948 – 49)

Během válečných let, 1940 až 1945, se ve vedení mateřské školy vystřídaly celkem čtyři ředitelky: *Žofie Jansová, J. Rumcziková, Josefa Hansová a Štěpánka Maršíková.*

Kratší dobu působila ve své funkci také další ředitelka – v pořadí již šestá a to *Miloslava Valtrová*, která předešlé roky pracovala ve škole jako učitelka. Po dvou letech byla z funkce odvolána a přeložena na jinou mateřskou školu.

Novou ředitelkou se stala *Vlasta Vinařová*, která ve vedoucí funkci byla osm let. Ve školním roce 1958/59 byla přeložena i ona do jiné mateřské školy. Do kroniky se rozloučila tímto zápisem: „*Končím své zápisy v kronice. Byla jsem od 1. září 1959 přeložena na školu Na Cihlářce. Odcházím velmi nerada po osmileté práci, pracovala jsem zde s opravdovou láskou a měla jsem tuto školu velmi ráda, děti i maminky. Nevím proč jsem byla přeložena, ale vím, že jsem se stala obětí intrik. Škola Na Laurové, která je tak pěkná a dobře vybavena, byla pro určité lidi velmi lákavým působištěm.*“ (Kronika č. 1, šk. rok 1958 – 59)

Vlastu Vinařovou ve funkci ředitelky následující školní rok vystřídala *Marie Branbergerová*, která ve funkci vytrvala deset let až do svého odchodu do důchodu.

Od školního roku 1969/70 ji nahradila ve vedení školy její dosavadní zástupkyně *Jaroslava Chramostová*. Ve funkci zůstala až do školního roku 1989/90, tedy dvacet jedna let, kdy byla odvolána a bylo vypsáno konkurzní řízení.

Konkurzní řízení na obsazení místa ředitelky mateřské školy bylo vyhlášeno na žádost učitelek a rodičů mateřské školy, kteří se domnívali, že by vedení školy mělo být po listopadových událostech vyměněno (ztotožnili se s jedním z požadavků Občanského fóra).

Paní ředitelka Chramostová, která se do konkurzu také přihlásila (na vyzvání učitelek školy), ho ale nepovažovala za objektivní, jelikož předsedkyní komise byla

jedna z učitelek, dále v komisi byly dvě další učitelky mateřské školy a zástupci rodičů školy, které pozvala předsedkyně komise. Svůj pohled na konkurz zapsala ředitelka do kroniky: „*Kde byla tedy dosažitelná míra objektivit konkurzu. Ani po obdržení rozhodnutí komise, kde byla psáno, že vzhledem k tomu, že byla dána přednost jiným uchazečům, nebyl jasný důvod konečného rozhodnutí. Veškerá příprava a průběh konkurzního řízení byla pro ředitelku ponižením a zesměšňováním a bylo zřejmé, že předsedkyni komise je vše již předem rozhodnuto.*“ (Kronika č. 3, šk. rok 1989 – 90)

Konkurzní řízení vyhrála *Dagmar Vernerová*, která se následující školní rok 1990/91 stala ředitelkou mateřské školy. Ovšem již následující školní rok v červnu bylo vypsáno nové konkurzní řízení na místo ředitelky, které vyhrála *Vlasta Dudášová*. Ta ale ve funkci ředitelky vydržela pouhý rok a na počátku školního roku 1993/94 sama odstoupila a až do nového konkurzního řízení na konci školního roku byla vedením školy pověřena *Věra Trnková*.

Již několikáté konkurzní řízení na vedoucí místo vyhrála *Jana Martausová*. Ta působila ve vedoucí funkci šest let, kdy ve školním roce 1999/2000 odešla ze školy z důvodu pracovní neschopnosti (rizikové těhotenství). Následující školní rok ji ve funkci nahradila *Miroslava Kodadová*, která byla do té doby ředitelkou v mateřské škole Janáčkovo nábřeží, která se rušila.

Ve školním roce 2000/01 došlo ke změnám v mateřských školách Prahy 5, kdy všechny mateřské školy přešly do právní subjektivity. V tomto školním roce se v lednu spojila mateřská škola Nad Laurovou s mateřskou školou Kroupova a stala se jejím odloučeným pracovištěm. Dosavadní ředitelka M. Kodadová se stala zástupkyní pro odloučené pracoviště a novou společnou ředitelkou obou mateřských škol se stala *Mgr. Zuzana Legnerová*.

Toto spojení dvou mateřských škol vydrželo do školního roku 2004/05, kdy bylo dle rozhodnutí městské části Praha 5 zrušeno a mateřská škola Nad Laurovou byla přiřazena k Základní škole Radlická, s níž vytvořila nový subjekt. Ředitelem se stal dosavadní ředitel Základní školy *Mgr. Lumír Sokol*.

Pro přehlednost jsou získané informace o vedení mateřské školy zaznamenány v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8

Přehled vedení mateřské školy Nad Laurovou od roku 1918

Školní rok	Jméno ředitelky (-e)
1918/19 – 1928/29	Anna Švarcová
1929/30 – 1939/40	Anna Švarcová - Žáková
1940/41	Zofie Jansová
1941/42 – 1942/43	J. Rumcziková
1943/44	Josefa Hansová
1944/45	Stěpánka Maršíková
1945/46 – 1948/49	Anna Švarcová - Žáková
1949/50 – 1950/51	Miloslava Valtrová
1951/52 – 1958/59	Vlasta Vinařová
1959/60 – 1968/69	Marie Branbergerová
1969/70 – 1989/90	Jaroslava Chramostová
1990/91 – 1991/92	Dagmar Vernerová
1992/93	Vlasta Dudášová
1993/94	Věra Trnková
1994/95 – 1999/2000	Jana Martausová
2000/01	Miroslava Kodadová
2001/02 – 2004/05	Mgr. Zuzana Legnerová
od 2005/06	Mgr. Lumír Sokol

Zaměstnanci mateřské školy

Chod mateřské školy od jejího počátku zajišťovali jak pedagogičtí zaměstnanci – učitelky mateřské školy, tak také pomocný personál, což byly školnice, kuchařky,

uklízečky apod. Za dobu existence mateřské školy se vystříдалo ve škole velké množství personálu.

Počty jednotlivých zaměstnanců se během školních let lišily podle toho, kolik měla mateřská škola tříd pro děti a zároveň podle přesného počtu přihlášených dětí.

Ve školním roce 1918/19, kdy byla mateřská škola otevřena, na škole působila pouze jedna paní učitelka (zároveň ředitelka) a jedna školnice, která se vším pomáhala a která byla ve škole zaměstnána pouze na dopoledne. Až čtvrtý školní rok byla přijata další učitelka.

Počet zaměstnanců se zvýšil, když se mateřská škola přestěhovala do nové budovy v dnešní ulici Nad Laurovou, kde od počátku fungovaly dvě třídy pro děti. Proto zde působily již čtyři učitelky a kromě školnice bylo zapotřebí zaměstnat také kuchařku a pomocnou sílu do kuchyně.

Během válečných let, kdy do mateřské školy docházelo méně dětí, se počet zaměstnanců zmenšil – působily zde pouze tři učitelky a dvě pomocné síly.

Po skončení války se mateřská škola rozrostla o třetí třídu, a proto se opět zvýšil i počet zaměstnanců. Na škole působilo již celkem šest učitelek a počet pomocného personálu se navýšil nejprve na čtyři a dále až na šest či sedm zaměstnanců. Počty pomocného personálu se zvýšily, protože kromě školnice, kuchařky a pomocné síly do kuchyně ve škole pracovali také uklízečky, hospodářka a topič.

Ačkoli mateřská škola měla tři třídy v budově až do školního roku 2004/05, tak počet pedagogického personálu se snížil ze šesti na pět již ve školním roce 1995/06, a to díky chybějícím financím.

Po celkové rekonstrukci školy v roce 2005 se počet tříd snížil v budově na dvě, čímž se snížil také počet zaměstnanců mateřské školy – pracovaly zde čtyři učitelky a dvě síly pomocného personálu.

Počty tříd v mateřské škole

Počet tříd v mateřské škole se během jednotlivých let měnil podle toho, kde mateřská škola sídlila, ale také podle zájmu rodičů o mateřskou školu.

Během prvních dvanácti let, kdy škola sídlila v provizorních podmínkách, byla otevřena vždy pouze jedna třída, i když počet přihlášených dětí dosahoval v průměru 66 dětí na školní rok.

Až po přestěhování mateřské školy do nové budovy se počet tříd zvýšil na dvě a děti mohly být rozděleny do oddělení podle věku. V prvním oddělení byly děti od 2 a půl do 4 let a ve druhém oddělení byly děti od 4 do 6 let.

Po druhé světové válce, během níž počet dětí v mateřské škole klesl, byla navýšena kapacita školy a v mateřské škole byla otevřena třetí třída, která zde fungovala až do školního roku 2004/05. Následující dva roky měla škola pouze dvě třídy. To se ale opět změnilo ve školním roce 2007/08, kdy k mateřské škole přibýlo třetí oddělení. To se ale nenacházelo v budově mateřské školy Nad Laurovou, ale bylo otevřeno v budově Základní školy Radlická, jejímž odloučeným pracovištěm se mateřská škola stala. V tomto školním roce mělo třetí oddělení pouze dopolední provoz a bylo určeno nejmladším dětem, které do mateřské školy docházely na čtyři hodiny denně (popřípadě pět dní v měsíci). Následující školní rok mělo již být oddělení určeno pro nejstarší děti z mateřské školy a tudíž se jeho provoz změnil na celodenní.

Počty žáků v mateřské škole

Mateřská škola byla otevřena ve školním roce 1918/19. Ještě před jejím otevřením na počátku školního roku kolovaly po domech archy, na které mohli rodiče přihlásit své děti. Přihlášeno bylo přes sto dětí a zapsáno bylo nakonec 84 dětí ve věku od dvou do šesti let.

První tři roky, kdy škola fungovala v tehdejší Barvířské ulici, bylo přihlášeno průměrně 63 dětí za rok.

Následujících devět let, po přestěhování školy do dalších provizorních podmínek, tentokrát v Radlické ulici, bylo přihlášeno ročně průměrně 67 dětí.

S otevřením druhé třídy, po přestěhování do nové budovy, se zvýšil počet přihlášených dětí v průměru na 100 dětí za rok.

Tento počet lehce klesl během druhé světové války, kdy rodiče své děti během školního roku z docházky mateřské školy odhlašovali, ale zároveň se postupně

přihlašovaly další děti, takže se počet přihlášených dětí dosti měnil i během jednoho školního roku.

Po druhé světové válce bylo v mateřské škole otevřeno třetí oddělení, čímž vzrostl i počet přihlášených dětí. Nejvíce bylo přihlášeno do mateřské školy 158 dětí ve školním roce 1947/48. Až do osmdesátých let bylo často ve škole přihlášeno během jednoho školního roku více jak sto dětí. Tento počet se ale postupně snižoval podle toho, jak byla snižována kapacita školy (dle hygienických norem). V devadesátých letech dvacátého století byla nakonec kapacita snížena na 65 dětí na školu.

K dalšímu snížení kapacity došlo po rekonstrukci, kdy škola měla pouze dvě oddělení. K opětovnému navýšení kapacity došlo po otevření třetího oddělení v Základní škole Radlická.

Za 90 let existence mateřské školy Nad Laurovou do ní bylo přihlášeno průměrně ročně 88 dětí ve věku od dvou let (později od tří) do šesti let (popřípadě sedmi).

Stravování dětí

Pravidelné stravování nebylo od počátku fungování mateřské školy možné, jelikož škola fungovala v provizorních prostorách, kde nebyla kuchyně. Proto si děti do mateřské školy přinášely jídlo z domova.

Alespoň o částečné stravování se ale v prvních třech letech, kdy byla škola otevřena, postarala obec, která denně na své náklady zajišťovala dětem ke svačině polévku, dováženou z kuchyně p. Dvořáčka.

Po přestěhování do nových prostor v Radlické ulici nebylo z počátku stravování zajištěno. Od 3. ledna 1927 bylo ovšem v mateřské škole stravování zavedeno. Obědy byly dováženy z radlické restaurace p. Naxery.

Pravidelné stravování, které se skládalo z dopolední a odpolední svačiny a z oběda bylo v mateřské škole zavedeno až v nové budově v ulici Nad Laurovou, ve které byla zřízena školní kuchyně.

V mateřské škole se vařilo až do školního roku 2004/05, kdy se kuchyně při přestavbě školy změnila pouze na přípravnu jídel a všechna jídla se začala dovážet ze školní kuchyně Základní školy Radlická.

Zdraví dětí

Lékařské prohlídky – Od počátku fungování mateřské školy na Novém Smíchově docházel školní lékař během roku na prohlídky dětí přímo do mateřské školy. Minimálně se zde zastavoval dvakrát do roka, ale většinou byly návštěvy častější. Od šedesátých let docházela školní lékařka do školy jedenkrát měsíčně, od sedmdesátých let dokonce dvakrát měsíčně. Pravidelné návštěvy dětského lékaře v mateřské škole trvaly až do osmdesátých let.

Při rozšíření jakékoli infekční nemoci v mateřské škole mohl školní lékař nechat uzavřít školu na nezbytně nutnou dobu. Nemoci, kvůli kterým bylo školu potřeba zavřít, byly například spála, spalničky, záškrť, plané neštovice. Jednalo se vždy o několik dní.

Ve školním roce 1951/52 zkontroloval poprvé děti dvakrát za rok také zubní lékař. Totéž se opakovalo i následující roky.

Ve školním roce 1954/55 přezkoušela výslovnost dětí pí. doktorka z Logopedického ústavu. Děti, u kterých zjistila logopedické vady, odeslala do Logopedického ústavu. Další roky již logopedka školu nenavštívila. Až od školního roku 1994/95 zajišťovala jedna z učitelek, jako logopedická asistentka, logopedickou péči.

Děti bývaly pravidelně každý měsíc váženy a měřeny a to od školního roku 1955/56. Později byly měřeny stále každý měsíc, ale váženy byly děti již jen třikrát do roka. Zjištěné údaje se zapisovaly a rodiče byli informováni o výsledcích měření.

Od šedesátých let děti procházely pravidelně ráno při příchodu do mateřské školy filtrem. Při něm učitelky zjišťovaly, zda přicházející děti nejeví známky žádné nemoci, a to především v období infekčních nemocí nebo výskytu jiných onemocnění ve škole. V případě jakéhokoli zjištění učitelky ihned informovaly jednak rodiče, ale v případě podezření na infekční nemocí podávaly zprávu také dětské lékařce. Ranní filtr se v mateřské škole prováděl přibližně do osmdesátých let.

Očkování dětí – Dětský lékař se také staral o očkování dětí z mateřské školy. Poprvé se tak stalo ve školním roce 1933/34, kdy školní lékař očkoval postupně téměř všechny děti z mateřské školy proti záškrtu. Stejně očkování se opakovalo i následující čtyři školní roky. Ve školním roce 1955/56 byly děti očkovány proti černému kašli.

Úmrtí dětí – Z pravidelných zápisů v kronice se dá bohužel vyčíst také jedna smutná věc, a sice - že až do třicátých let dvacátého století nebylo neobvyklé, že během školního roku zemřelo některé ze zapsaných dětí. To se od roku 1918 až do roku 1937 stalo celkem jedenáctkrát. Důvodem byly nemoci dětí, jako například úplavice, záškrta, spála, zápal plic, černý kašel, srdeční zástava, zánět mozkových blan a jeden chlapec zemřel po operaci slepého střeva.

Ošacení dětí - V dnešní době, kdy se o materiální vybavení svých dětí starají rodiče, popřípadě bližší příbuzenstvo, si pravděpodobně mateřskou školu nespojíme s místem, které dětem pomáhá s jejich vybavením, především jejich oblečením. Ovšem v první polovině dvacátého století, do období těsně po druhé světové válce, se i mateřská škola spolupodílela na ošacení dětí. Ročně tak bylo ošaceno průměrně 33 dětí. Oblečení, jako například boty, šaty, svetry nebo punčocháče, bylo vždy pravděpodobně darováno nebo zakoupeno z finančních prostředků od různých dárců. U zápisu v kronice z prvního školního roku se můžeme dočíst, že všechny děti byly ošaceny díky finančním darům „Občanského klubu novosmíchovského“ v čele s panem Prusíkem. Oblečení poté bylo zakoupeno u firem „Bařík“ a „Barheň“. Stejně tomu bylo i následující školní rok.

Výjezdy dětí – prázdninové kolonie, školy v přírodě – V rámci posilování zdraví jezdily děti na rekreační pobyty pořádané mateřskou školou. V počátečních letech to byly prázdninové kolonie, na které děti jezdily na dobu čtyř až šesti týdnů v době letních prázdnin. Do těchto kolonií jezdily s dětmi také učitelky nebo kuchařky. Děti odjížděly především z důvodu, že nemohly být v létě s rodiči, kteří docházely do práce. Při pobytu v prázdninové kolonii byly děti na čerstvém vzduchu, v přírodě, dostávaly pravidelnou stravu. Proto také většina dětí při pobytu přibrala od několika desítek gramů až po několik kil.

Prázdninové kolonie byly pro děti pořádány do druhé poloviny 40. let.

Na další „rekreaci“ jely děti opět až ve školním roce 1960/61 v červnu, kdy osm dětí odjelo s jednou učitelkou do Jetřichovic. O dva roky později vyjelo do Jetřichovic šest dětí.

Na škole v přírodě byly poprvé děti až ve školním roce 1983/84 a to hned ze dvou tříd. Část dětí byla v měsíci březnu na škole v přírodě nedaleko Sušice a na konci května vyjela další část dětí do rekreačního objektu nedaleko Benešova. Následující školní rok byly pořádány také dvě školy v přírodě, tentokrát jedna v zimě – v lednu a druhá v měsíci březnu.

Na školy v přírodě jezdily nejstarší děti z mateřské školy, které doplňovaly dle potřeby mladší děti, pravidelně jednou nebo dvakrát do roka až do školního roku 1991/92.

Ve školním roce 1993/94 získala škola příspěvek od ČČK na ozdravný pobyt na Šumavě – na Kvildě, ale vzhledem k epidemii planých neštovic musel být pobyt na doporučení dětské lékařky ještě před odjezdem zrušen.

Na další školu v přírodě měly možnost děti jet až ve školním roce 1995/96 a to do jižních Čech do Čestlic.

Škola v přírodě byla pro děti v nabídce mateřské školy každý rok až do školního roku 2004/05. Poslední roky, kdy se na školu v přírodě jezdilo, byly pobyty zaměřeny tématicky, například jely děti „do pravěku“, „za Indiány“, „za Krakonošem“, apod.

Materiální vybavení mateřské školy

Materiální vybavení mateřské školy se měnilo podle prostor, ale také podle finančních možností školy.

V prvních letech bylo vybavení školy velmi jednoduché a obsahovalo jen základní věci pro chod školy. Nebylo příliš finančních prostředků, ze kterých by se věci mohly pořídit, ale i samotné prostory školy byly velmi malé, a proto se pořídit jen to nejnutnější: „2 skříně, stůl, 2 židle, umyvadlo, 8 dlouhých a 3 krátké lavice, pomůcky ze zrušené mateřské školy v Husově ulici“. (Kronika č. 1, Úvod)

Po přestěhování do novějších prostor v Radlické ulici měla mateřská škola k dispozici opět pouze jednu místnost jako třídu pro děti a malou zahrádku, na které bylo postaveno malé zděné pískoviště. „*V místnosti byly vyměněny škamny za stolky a židličky.*“ (Kronika č. 1, Úvod)

Materiální vybavení se výrazně zlepšilo až po přestěhování do nové budovy v dnešní ulici Nad Laurovou, která byla nová a byla postavena a vybavena pouze pro fungování mateřské školy.

Děti zde měly dvě třídy, které byly nově zařízeny: „*V každé místnosti 4 hranaté stolky, 33 židliček, 3 lavice, 2 bedny na hračky, 1 skříň trojdílná s vytahovacími přihrádkami a 2 menší skříňky na hračky, stůl a křeslo pro učitelku. V přístěnku umývárna s 5 umyvadly s teplou a studenou vodou, stojany na ručníky, hrnečky a kartáčky na zuby a misky na mýdlo. Malý kabinet pro hračky a umístění lehátek.*“ (Kronika č. 1, šk. rok 1930 – 31) Toto byla opravdu velká změna oproti předešlým podmínkám.

Prostory mateřské školy

Ve svých počátcích se mateřská škola nacházela v běžném činžovním domě a byly jí určeny místnosti po bývalém hostinci, ve kterých jako třída sloužila pouze jedna místnost. „*Byly dvě místnosti, nízké, vlhké, podlahy sukovité a okna sahala až k chodníku.*“ (Kronika č. 1, Úvod)

Ani po přestěhování do novějších prostor si škola příliš nepolepšila a stále se musela dosti uskromnit. I zde jí byla určena jedna místnost pro všechny děti, a proto můžeme stále hovořit o provizorních podmínkách. „*Místnosti v nové škole byly již lépe přizpůsobeny, ale opět nestačily pro velký počet 70 dětí poválečných, i když zde bylo již více vzduchu i světla.*“ (Kronika č. 1, Úvod)

Situace se hodně zlepšila až přestěhováním do nové budovy určené pouze pro fungování mateřské školy. Přestěhováním děti získaly nejen více prostoru pro hry (byly zde dvě třídy) ale také samostatnou hernu, kde děti po obědě také odpočívaly. „*V přízemí chodba, vpravo ředitelna, vlevo šatna a klosety, dále herna se třemi vesměs skleněnými dveřmi, vpravo a vlevo po jedné místnosti pro děti s příslušným kabinetem*

na hračky a umývárnu. Výtah na jídla umístěn v herně, jež slouží dětem zároveň ku spaní. V 1. patře školní kuchyně, spíž, prádelna s koupelnou, byl pro školnici o dvou místnostech a komfortní půda. V budově zavedeno ústřední topení.“ (Kronika č. 1, Úvod)

V dobách fungování školy v provizorních podmínkách přiléhal vždy ke třídě také malý prostor určený pro pobyt dětí venku. Až v ulici Nad Laurovou však byla součástí mateřské školy prostorná zahrada, kde děti mohly trávit pobyt venku aktivně a která se postupně zaplnila herními prvky. Ty se samozřejmě v průběhu let obnovovaly a vylepšovaly, aby vždy vyhovovaly novým normám a předpisům.

Na školní zahradě bylo později vybudováno i brouzdaliště a sprchy, kde se mohly děti během horkých letních dní osvěžovat. Dále byl na zahradě postaven menší zděný domek, který sloužil jako sklad hraček určených na školní zahradu a zároveň se v jedné jeho části nacházelo sociální zařízení určené dětem při pobytu venku.

Významné návštěvy v mateřské škole

Mezi první významné návštěvy mateřské školy můžeme zařadit návštěvu ze dne 9. února 1925, kdy mateřskou školu navštívili členové komise školního výboru s Dr. Žipkem a Dr. Kubínem v čele. Tato komise shledala stávající podmínky v domě v Radlické ulici, ve kterých se mateřská škola nacházela, jako nevyhovující a mateřská škola na Novém Smíchově byla dána do návrhu jubilejních škol mateřských, které na své náklady měla stavět Městská spořitelna pražská.

Jelikož byla tato škola vybrána a pro mateřskou školu se postavila nová budova, navštívilo ji v den jejího slavnostního otevření 14. listopadu 1931 mnoho významných osobností. Mezi nejvýznamnější patřil primátor města Prahy Dr. Baxa, předseda Městské spořitelny pražské prof. Žipek a místní starosta p. Jenšovský.

Ve školním roce 1976/77 navštívil mateřskou školu několikrát během roku Ing. Karel Jaromír Erben, vnuk spisovatele K. J. Erbena, který dětem vyprávěl pohádky nejen svého dědečka, ale také jiných autorů.

Mezi významné hosty mateřské školy se dá zařadit i paní Jiřinu Kotašovou, která navštívila školu při oslavách 85. výročí založení mateřské školy na Novém Smíchově.

Paní Jiřině Kotašové, rozené Kalesové, bylo v dubnu roku 2004, kdy školu navštívila, již osmdesát dva let. Sama jako dítě do mateřské školy sídlící ještě v Radlické ulici docházela, bylo to ve školních letech 1925/26 až 1927/28. Při návštěvě mateřské školy zavzpomínala na dobu, kdy do „školky“ chodila: „*Nepamatuji se, že bychom tehdy měli nějaké hračky. Zpívali jsme, dělali tanečky, kreslili, ale to bylo tak všechno. Co tu děti dnes mají, to je paráda. My jsme museli také cupovat takové malé hadříky. Ty se pak používaly asi v lékařství místo vaty. Ještě si pamatuji, že nám ve školce vždycky jednou do roka uspořádali maškarní candrbál. To jsme se vždycky vyřádili.*“ (MF Dnes, 2004)

Patronát mateřské školy a spolupráce s rodiči

Mateřská škola Nad Laurovou byla vždy státní organizace, ale kromě městské části, popřípadě státu, vždy mateřské škole vypomáhali také různé organizace, podniky, občané Smíchova nebo i rodiče dětí.

Z počátku se obec starala i o stravování, kdy zajišťovala denně pro děti ke svačině polévku. Finanční stránku stravování převzali později rodiče.

Díky finančním příspěvkům od dárců mohlo být dětem v 1. polovině XX. století rozdáno každý rok několik kusů oblečení, jako například boty, svetry, šaty nebo punčocháče.

Nejprve byly hlavními finančními partnery mateřské školy „Občanský klub novosmíchovský“, „Obec baráčníků na Novém Smíchově“ a „Občanský kroužek Přemysl“. Z jejich finančních darů se dětem pořizovalo nejen ošacení, ale také se z těchto peněz kupovaly dětem dárky na Vánoce a v mateřské škole se tak mohla pořádat tradiční vánoční slavnost, na kterou byli zváni kromě rodičů dětí i zástupci příspěvovatelů.

Kromě zmíněných sdružení mateřské škole vypomáhali i místní obchodníci a firmy a také rodiče dětí. I z jejich peněz bylo možno zakoupit dětem dárky k Vánocům a jiným oslavám, jako například ke Dni dětí.

Mateřská škola nechala dokonce otisknout ve školním roce 1933/34 v denním tisku krátký článek s názvem „Poděkování“, ve kterém stálo: „*Správa mateřské školy Nový Smíchov na Laurové děkuje všem váženým příznivcům a dobrodincům za příspěvky*

na vánoční nadílku. Zejména panu restauratérovi Brzickému v Praze XVI. a jeho čtvrtěním hostím; Obci Baráčníků, Občanskému klubu, Kroužku Přemysl, pí. Hartmanové, majitelce domu a pí. Novákové, choti plukovníka, vesměs na Novém Smíchově.“ (Kronika č. 1, šk. rok 1933 – 34)

Začátkem roku 1948 bylo v mateřské škole založeno „Sdružení rodičů a přátel školy“, které do konce školního roku získalo finanční obnos 25 000,- Kčs. Tyto finance byly jednak z příspěvků od rodičů dětí, dále z koncertních vystoupení prof. Malkovského, od „Obce baráčníků“, která stále finančně podporovala mateřskou školu a také od nového patrona mateřské školy – od „Uhelných skladů čsl. dolů“ (ty byly patronem do školního roku 1958/59). Z těchto peněz se ještě ve stejném školním roce zakoupila dětem houpačka a průlezka za 4 000,- Kčs a 200 hrnečků na svačinu a 30 talířků.

V následujícím školním roce se „Obec baráčníků“ oficiálně stala druhým patronem mateřské školy, kterým byla až do školního roku 1968/69.

Následující školní roky bylo například zakoupeno z finančních prostředků získaných od patronů mateřské školy nebo od „Sdružení rodičů a přátel školy“: gramofon, desky, radiopřijímač, hračky na zahradu, drobný nábytek, didaktický materiál, apod.

Patroni a příznivci školy nepřispívali pouze finančními částkami, ale také věcnými dary, ať už zakoupenými, nebo vlastnoručně vyrobenými. Česká uhelná společnost darovala škole hračky, které vyrobili sami zaměstnanci společnosti – například koloběžky, vozíky, trakaře, tříkolky, zahradní kolotoč a skříňky. Zároveň pomáhali škole udržovat v pořádku její inventář a to jak hračky a nábytek ve třídách, tak také na zahradě. Vždy několikrát do roka vše zkontrolovali a potřebné opravili. „Komise žen Bratrství 206“ darovala dětem 20 panenek, které samotné členky po večerech ušily. „Spolek holubářů Smíchov“ daroval školní kuchyni 40 holubů, ze kterých kuchařky uvařily oběd pro děti.

Dalším příznivcem mateřské školy byla choť prezidenta pí. Novotná, která věnovala dětem do školy několik dětských knih. Ve školním roce 1957/58 byly dokonce děti pozvány na Pražský hrad na MDŽ a paní prezidentové předaly květiny, přednesly básně a zazpívaly písně. Také na Hrad donesly několik výtvarných prací, jako ukázkou

toho, co v mateřské škole dělají. Na oplátku dostaly sladkosti a mohly si prohlédnout pracovnu pana prezidenta.

Ve školním roce 1962/63 byla navázána spolupráce se Státním úřadem důchodového zabezpečení v Praze 5. Úřad důchodového zabezpečení měl patronát nad mateřskou školou do školního roku 1984/85. Spolupráce ustala, když si Úřad důchodového zabezpečení budoval vlastní mateřskou školu.

Na počátku devadesátých let uspořádala mateřská škola s pomocí Sdružení rodičů a přátel školy několikrát burzu dětského oblečení a sportovních potřeb. Získané finanční prostředky byly použity na úpravu školní zahrady a na vánoční besídku.

Ve školním roce 1994/95 byla na škole založena „Nadace pro děti“, která vystřídala Sdružení rodičů a přátel školy. Ze získaných finančních prostředků „Nadace pro děti“ byly financovány divadelní představení pro děti v mateřské škole, výlety, dárky pro děti k Mikuláši, k Vánocům a ke Dni dětí. V pozdějších letech se „Nadace“ přejmenovala na „Klub rodičů“.

Rodiče dětí přispívali škole nejen přes rodičovská sdružení, ale také formou sponzorských darů, ať už finančních nebo věcných.

Spolupráce s jinými školskými subjekty

Ve školním roce 1962/63 navázala mateřská škola spolupráci s mateřskou školou Žyrardov v Polsku, se kterou si učitelky vyměňovaly své zkušenosti, ale také didaktický materiál nebo dětské práce pro další inspiraci. Spolupráce trvala do školního roku 1976/77.

Ve školních letech 1975/76 až 1986/87 spolupracovala mateřská škola se slovenskou mateřskou školou v Bratislavě.

Od osmdesátých let začala spolupracovat mateřská škola se Základní školou Radlická. Šlo především o spolupráci mezi učitelkami mateřské školy a učitelkami z prvního stupně ZŠ. Učitelky se vzájemně ve školách navštěvovaly a předávaly si zkušenosti o dětech, především o budoucích prvňáčcích.

Pedagogové z lidové školy umění přicházeli do mateřské školy jedenkrát za rok na průzkum hudebnosti u předškolních dětí, od poloviny osmdesátých let.

V devadesátých letech byla navázána spolupráce s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Praze 5 a ve školním roce 2006/07 také se Speciální mateřskou školou „Sluníčko“.

Oslavy a akce v mateřské škole

Ve většině mateřských škol se během roku opakují akce, které jsou spojeny s různými svátky, oslavami nebo přísluší ke konkrétní události. Tak tomu bylo vždy i v mateřské škole Nad Laurovou.

Už první rok, kdy byla mateřská škola otevřena, proběhla vánoční slavnost, a to především díky penězům, které věnovaly místní obchodníci, sdružení a jiní přispěvatelé. Proto se mohla Vánoční slavnost opakovat každý rok. Děti byly vždy obdarovány, ať už se v počátečních letech jednalo o oblečení nebo různé sladkosti či později i o drobnější hračky. Zároveň děti předvedly kratší pásmo složené z přednesu básní nebo zpěvu vánočních koled. Na slavnost byli pozváni nejen rodiče dětí, ale také zástupci přispěvatelů a později i zástupci patronů mateřské školy.

Dalším svátkem, který se ve škole slavil, byl Den dětí. I na tento svátek děti dostávaly dárek, většinou nějakou sladkost nebo ovoce.

Po druhé světové válce se začal ve smíchovské mateřské škole slavit také Mikuláš. Z počátku se o průběh akce staralo Sdružení rodičů a přátel školy, které uspořádalo Mikulášskou nadílku poprvé v roce 1949 a to v sále Smíchovského pivovaru. Další roky se akce konala již ve škole bez účasti rodičů a všechny děti byly obdarovány sáčkem se sladkostmi.

Většinou ve škole proběhlo během školního roku několik besídek určených rodičům. Jedna z nich bývala pravidelně na Vánoce. Další byla například na konci školního roku, jejíž náplní byly ukázky tělovýchovné, hudební a jazykové výchovy, kdy děti svým rodičům předvedly, co se během roku ve škole naučily. Některé roky se pořádala také besídka pro maminky k Mezinárodnímu dni žen.

Ve školním roce 1974/75 uspořádaly učitelky pro děti na zakončení roku karneval – maškarní rej, na který si děti doma vyrobily masky spolu s rodiči. Součástí

karnevalu byly i různé soutěže pro děti. Akce se opakovala i následující roky. Některé roky byl karneval pojat jako oslava Dne dětí.

V roce 1974/75 jely děti poprvé na celodenní výlet a to do pražské ZOO. Dalšími cíli výletů byly například Průhonice, areál zdraví v Chuchli, skanzen v Přerově nad Labem, Koněpruské jeskyně, Prokopské údolí a další.

Od školního roku 1992/93 byly školní roky zakončeny Zahradní slavností, která se konala v odpoledních hodinách za účasti rodičů. Nejprve byla tato akce určena pouze nejstarším dětem, později byla pořádána pro všechny děti z mateřské školy. Součástí slavnosti byly různé soutěže pro děti, ale hlavní náplní akce bylo dekorování nejstarších dětí z mateřské školy, které se se „školkou“ loučily a v září nastupovaly do základní školy.

Od poloviny 90. let XX. století byla na podzim ve škole pořádána pravidelně každý rok sportovní olympiáda.

Jednou ze slavnostnějších událostí, která se ve škole pořádala, byly oslavy „85. výročí založení mateřské školy“, které se uskutečnily dne 28. dubna 2004 v budově mateřské školy Nad Laurovou.

Na oslavu se mateřská škola připravovala delší dobu. Před samotnou akcí byly rozeslány pozvánky zřizovateli mateřské školy – městské části Praha 5 a bývalým zaměstnancům mateřské školy. O akci se psalo v několika periodikách, například v časopise Pražská pětka, v Učitelských novinách, v časopise Informatorium 3-8, v deníku Večerník Praha, MF Dnes a Metro. Na slavnosti se také zastavili redaktoři radia Regina Praha a televize TV Praha, kteří poté o události informovali.

Součástí akce byla volná prohlídka mateřské školy - všech jejích prostor, ve kterých si bylo možné prohlédnout vystavené kroniky mateřské školy, fotoalba s fotografiemi z akcí pořádaných školou a hosté si zde mohli zakoupit i výrobky dětí. Dále návštěvníci mohli vyslechnout básně složené a přednesené samotnými dětmi, hudební vystoupení dětí na flétnu a také mohli zhlédnout ukázkou tanečního kroužku zdejší školy. Kromě samotných dětí z mateřské školy na akci vystoupil i kouzelník.

Kroužky v mateřské škole

Kroužky dětem v mateřské škole začaly být nabízeny jako „nadstandardní“ aktivita od školního roku 1990/91. Prvním takovým kroužkem byla angličtina. Ve školním roce 1994/95 se nabídka kroužků pro děti rozšířila o flétnu, plavání a logopedii. Nabídka kroužků se lehce obměňovala i následující školní roky. Další školní rok přibyla jóga pro děti, kterou později vystřídal taneční kroužek. Později se v nabídce pro děti objevily ještě keramika, výtvarný kroužek a tenis.

Na plavání do Radlického bazénu ale docházely nejstarší děti z mateřské školy již v sedmdesátých a osmdesátých letech.

Jednotlivé kroužky probíhaly nejprve v různých časových intervalech, ovšem především během dopoledne, postupně se ale všechny pořádané kroužky přesunuly do odpoledních hodin. Pouze na plavání děti docházely dopoledne.

6.1.3 Shrnutí

Městská část Praha 5 je v současné době zřizovatelem dvaceti dvou mateřských škol, z nichž dvě jsou odloučeným pracovištěm jiné mateřské školy a pět jich je odloučeným pracovištěm, které spadá pod základní školu.

Mateřská škola Nad Laurovou spadá do katastrálního území Prahy 5, které se jmenuje Smíchov. V tomto území se nachází celkem osm mateřských škol.

Historie mateřské školy Nad Laurovou, která je v současné době odloučeným pracovištěm spadajícím pod Základní školu Radlická, je nejdelší ze všech fungujících mateřských škol v městské části Praha 5.

Ve školním roce 1918/19, kdy se poprvé konal zápis a kdy v září přijala první děti, se ještě jmenovala mateřská škola na Novém Smíchově. Svůj nynější název mateřská škola Nad Laurovou získala až podle ulice, do které se v roce 1931 přestěhovala. V té době to byla ale ulice ještě bezejmenná a až později získala název Nad Laurovou. Mateřská škola byla dlouho po přestěhování označována jako mateřská škola na Laurové.

Pouze další dvě mateřské školy v Praze 5 byly otevřeny ještě před druhou světovou válkou. Mateřská škola Holečkova, která je nyní odloučeným pracovištěm Základní školy Grafická, byla otevřena v roce 1935 spolu s jeslemi, které v budově také sídlily. Budova předtím sloužila od roku 1889 jako pavilon pro nakažlivé nemoci. Mateřská škola Podbělohorská byla otevřena v roce 1934 a jmenovala se mateřská škola v Praze XVI. U Klamovky. Její budova byla přímo stavěna pro účely mateřské školy a situována byla na okraj parku Klamovka. O této mateřské škole je také zmínka v knize „Mateřské školy hlavního města Prahy“ z roku 1936. Podle této knihy to byl příklad velké školy o několika odděleních se školní kuchyní, které se stavěly ve čtvrtích, jež byly hustě zalidněné. V knize je také otištěna fotografie terasy mateřské školy na Klamovce (jak se v té době jmenovala).

Než se mateřská škola na Novém Smíchově mohla přestěhovat v roce 1931 do nové budovy, sídlila v činžovních domech. Nejprve v ulici Barvířská, kde obývala místnosti po bývalém hostinci, o tři roky později se přestěhovala do novostavby v Radlické ulici, kde se s umístěním mateřské školy počítalo již v plánech. Bohužel i zde měla mateřská škola k dispozici pouze jednu místnost, což bylo nevyhovující z mnoha důvodů – přihlášených dětí bylo hodně, neměly tedy dostatek prostoru k volnému pohybu a ke svým činnostem a ani zde nebyl dostačující prostor pro pohyb venku.

Ve 20. letech byla mateřská škola na Novém Smíchově dána do návrhu jubilejních škol mateřských, které na své náklady chtěla postavit Městská spořitelna pražská k 10. výročí založení Československé republiky. Zdejší mateřská škola byla vybrána spolu s dalšími třemi mateřskými školami v různých částech Prahy a ve školním roce 1931/32 byla slavnostně otevřena nová budova v dnešní ulici Nad Laurovou. Toto přestěhování se stalo velkým mezníkem v historii mateřské školy. Od té doby měla škola celodenní provoz, ve škole působilo více pedagogického personálu, ke škole patřila velká zahrada, takže děti mohly trávit den také venku a novinkou bylo i pravidelné stravování, které se skládalo z ranní svačiny, oběda a odpolední svačiny. Zavedení pravidelného stravování bylo možné proto, že součástí školy byla i školní kuchyně.

V provizorních podmínkách měla škola vždy jen jednu třídu, po přestěhování do své budovy měla již třídy dvě a děti tak mohly být rozděleny podle věku. Po druhé světové válce, od školního roku 1946/47, měla škola třídy tři. Po rozsáhlé rekonstrukci v roce 2005 byly ve škole otevřeny již pouze dvě třídy. Ovšem od školního roku 2007/08 má škola opět tři oddělení, jelikož třetí třída byla otevřena v budově Základní školy Radlická, pod kterou v současné době mateřská škola Nad Laurovou spadá.

Ještě před spojením se Základní školou v roce 2005 byla mateřská škola čtyři a půl roku odloučeným pracovištěm mateřské školy Kroupova. Před tímto spojením byla vždy samostatným subjektem, který spadal pod městskou část Praha 5 (od doby vzniku Velké Prahy, před tím pod město Smíchov.)

Pro přehlednost jsou získané informace z kronik mateřské školy zaznamenány v tabulce č. 9.

Tabulka č. 9

Mateřská škola Nad Laurovou v Praze 5

Ve školním roce	Počty zapsaných dětí	Počet tříd	Úmrtí	Ošaceno	Počty zaměstnanců pedagogové/ pomocný personál	Ředitelka
1918/19	84	1	4	84	1/1	Anna Švarcová
1919/20	65	1	1	65	1/1	
1920/21	40	1	0		1/1	
1921/22	55	1	1	3	2/1	
1922/23	60	1	0	5	2/1	
1923/24	60	1	0	20	2/1	
1924/25	70	1	1	21	2/1	
1925/26	75	1	0	20	2/1	
1926/27	77	1	0	27	2/1	
1927/28	75	1	0	28	2/1	
1928/29	76	1	0	27	2/1	

1929/30	58	1	2	19	2/1	Anna Švarcová - Žáková
1930/31	76	2	0	24	4/4	
1931/32	94	2	0	45	4/3	
1932/33	106	2	0	49	4/4	
1933/34	88	2	0	40	4/3	
1934/35	85	2	1	38	4/3	
1935/36	100	2	0	35	4/3	
1936/37	75	2	1	52	4/3	
1937/38	110	2	0		4/3	
1938/39	112	2	0	45	4/3	
1939/40	94	2	0		4/3	
1940/41	94	2			4/3	Žofie Jansová
1941/42	66	2			3/3	J. Rumcziková
1942/43	51	2			3/2	
1943/44		2				Josefa Hansová
1944/45	91	2			3/2	Štěpánka Maršíková
1945/46	122	2			4/2	Anna Svarcová - Žáková
1946/47	157	3		14	6/3	
1947/48	158	3			6/3	
1948/49		3			5/2	
1949/50		3			6/-	Miloslava Valtrová
1950/51	116	3			6/4	
1951/52	104	3			6/4	Vlasta Vinařová
1952/53	87	3			6/4	
1953/54	85	3			6/4	
1954/55	93	3			6/4	
1955/56	94	3			5/4	
1956/57	79	3			6/4	
1957/58	97	3			6/4	
1958/59	104	3			6/4	
1959/60	105	3			6/6	Marie Branbergerová

1960/61	105	3			6/6	
1961/62	105	3			6/6	Vlasta Drahová
1962/63		3			6/6	Ysa Trnava
1963/64		3			6/5	Jana Mlýnská
1964/65		3			6/5	
1965/66	70	3			6/5	
1966/67	105	3			6/6	
1967/68	100	3			6/6	
1968/69	100	3			6/6	
1969/70	90	3			6/6	Jaroslava Chramostová
1970/71	90	3			6/7	Prácheňská
1971/72	90	3			6/7	
1972/73	90	3			6/7	
1973/74	90	3			6/7	
1974/75	97	3			6/7	Lucie Školní
1975/76	101	3			6/7	
1976/77	105	3			6/7	
1977/78	108	3			6/6	
1978/79	108	3			6/6	
1979/80	108	3			6/6	
1980/81	108	3			6/6	
1981/82	108	3			6/6	
1982/83	108	3			6/6	
1983/84	105	3			6/6	
1984/85	105	3			6/7	
1985/86	105	3			6/7	
1986/87	90	3			6/6	
1987/88	90	3			6/6	
1988/89	98	3			6/6	
1989/90	76	3			6/7	
1990/91	67	3			6/6	Dagmar Vernerová

1991/92	65	3			6/6	
1992/93	65	3			6/6	Vlasta Dudášová
1993/94		3			6/6	Věra Trnková
1994/95		3			6/6	Jana Martausová
1995/96	62	3			5/7	
1996/97	60	3			5/7	
1997/98	65	3			5/7	
1998/99		3			5/7	
1999/00		3			5/7	
2000/01		3			5/7	Miroslava Kodadová
2001/02		3			5/6	Zuzana Legnerová
2002/03	65	3			5/5	
2003/04	62	3			5/5	
2004/05	60	3			5/5	
2005/06	52	2			4/2	Lumír Sokol
2006/07	53	2			4/2	
2007/08	72	2 +1			5/2	

6.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA U NOVÉ ŠKOLY V PRAZE 9

6.2.1 Historie mateřské školy

V roce 1928 byla pražská část Vysočany vybrána spolu s dalšími třemi pražskými lokalitami Pražskou městskou spořitelnou jako místo vhodné pro vybudování mateřské školy. Nejprve byla vybírána místa, která byla dána do návrhu a ze kterých byly později vybrány čtyři lokality v hlavním městě Praha. Tato akce probíhala v rámci oslav 10. výročí založení Československé republiky (viz příloha č. V a XXVI).

Katastrální území Vysočany bylo od vzniku tzv. Velké Prahy jádrem Prahy 9. Nejstarší písemná zpráva o této městské části pochází už z listiny kladrubského kláštera z roku 1239. V polovině XIX. století se Vysočany proměnily v průmyslové středisko s mnoha továrnami. Roku 1896 zde začala jezdit elektrická tramvaj, čímž se tato oblast stala dostupnější.

Dne 27. srpna 1902 byly Vysočany povýšeny dekretem Františka Josefa I. na město a měly právo využívat městský znak. V roce 1922 byly připojeny spolu s dalšími 37 obcemi k tzv. Velké Praze a spolu s Prosekem a Hloubětínem získaly označení Praha IX. Následující rok, kdy byla Praha rozdělena na 16 částí, se staly Prahou 9, do které nově, kromě Vysočan, Proseka a Hloubětína, spadaly také Hrdlořezy a část Libně.

Mateřská škola U nové školy se nachází ve Vysočanech (viz příloha č. XXVII), které se na počátku XX. století označovaly jako Nové Vysočany. V současné době je ale označení Nové Vysočany používáno pro bývalou průmyslovou zónu v okolí ulice Kolbenova.

Osvětový odbor hlavního města Prahy zaslal v květnu 1928 Stavebnímu referátu hlavního města dopis, ve kterém žádá o urychlené vydání stavebního povolení pro stavbu „Jubilejní mateřské školy“, která podle plánů měla být otevřena k 28. říjnu 1928. Proto se ze stavbou mělo začít co nejdříve. (viz příloha č. XXVIII)

Na počátku měsíce září roku 1928 byla vybrána stavební firma ing. Jana Matouška z Prahy – Smíchova, které bylo svěřeno provedení samotné stavby. O rok později, v září roku 1929, byla stavba mateřské školy dokončena a na pražský magistrát

byla podána žádost k obývání. Před samotným otevřením školy bylo potřeba ještě dodělat drobnější práce. (Archiv odboru výstavby a územního rozvoje Prahy 9 – složka Vysočany č. p. 637)

Do mateřské školy na Novém Smíchově (jedna ze čtyř „Jubilejních mateřských škol“) se děti přestěhovaly z provizorních podmínek v lednu roku 1931, k slavnostnímu otevření došlo až následující školní rok a to v listopadu 1931. Podobně tomu bylo asi také u mateřské školy v Nových Vysočanech, v mateřské škole U nové školy. Z pamětní knihy zdejší mateřské školy můžeme vyčíst, že dne 25. října 1930 proběhlo slavnostní otevření školy, kterého se zúčastnili i významní hosté (viz kapitola „Významné návštěvy v mateřské škole“). Ovšem dle dobového tisku mělo dojít k slavnostnímu otevření všech čtyř „Jubilejních mateřských škol“ až následující školní rok – v listopadu roku 1931. (Kronika č. 1, šk. rok 1931 – 32) Z těchto informací lze tedy usuzovat, že provoz mateřské školy začal již o rok dříve před oficiálním slavnostním otevřením, kterého se zúčastnily i čelní představitelé města a Pražské městské spořitelny.

Během válečných let škola svůj provoz neomezila s výjimkou školního roku 1944 – 45, ve kterém byla budova školy při bombardování poničena a mateřská škola se musela přestěhovat do provizorních podmínek do obecné školy, kde bylo v květnu 1945 otevřeno jedno oddělení mateřské školy.

Mateřská škola fungovala vždy jako samostatný subjekt, nebyla nikdy spojena s jinou institucí. V roce 2001 se mateřská škola stala organizací s právní subjektivitou.

6.2.2 Kriteria hodnocení mateřské školy

Vedení mateřské školy a Zaměstnanci mateřské školy

Z informací, které autorka získala v mateřské škole U nové školy, nebylo bohužel možné získat přesné údaje o počtech zaměstnanců mateřské školy ani o všech ředitelkách mateřské školy za celou dobu její existence. Není tedy přehled, kolik za

dobu fungování mateřské školy působilo na škole pracovníků ani kolik ředitelk stálo v jejím čele. Do kronik nebyla jména personálu zapisována každý rok, a proto se nedá přesně z kronik vyčíst, kdy která ředitelka ve škole nastoupila do vedoucí funkce.

Současná ředitelka mateřské školy *Libuše Tomášková* vede školu od školního roku 1985/86.

Údaje, které byly k dispozici, jsou zaznamenány v tabulce č. 10.

Počty tříd v mateřské škole

Mateřská škola měla od svého založení tři třídy, i když v počátečních letech fungovaly dopoledne tři třídy a odpoledne byly děti rozděleny do dvou tříd.

V současné době fungují v budově mateřské školy dvě třídy. Změna počtu tříd nastala na počátku školního roku 1985/86. První třída je určena pro děti od 3 do 5 let a druhá třída je určena pro děti od 5 do 6 let, popřípadě i pro děti s odkladem školní docházky.

Počty žáků v mateřské škole

Z informací, které byly autorce k dispozici, nebylo možné získat počty žáků, které byly do mateřské školy zapisovány během celé historie mateřské školy. Tyto informace by měly být uloženy, podle informací současné ředitelky mateřské školy, pouze v archivu mateřské školy, do kterého autorka neměla přístup.

Údaje, které byly k dispozici, jsou zaznamenány v tabulce č. 10.

Stravování dětí

Od počátku fungování mateřské školy bylo v budově zajištěno stravování, jelikož součástí stavby byla též školní kuchyně.

Zdraví dětí

Lékařské prohlídky – Školní lékař měl možnost uzavřít školu v době epidemií, např. spály, záškrtu, planých neštovic, v druhé polovině XX. století byla škola vícekrát uzavřena z důvodu epidemie žloutenky. Před otevřením byla škola vždy nejprve vydezinfikována.

Ve školním roce 1944/45 provedl dětský zubní lékař kontrolu dětského chrupu všem dětem ve škole. U většiny dětí byl stav shledán jako neuspokojivý. Tyto děti potom s rodiči docházely do ambulance zubního lékaře na Palmovku. Další kontroly chrupu u dětí proběhly ve školním roce 1950/51 a v následujících letech.

Ke konci 40. let XX. století byla ve škole kontrolována dětská výslovnost. Ve školním roce 1946/47 to bylo jednou z učitelek školy a o dva roky později dětem kontroloval výslovnost MUDr. Kopecký z logopedického ústavu. Dětem s vadami řeči byla doporučena logopedická péče, popřípadě i menší chirurgický zásah.

Očkování dětí – Také na zdejší mateřské škole byly děti očkovány školním lékařem. Ve 40. letech XX. století to bylo proti záškrtu, v 50. letech proti černému kašli. Hromadné očkování proti černému kašli u všech dětí v republice ve věku od půl roku do čtrnácti let bylo provedeno v dubnu roku 1960.

Úmrtí dětí – v kronice nejsou zaznamenány žádné případy úmrtí dětí, které do mateřské školy docházely.

Ošacení dětí – Ve 40. letech XX. století byly rozdávány jednak poukázky na oblečení (např. boty) nebo přímo samotné oblečení (např. kalhoty nebo boty).

Výjezdy dětí – prázdninové kolonie, školy v přírodě – Poprvé vyjely děti do prázdninové osady (ve Starých Splavech) ve školním roce 1944/45, bylo to celkem 14 dětí spolu se dvěma učitelkami. Následující školní rok odjelo do stejné prázdninové osady 35 dětí a to na dva měsíce.

Ve školním roce 1948/49 odjelo 18 dětí s jednou učitelkou do prázdninové osady v Novém Městě pod Smrkem.

Ve školním roce 1950/51 byly děti často nemocné a proto se rozhodlo, že se v měsíci květnu škola přestěhuje na venkov do zotavovny v Dřevíči. S dětmi odjely všechny učitelky (kromě jedné) a dvě maminky. Až na několik případů nemocí (neštovice, černý kašel a podezření na záškrť), všechny děti prospívaly a přibraly také na váze.

Následující školní rok odjelo 40 přihlášených dětí v měsíci červnu do zotavovny v Novém Městě pod Smrkem, pro zbylé děti byl zajištěn provoz v budově mateřské školy. Na stejné místo vyjížděly děti do zotavovny také další roky.

V 80. letech XX. století se děti ze třetího oddělení, které navštěvovaly nejstarší děti, zúčastňovaly lyžařského kurzu. Vždy se jednalo o měsíc leden. V jarních měsících mladší děti ze zbylých dvou oddělení jezdily na školu v přírodě.

Všechny děti z mateřské školy i s personálem školy odjely na školu v přírodě ve školním roce 1991/92 a to v květnu. Na školy v přírodě vyjížděly děti také v následujících školních letech, ale většinou už neodjeli všichni z mateřské školy, ale pouze přihlášené děti. Pro ostatní byl opět zajištěn provoz v budově mateřské školy.

Prostory mateřské školy

Během existence mateřské školy ve Vysočanech nebylo třeba většího stavebního zásahu do samotné budovy školy ani jejího okolí, jelikož stavba byla hodně moderní a po všech stránkách vyhovující již ve svých počátcích.

Za celou dobu došlo tedy jen k menším úpravám. Asi největší opravy budovy byly provedeny v dubnu roku 1967, kdy bylo opraveno schodiště do budovy, prostranství před školou a opravena byla také celá fasáda školy. Ke konci sedmdesátých let se přestavěl školnický byt a zároveň se v 1. patře vybudovala školní jídelna.

Významné návštěvy v mateřské škole

Prvními významnými osobami mateřské školy ve Vysočanech byli hosté, kteří se zúčastnili slavnostního otevření dne 25. října 1930. Jména osob můžeme vyčíst

z pamětní knihy, do které se přichozí zapisovali. Byli mezi nimi: prof. Alois Žipek – ředitel Pražské městské spořitelny a člen vedení Spořitelny p. Líznar, inspektorka Milada Kellerová, řídící učitelka Emanuela Chlumecká, místopředseda mateřských škol v Praze XII. dr. Josef Spálený, zástupci školního odboru ve Vysočanech. Mezi dalšími hosty byli například bývalí pedagogičtí zaměstnanci z vysočanských škol nebo řídící chlapeckého útulku školní mládeže na Palmovce. Otevření se zúčastnili i zahraniční hosté z Bulharska – revizoři sociální péče ze Sofie. (Pamětní kniha mateřské školy ve Vysočanech)

V únoru školního roku 1947/48 navštívil mateřskou školu pražský primátor spolu se zástupci Obvodní rady a s místní inspektorkou. Důvodem návštěvy bylo převzetí patronátu družstvem „Bratrství“ nad mateřskou školou. Setkání se zúčastnili také zástupci samotného družstva.

Patronát mateřské školy a spolupráce s rodiči

Ve školním roce 1947/48 převzalo nad mateřskou školou patronát družstvo „Bratrství“. Zástupci družstva se účastnili besídek pořádaných v mateřské škole nebo přispívali menšími dárky pro děti.

Od roku 1946 působilo na škole „Rodičovské sdružení“.

Finančně škole vypomáhal také spolek Zahrádkářů, který v lednu roku 1950 škole daroval 1000,- Kčs na nákup hraček a pomůcek.

Ve školním roce 1955/56 převzal patronát nad zdejší mateřskou školou „Krajský svaz spotřebních družstev“, který se zavázal přispívat ročně mateřské škole částkou 500,- Kčs.

Nového patrona získala mateřská škola ve školním roce 1958/59, byly to „Ústřední sklady filmů v Nových Vysočanech“. Tento patron se zavázal, že dětem bude každých čtrnáct dní promítat ve škole zdarma filmy. Zároveň dětem uspořádal vánoční nadílku v prostorách závodu. Patronát měl závod nad mateřskou školou do školního roku 1964/65.

Na chodu školy se podíleli také rodiče. Účastnili se několika brigád, na kterých zlepšovali prostředí školy. Pomáhaly na školní zahradě nebo například při úklidu po

malování či instalaci nového dětského nábytku do tříd. Ve školním roce 1993/94 uspořádali rodiče ve škole burzu dětského oblečení, kterou sami organizovali. Výtěžek z této akce byl věnován škole.

Spolupráce s jinými školskými subjekty

Ve školním roce 1991/92 navázala mateřská škola spoluprací se soukromým reálným gymnáziem, jehož žáci přišli během roku dětem zahrát dvě divadelní pohádky.

Nejstarší děti z mateřské školy pravidelně navštěvovaly v 90. letech XX. století 1. třídu základní školy Chmelnice.

Oslavy a akce v mateřské škole

Ve škole byly od třicátých let pořádány během roku vždy různé besídky. Šlo například o besídku pro děti, na které byly dětem rozdávány sladkosti, dále vánoční besídky, jejichž součástí byla také nadílka pro děti, besídky k svátku matek, které se skládaly z přednesu básní a z dramatizace pohádky. V druhé polovině 40. let XX. století byly pořádány ve škole dětské plesy, na kterých děti rodičům předvedly národní tanečky a rytmičné hry.

Ve školním roce 1944/45 byla v mateřské škole pořádána Vánoční besídka za účasti rodičů dětí. Děti zaspívaly koledy, přednesly básně a v národních krojích předvedly pásmo „Český Betlém“ a zdramatizovaly hru „U vánočního stromku“. Tato akce byla zfilmována a v rámci „Aktualit“ promítána v pražských kinech. O promítání samotného Krátkého filmu se psalo také v dobovém tisku. V květnu mateřská škola zakoupila film také do školy. (Kronika č. 4, šk. rok 1944- 45)

Do pořadu „Aktuality“, který se promítal také v pražských kinech, byla v prosinci 1945 natočena i Mikulášská nadílka.

Aby mohly děti ze školy vyjet na výlet mimo Prahu, zapůjčilo družstvo „Bratrství“, které bylo patronem školy, ve školním roce 1948/49 mateřské škole autokar a děti spolu s pedagogickým personálem odjely na výlet do přírody k Mníšku pod Brdy.

Ve školní roce 1951/52 byly děti na výletě v pražské ZOO. Ke zdejší mateřské škole se připojila ještě mateřská škola U vinných sklepů.

Od 90. let XX. století probíhalo během školního roku v mateřské škole vždy několik akcí určených dětem. Byly to například drakiáda, Mikulášská besídka, Vánoční besídka pro rodiče, karneval, oslava Dne dětí. Během roku vyjížděly děti na kratší, polodenní výlety, a to především po památkách města Prahy. Před koncem školního roku jezdily děti na celodenní výlet. Cíle výletů byly například hrad Karlštejn, pražská ZOO, skanzen v Přerově nad Labem, zámek Veltrusy a další místa. Na závěr školního roku připravily nejstarší děti ze školy pásmo pro rodiče s ukázkami, co se za celý školní rok v mateřské škole naučily.

Ve školním roce 1993/94 si děti připravily pásmo básní, písní a tanců a nacvičené pásmo předvedly v domově důchodců. Děti zároveň místní babičky a dědečky obdarovaly vyrobenými práníčky, dárky a perníky, které upekly a nazdobily ve škole. Do domova důchodců docházely děti se svým pásmem i v následujících letech. Babičky a dědečkové z domova důchodců byli vždy velmi dojatí.

Další pravidelnou akcí se od školního roku 2001/02 stalo podzimní zamykání a jarní odemykání přilehlé školní zahrady.

Děti se také v posledních letech účastnily olympiády pořádané městskou částí Praha 9 – „Sportovních her dětí mateřských škol Prahy 9“.

Kroužky v mateřské škole

Od školního roku 1986/87 nejstarší děti z mateřské školy začaly navštěvovat krytý bazén v Hloubětíně.

Kroužky pro děti probíhaly v mateřské škole od 90. let XX. století. V nabídce pro děti byly například: jóga, výtvarný kroužek, hudebně dramatický kroužek, angličtina, keramika, logopedie – jazyková výchova, zpívánky.

6.2.3 Shrnutí

Mateřská škola U nové školy, která má v současnosti název „Dětský úsměv“, se nachází v městské části Praha 9. Tato městská část je zřizovatelem celkem osmi mateřských škol. Čtyři mateřské školy se nachází v katastrálním území Vysočany a čtyři v katastrálním území Prosek.

Popisovaná mateřská škola U nové školy má, ze všech v současné době fungujících mateřských škol, nejdelší historii. Většina ostatních škol byla otevřena až v 70. letech XX. století.

K budově přiléhá školní zahrada. Součástí mateřské školy je také školní kuchyně, proto se v mateřské škole mohlo vařit pro děti ihned od jejího otevření.

Od roku 2001 je mateřská škola samostatným právním subjektem.

Údaje, které byly v mateřské škole k dispozici jsou zaznamenány v tabulce č. 10.

Tabulka č. 10

Mateřská škola U nové školy v Praze 9

Ve školním roce	Počty zapsaných dětí	Počet tříd	Ošaceno	Počty zaměstnanců pedagogové/ pomocný personál	Ředitelky
1930/31					
1931/32					
1932/33					
1933/34					
1934/35					
1935/36					
1936/37					
1937/38					
1938/39					
1939/40					
1940/41	81	3	21		

1941/42	70	3	4		
1942/43	71	3	21		
1943/44	52	3			
1944/45	53	3	7		
1945/46		3			
1946/47	98	3			
1947/48	130	3			J. Kostkubová
1948/49		3			
1949/50	92	3			
1950/51	90	3			
1951/52		3			
1952/53		3			
1953/54		3			
1954/55		3			
1955/56	72	3			B. Rynešová
1956/57	81	3			
1957/58		3			
1958/59		3			
1959/60	90	3			
1960/61	94	3			
1961/62	90	3			
1962/63	85	3			
1963/64		3			
1964/65		3			
1965/66		3			
1966/67		3			
1967/68		3			
1968/69	90	3			
1969/70	90	3			
1970/71	90	3			
1971/72	90	3			
1972/73	90	3			

1973/74	90	3			
1974/75	90	3			
1975/76	90	3			
1976/77		3			
1977/78	101	3		6/-	Miroslava Voříšková
1978/79		3		6/3	
1979/80		3			
1980/81		3			
1981/82		3		6/4	
1982/83		3		6/5	
1983/84		3		6/5	
1984/85		3		6/3	
1985/86		2		4/4	Libuše Tomášková
1986/87	66	2		4/3	
1987/88		2		4/3	
1988/89		2		4/3	
1989/90		2		4/3	
1990/91		2		4/3	
1991/92		2		4/3	
1992/93		2		4/3	
1993/94		2		4/3	
1994/95		2		4/3	
1995/96		2		4/3	
1996/97		2		4/3	
1997/98		2		4/3	
1998/99		2		4/4	
1999/00		2		4/4	
2000/01		2		4/4	
2001/02		2		4/4	
2002/03		2		4/3	
2003/04		2		4/3	
2004/05		2		4/3	

2005/06	MATEŘSKÁ ŠKOLA U ŠKOLSKÉ ZAHŘADY V PRAZE 3	2	4/3
2006/07		2	4/3
2007/08	Historie mateřských škol v Praze	2	4/3

Mateřská škola U školské zahrady v Praze 3 – Kobyliskách byla dříve ze čtyř mateřských škol, které byly postaveny ve 30. letech XX. století jako „Jubilejní mateřské školy“ ze strany městské společnosti (viz příloha 6, VI).

Podle mapy V. Kubína, která znázorňuje počty mateřských škol a jejich vztah k Praze v roce 1937 a která je uveřejněna v knize „Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době poprvé“, je patrné, že v oblasti Kobylis fungovala do roku 1937 pouze jedna mateřská škola, jenž byla otevřena po roce 1918. S velkou pravděpodobností se jedná právě o „Jubilejní mateřskou školu“ U školské zahrady. (Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době poprvé, 1936, s. 12)

Městská část Praha 8 se skládá z devíti katastrálních území. Tato městská část je však roztroušená. Nejstarší součástí hlavního města Prahy je katastrální území Libeň, která byla připojena k Praze již 12. září 1901. V roce 1922 se k tzv. Velké Praze připojily Kladná, Bohotice, Troja a Kobylisy. K dalšímu rozšíření došlo v roce 1960, kdy k městské části obvodu staly Čimice a v roce 1968 se připojily také Dabčice a Dolní Čabry. Poslední připojenou částí je Březinoves, k čemuž došlo v roce 1974, kdy bylo provedeno velké rozšíření hlavního města o okolní území.

Ustanovení obvodu Praha 8 byly stanoveny v roce 1960 a v roce 1990 se tento obvod stal Městskou částí Praha 8.

Mateřská škola fungovala od svých počátků až do 1. července roku 2001 jako samostatná mateřská škola. K číselnému datu došlo přechodem do právní subjektivity Základní školy se sousední Základní školou U školské zahrady.

6.3 MATEŘSKÁ ŠKOLA U ŠKOLSKÉ ZAHRADY V PRAZE 8

6.3.1 Historie mateřské školy

Mateřská škola U školské zahrady v Praze 8 – Kobylisích byla další ze čtyř mateřských škol, které byly postaveny ve 30. letech XX. století jako „Jubilejní mateřské školy“ Pražskou městskou spořitelnou (viz příloha č. VI).

Podle mapy F. Kubína, která znázorňuje počty mateřských škol a jeslí v tzv. Velké Praze v roce 1937 a která je uveřejněna v knize „Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové“, je patrné, že v oblasti Kobylis fungovala do roku 1937 pouze jedna mateřská škola, jenž byla otevřena po roce 1918. S velkou pravděpodobností se jedná právě o „Jubilejní mateřskou školu“ U školské zahrady. (Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové, 1936, s. 12)

Městská část Praha 8 se skládá z devíti katastrálních území. Tato městská část vznikala postupně. Nejstarší součástí hlavního města Prahy je katastrální území Libeň, která byla připojena k Praze již 12. září 1901. V roce 1922 se k tzv. Velké Praze připojily Karlín, Bohnice, Troja a Kobylisy. K dalšímu rozšíření došlo v roce 1960, kdy se součástí tohoto obvodu staly Čimice a v roce 1968 se připojily také Ďáblice a Dolní Chabry. Poslední připojenou částí je Březiněves, k čemuž došlo v roce 1974, kdy bylo poslední velké rozšiřování hlavního města o okolní obce.

Hranice obvodu Prahy 8 byly stanoveny v roce 1960 a v roce 1990 se tento obvod stal Městskou částí Praha 8.

Mateřská škola fungovala od svých počátků až do 1. července roku 2001 jako samostatná mateřská škola. K tomuto datu došlo k přechodu do právní subjektivity a zároveň ke spojení se sousední Základní školou U školské zahrady.

6.3.2 Kriteria hodnocení mateřské školy

Vedení mateřské školy

Od školního roku 1948/49, od kdy jsou zachovány kroniky mateřské školy, se ve funkci ředitelky školy vystříдалo celkem 7 ředitelek. Jména všech ředitelek jsou zaznamenána v tabulce č. 11.

Poslední ředitelka *Dana Kvačková* je zároveň ředitelkou základní i mateřské školy, které spolu tvoří, od školního roku 2001/02, jeden subjekt.

Zaměstnanci mateřské školy

Záznamy o počtech všech zaměstnanců mateřské školy jsou také známy od školního roku 1948/49.

Počet pedagogického personálu odpovídal počtu tříd, které byly v mateřské škole otevřeny. V jedné třídě působily vždy dvě učitelky.

Také počet provozního personálu se měnil podle počtu zapsaných dětí a tedy i podle počtu tříd.

Přesné údaje jsou zaznamenány v tabulce č. 11.

Počty tříd v mateřské škole

Ačkoliv byla mateřská škola postavena jako škola dvoutřídní, dlouhou dobu v ní fungovaly tři třídy. Z kronik mateřské školy, které měla autorka práce k dispozici je patrné, že tři třídy byly ve škole otevřeny od školního roku 1948/49 (z této doby pochází první dochované zápisy v kronice) až do školního roku 1984/85.

Od školního roku 1985/86 jsou v mateřské škole již pouze dvě třídy. V prvním oddělení jsou děti od 3 do 5 let a ve druhém oddělení jsou zapsány zpravidla děti od 5 do 6 let, popřípadě 7 let (při odkladu školní docházky).

Počty žáků v mateřské škole

V kronikách mateřské školy nejsou uvedeny počty všech zapsaných dětí do školy během její historie.

Informace, které byly k dispozici, jsou uvedeny v tabulce č. 11.

Stravování dětí

Jelikož byla školní kuchyně součástí i zdejší mateřské školy ihned od jejího počátku, mohly se děti pravidelně stravovat. Pouze v počátečních letech se nejednalo o všechny děti z mateřské školy, protože některé děti odcházely na jídlo domů. Ke stravování rodiče své děti přihlašovali vždy na začátku školního roku.

Zdraví dětí

Lékařské prohlídky – Školu několikrát do roka navštěvoval dětský lékař. V 50. letech XX. století byla návštěva častější, bylo to i třikrát do týdne.

Lékař také mohl nechat školu uzavřít z důvodu výskytu jakékoli infekční nemoci.

Ve školním roce 1949/50 se do školy dostavila dětská zubařka, aby všem dětem prohlédla jejich chrup. Dětem, u kterých se vyskytly problémy, byla doporučena návštěva dětského zubního lékaře přímo v jeho ambulanci. Zubní lékařka docházela do školy ještě několik následujících let. Další kontroly dětskou zubní lékařkou probíhaly v mateřské škole v 90. letech XX. století a v prvních letech XI. století.

Od 50. let XX. století byl každé ráno prováděn dětem filtr, zda nejsou děti nemocné. Děti byly také čtyřikrát ročně měřeny a váženy.

Očkování dětí – V 50. letech XX. století byly děti očkovány proti dětské obrně a záškrtu.

Úmrtí dětí – V kronikách mateřské školy nejsou žádné záznamy o úmrtí dětí z této školy.

Ošacení dětí – Zda-li mateřská škola vypomáhala s ošacením dětí z chudých rodin ve 30. a 40. letech XX. století, jako tomu bývalo v ostatních mateřských školách, není možné zjistit, jelikož se nedochovala kronika školy z této doby ani jiné záznamy.

Ve školním roce 1949/50 ale bylo prostřednictvím školy rozdáno 10 párů cviček od „Sociální péče v Libni“.

Výjezdy dětí – prázdninové kolonie, školy v přírodě – Ve školním roce 1952/53 vyjelo 35 dětí do dětské zotavovny ve Zvíkovci.

Ve školním roce 1955/56 odjelo 10 dětí v měsíci červnu do Krkonoš.

Ve školním roce 1979/80 bylo dvanáct dětí spolu s jednou učitelkou na škole v přírodě v Ledči nad Sázavou.

Ve školním roce 1986/87 jely všechny děti z mateřské školy spolu se všemi učitelkami na školu v přírodě na Šumavu.

O dva roky později vyjely na školu v přírodě každá třída již zvlášť. Další školní rok se musela škola v přírodě z důvodu výskytu příušnic ve škole zrušit ještě před odjezdem dětí.

Od školního roku 1991/92 byly pravidelně pořádány školy v přírodě pro přihlášené děti.

Prostory mateřské školy

Ve školním roce 1948/49 se započalo s výstavbou menšího bazénu na školní zahradě.

K větším úpravám v bodově školy došlo ve školním roce 1973/74, kdy byla dokonce mateřská škola přestěhována na celý školní rok do provizorních podmínek do dřevěného pavilonu sousední základní školy. V mateřské škole se v rámci oprav mimo jiné vyměnilo ústřední topení, vodovodní a odpadové potrubí, upravily se toalety,

umývárny a také kanalizace, opravila se střecha a daly se nové okapy, prováděly se lakýrnické a zámečnické práce.

K dalším větším opravám došlo ve školním roce 1990/91 (od listopadu do února).

Významné návštěvy v mateřské škole

Ve školním roce 1948/49 navštívila školu v doprovodu okresní inspektorky Horové spisovatelka Jarmila Glazarová. Podle jejích slov se jí v mateřské škole líbilo a měla v úmyslu ji opět někdy navštívit.

Patronát mateřské školy a spolupráce s rodiči

Od 40. let XX. století na škole působilo „Sdružení rodičů a přátel školy“.

Ve školním roce 1948/49 získala mateřská škola za svého patrona firmu „Centrotex“ (textilní závody) z Prahy I. Tento patron pomáhal škole s finančními výdaji na vybavení prostor tříd, zajišťoval především textilní vybavení (jako byly závěsy nebo záclony do tříd), vypomáhal s úklidem školní zahrady. Zástupci firmy zavítali několikrát do roka do školy a na oplátku se mohly jet děti podívat do sídla firmy, do paláce Kotva.

Ve stejném školním roce 1948/49 se stalo „Řeznicko – uzenářské družstvo“, národní podnik z Prahy I., dalším patronem školy.

Škola měla během své existence i menší přispěvatele: například „Svaz bojovníků za svobodu“ daroval škole sušené mléko ke zlepšení dětské výživy, „Svaz zahrádkářů“ dodával škole čerstvé ovoce, finančně přispíval i „Svaz baráčníků z Kobylis“, věcné dary dětem několikrát darovaly zástupci „Červeného kříže“.

Ve školním roce 1949/50 škola získala dalšího patrona – národní podnik „Karna“, který škole ihned daroval finanční obnos 15 000,- Kčs.

V 70. letech XX. století navázala mateřská škola spolupráci s TU ČSAV na Slovance, který se stal patronem školy. Tento patron se především podílel na

zkvalitnění prostředí školy v rámci brigád (úprava školní zahrady, opravy hraček a vybavení mateřské školy).

Spolupráce s rodiči byla po celou dobu historie školy většinou úspěšná. Rodiče pomáhali financovat různé akce ve škole, přispívali na dárky pro děti. Také se účastnili různých akcí, při kterých buď pomáhali například s úklidem vnitřních prostor školy nebo pomáhali na školní zahradě, ale také přicházeli na akce, které pro ně připravovaly děti - různé besídky, oslavy, apod.

V březnu roku 2003 obdržely děti do mateřské školy od firmy BitServis tři počítače, na kterých si mohly procvičovat své dovednosti, které již dříve získaly v počítačovém kroužku v základní škole. O této akci se psalo také v místním časopise „Osmička“. (Kronika č. 11, šk. rok 2002 – 03)

Spolupráce s jinými školskými subjekty

Škola spolupracovala již v 50. letech XX. století se sousední dívčí střední školou. Dívky ze střední školy například v hodinách vaření upekly dětem perníkové postavy Mikuláše, čerta a anděla, které byly dětem z MŠ rozdány při Mikulášské besídce. Studentky dodávaly do školy své výrobky i k jiným slavnostním příležitostem nebo kdykoli během školního roku.

Ve školním roce 1958/59 byla navázána spolupráce se základní školou v Kobylisích a také s jeslemi, ve kterých se učitelky z mateřské školy seznamovaly s dětmi, které měly v září dalšího roku do mateřské školy nastoupit. Spolupráce se Základní školou v Kobylisích – U školské zahrady, se kterou mateřská škola sousedí, pokračovala i v dalších letech. Děti, které měly v září nastoupit do základní školy, navštěvovaly v ZŠ kroužek „předškolní výchovy“. V červenci roku 2001 se mateřská škola spojila se Základní školou U školské zahrady v jeden subjekt, a tak mohly obě školy ještě více spolupracovat.

V 60. letech XX. století začala mateřská škola spolupracovat s Lidovou školou umění. Děti z Lidové školy umění pořádaly pro děti z MŠ během roku několik koncertů.

Ve školním roce 1979/80 navázala mateřská škola spolupráci s Gymnáziem v Praze 8.

Na počátku XI. století začala mateřská škola spolupracovat s pedagogicko – psychologickou poradnou v Karlíně.

Oslavy a akce v mateřské škole

Během školního roku se v mateřské škole v průběhu její historie slavily různé svátky a pro děti se připravovaly mnohé akce.

Ve škole se pořádala například Mikulášská besídka, Vánoční besídka, školu navštěvovali Tři králové, slavil se Den dětí. Od 90. let XX. století ke stávajícím akcím přibyly další, jako například Rozloučení s předškoláky na konci školního roku nebo Den mužů.

Od 50. let XX. století vyjížděly děti během roku na kratší – polodenní i celodenní výlety. Cíle výletů byly například Pražský hrad, pražská ZOO, Kokořínské údolí, Petřínská rozhledna.

Ve školním roce 1959/60 navázala mateřská škola spolupráci s Domovem důchodců, pro jehož osazenstvo si děti připravily pásmo složené s básní, písní a tanců.

Od 90. let XX. století jezdily děti několikrát do roka do divadla Minor na divadelní představení nebo do divadla Jiskra, kam mohly dojít pěšky, protože se nachází nedaleko mateřské školy.

Kroužky v mateřské škole

Kroužky pro děti začaly v mateřské škole být pořádány od školního roku 1991/92. V tomto roce byly v nabídce kroužky angličtina a plavání.

Od školního roku 1994/95 na školu docházela pravidelně jedenkrát týdně logopedka. Na konci 90. let XX. století přibyly flétna, keramika, sauna, hudebně – pohybová výchova, počítače, tanečky.

6.3.3 Shrnutí

Mateřská škola U školské zahrady v Praze 8 (viz příloha č. XXX) byla jednou z „Jubilejních mateřských škol“, které nechala ve 30. letech XX. století na své náklady postavit Pražská městská spořitelna. Kroniky této mateřské školy jsou zachovány až od školního roku 1948/49, a tak se o události slavnostního otevření mateřské školy a o jejích počátcích nemůžeme dočíst přímo z kronik.

Z 30.let XX. století (z let 1931 až 1932) se dochovalo pouze fotoalbum, kde je zachycen život dětí v mateřské škole. Na snímcích si můžeme prohlédnout, jak v té době vypadala školní zahrada a vnitřní prostory školy. Z fotografií je také patrné, jaké akce se ve škole pořádaly, co děti v mateřské škole slavily. Děti jsou na snímcích zachyceny na výletě v pražské ZOO, u vánočního stromku, na plese nebo při hrách ve třídách i na školní zahradě. Ve fotoalbu jsou také snímky pedagogického personálu.

Informace, které byly k dispozici, jsou pro lepší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 11.

V současné době je městská část Praha 8, ve které mateřská škola U školské zahrady sídlí, zřizovatelem celkem 25 mateřských škol. Z toho je 6 mateřských škol součástí základní školy a 2 mateřské školy spadají do jednoho právního subjektu.

V katastrálním území Kobylisy, ve kterém se nachází i popisovaná mateřská škola, se nachází 7 mateřských škol.

Všechny mateřské školy v Praze 8 jsou o mnoho let mladší než mateřská škola U školské zahrady. Jediná starší mateřská škola, kterou postavila obec Libeň pro potřeby svých občanů v roce 1904, je mateřská škola Sokolovská. Je to dvoupatrová budova postavená v klasicistním stylu, ve které se nachází centrální schodiště a její výhodou jsou velké prostory. Interiér mateřské školy je do dnešních dnů řešen tak, aby si zachoval historickou hodnotu, ale zároveň zabezpečil plynulý chod školy.

Tabulka č. 11

Mateřská škola U školské zahrady v Praze 8

Ve školním roce	Počty zapsaných dětí	Počet tříd	Ošaceno	Počty zaměstnanců pedagogové/ pomocný personál	Ředitelky
1930/31					
1931/32					
1932/33					
1933/34					
1934/35					
1935/36					
1936/37					
1937/38					
1938/39					
1939/40					
1940/41					
1941/42					
1942/43					
1943/44					
1944/45					
1945/46					
1946/47					
1947/48					
1948/49	100	3		6/3	Emanuela Váchová
1949/50	130	3	10	6/3	
1950/51		3			
1951/52		3			
1952/53		3		6/3	Milada Mrňáková
1953/54		3			
1954/55		3			
1955/56		3		6/4	Irena Červená
1956/57		3		6/4	

1957/58		3		6/5	
1958/59		3		6/5	
1959/60		3		6/5	
1960/61		3		6/5	
1961/62		3		6/5	
1962/63		3		6/5	
1963/64		3		6/5	
1964/65		3		6/5	
1965/66		3		6/5	
1966/67		3		6/5	
1967/68		3		6/5	
1968/69	96	3		6/5	
1969/70	90	3		6/5	
1970/71	90	3		6/5	
1971/72	90	3		6/5	
1972/73	90	3		6/5	
1973/74	82	3		6/5	
1974/75	90	3		6/6	Milada Novoselská
1975/76	92	3		6/6	K. Pejšová
1976/77	93	3		6/5	
1977/78		3		6/5	
1978/79		3		6/5	
1979/80		3		6/5	
1980/81		3		6/5	
1981/82		3		6/5	
1982/83		3		6/5	
1983/84		3		6/5	
1984/85		3		6/5	
1985/86	68	2		4/5	
1986/87	55	2		4/5	
1987/88		2		4/5	
1988/89		2		4/4	
1989/90		2		4/4	

1990/91		2		4/4	Marcela Bešťáková
1991/92		2		4/5	
1992/93		2		4/5	
1993/94		2		4/5	
1994/95	50	2		4/5	
1995/96		2		4/4	
1996/97		2		4/4	Marcela Jarošová (dříve Bešťáková)
1997/98		2		3/4	
1998/99		2		4/3	
1999/00		2		4/3	
2000/01		2		4/3	
2001/02		2		4/3	Dana Kvačková
2002/03	50	2		4/4	
2003/04	50	2		4/4	
2004/05		2		4/4	
2005/06		2		4/3	
2006/07		2		4/3	
2007/08		2		4/3	

6.4 MATEŘSKÁ ŠKOLA MEZIŠKOLSKÁ V PRAZE 6

Mateřská škola v Praze 6 je jedinou „Jubilejní mateřskou školou“, která již v současné době nefunguje. Tato mateřská škola se nacházela v katastrálním území Břevnov.

Břevnov je městská čtvrť, která téměř celá náleží k městské části Praha 6, ale nepatrnou částí zasahuje také do městské části Praha 5. Nachází se na západ od hradčanského obvodu v protáhlé kotlině potoka Brusnice a jeho historie sahá až do středověku. Poprvé byl Břevnov zmiňován v 10. století.

Břevnov si nadlouho uchoval zemědělský ráz. Teprve ve 2. polovině XIX. století se na jeho území začaly ve větší míře stavět rodinné domy a později také domy činžovní. Před koncem XIX. století měl Břevnov již více než 5 000 obyvatel.

Při návštěva Františka Josefa I. v roce 1907 dosáhla obec Břevnov povýšení na město a obdržela městský znak. Samostatným městem zůstal Břevnov do roku 1922, kdy se připojil k tzv. Velké Praze a spolu s Libocí a Střešovicemi utvořil obvod Prahy XVIII.

Dnešní městská část Praha 6 zahrnuje celkem 10 katastrálních území, z čehož k Praze 6 patří 6 katastrálních území celých (Ruzyně, Liboc, Veleslavín, Vokovice, Dejvice a Střešovice) a 4 katastrální území jsou přiřazeny ke dvěma městským částím (Břevnov, Sedlec, Bubeneč a Hradčany).

„Jubilejní mateřská škola“ v Břevnově patřila k celkem čtyřem mateřských školám, které na své náklady nechala postavit Pražská městská spořitelna k 10. výročí založení Československé republiky. O této akci se začalo jednat v roce 1928, kdy byly vybírány městské čtvrti, ve kterých by bylo vhodné mateřské školy postavit. Byly vybrány okrajové čtvrti, ve kterých se nacházelo malé množství mateřských škol a kde bylo potřeba tento počet zvýšit. Proto byly vybrány čtvrtě Nový Smíchov, Nové Vysočany, Kobylisy a Břevnov.

Smlouvy mezi představiteli Pražské městské spořitelny a hlavního města Prahy byly podepsány ve 30. letech XX. století. Všechny smlouvy byly podepsány v roce 1930, kromě smlouvy na stavbu mateřské školy v Břevnově, která byla podepsána až

v roce 1936 (viz příloha č. VII). Svým obsahem je ale zcela totožná s ostatními třemi smlouvami.

Z informací, které autorka získala v archivu odboru výstavby městské části Praha 6 a z dobových výstřižků v tisku (Kronika č. 1., šk. rok 1931 – 32) vyplývá, že i tato mateřská škola byla postavena na počátku 30. let XX. století.

Plány ke stavbě mateřské školy pochází z roku 1929 a budova byla zkolaudována v roce 1931. Stavbou byl nejprve pověřen stavitel p. Jednorozec, ovšem v roce 1930 došlo k výměně pro špatně odváděnou práci zmiňovaného stavitele. (Archiv odboru výstavby Prahy 6 - složka Břevnov č.p. 1120)

V knize „Břevnov včera a dnes“ se můžeme dočíst, že budova „Jubilejní mateřské školy“, která pochází z 30. let XX. století patří mezi architektonicky významné budovy této oblasti. Mateřská škola se nacházela poblíž budovy Základní školy U dělnického cvičiště (která funguje dodnes) a obě školy byly postaveny podle projektu arch. Lhoty. (Balík, Helešicová, Herink, Kropáček, 1971)

Mateřská škola v této budově nějakou dobu fungovala, ovšem později došlo ke změně a budova sloužila pro potřeby jeslí. Bohužel se nepodařilo zjistit, kdy k této změně došlo a to i přes ochotu zaměstnanců odborů výstavby a školství v městské části Praha 6. V roce 1982 už v této budově jesle fungovaly, což je zmiňováno ve složce na odboru výstavby, ale kdy se účel změnil se nepodařilo dopátrat.

Jesle zde fungovaly až do roku 1993, kdy došlo k větším stavebním úpravám a dále byly v budově otevřeny kanceláře a také zde fungovalo zdravotní zařízení. V roce 2001 došlo k další změně a nájemcem se stala nestátní nezisková organizace FOKUS, které se stará o lidi s dlouhodobým duševním onemocněním. Tato organizace zde sídlí do současnosti (viz příloha č. XXXIV).

7. ZÁVĚR

Předškolní zařízení se v českých zemích vyvíjela podobně jako v ostatních částech Evropy. Z institucí, které měly pouze sociální charakter, se postupně přeměnily v instituce s více funkcemi; hlavní důraz byl kladen na význam výchovný. Od XIX. století do současnosti se měnily nejen druhy samotných předškolních zařízení a jejich funkce, ale také například zřizovatelé a způsob financování.

Při studiu historických materiálů a vyhledávání informací se můžeme ještě v dnešní době poučit a získat mnoho užitečných postřehů, které jsou aplikovatelné i v dnešní době. Mnoho myšlenek a požadavků na zkvalitnění práce, které vyslovili různí teoretici, ale i praktici, tj. samotné učitelky mateřských škol, jsou aktuální i na počátku XXI. století. Autorka práce se domnívá, že studium historických pramenů a poznávání minulosti vede k lepšímu pochopení současnosti. Je důležité znát kořeny, ze kterých vycházíme a na které můžeme navázat a dále je rozvíjet. Je třeba hledat komplexní pohled na všechny situace.

Při samotné práci měla autorka možnost seznámit se blíže s vývojem čtyř mateřských škol, které se označovaly jako „Jubilejní mateřské školy“. Tyto školy nechala na své náklady postavit ve 30. letech XX. století Pražská městská spořitelna. Touto akcí chtěl peněžní ústav oslavit 10. výročí založení Československé republiky. Nebyla to jediná akce, kterou chtěla Pražská městská spořitelna podporovat vzdělanost v hlavním městě Praha. Tato instituce zamýšlela stavět mateřské školy i v dalším období a to ze svých finančních přebytků. Tento záměr ale uskutečnila již pouze jednou a to v roce 1936, kdy zakoupila pozemek v Seminářské zahradě, na kterém následně postavila budovu mateřské školy. Finančně se tak spolupodílela na rozvoji předškolních zařízení v Praze v 1. polovině XX. století.

V práci je použito větší množství citací z dochovaných kronik, především z kronik mateřské školy Nad Laurovou v Praze 5. Této skutečnosti si je autorka vědoma a činila tak záměrně, jelikož tím chtěla zdůraznit autenticitu a zároveň ukázat na konkrétních zápisech pokrokové myšlení zaměstnanců mateřských škol. Většinou se nejedná pouze o dobové informace, ale v zápisech jsou vystiženy také osobní názory pedagogů i jejich přesvědčení, s jakým své povolání vykonávali.

Jednotliví pedagogičtí zaměstnanci se nesnažili pouze splňovat závazná nařízení a pracovat dle daných předpisů, ale cílem jejich snažení byly vždy děti samotné, což je ze zápisů patrné v celé historii instituce.

Dítě by mělo být v práci pedagoga vždy na prvním místě a to nejen pedagoga předškolního. Měli bychom se naučit respektu k celé osobnosti dítěte tak, jak to dokázali již naši předkové. Je třeba dále rozvíjet naše zkoumání a vědomosti, ale při studiu a našem dalším vzdělávání bychom neměli nikdy zapomínat na minulost a neměli bychom ji přehlížet jako zbytečnou. Měli bychom se dokázat z myšlenek a názorů našich předků poučit a dále je rozvíjet.

Autorka diplomové práce pracuje jako učitelka v mateřské škole, a proto ji nahlédnutí do historie předškolní výchovy zasáhlo i osobně. Při studiu historických materiálů, které měla k dispozici, si uvědomovala pokrokovost myšlenek, názorů a postřehů, které měli jejich autoři v historii. Především počáteční zápisy v kronice mateřské školy Nad Laurovou, které do ní zapisovala její první ředitelka Anna Švarcová – Žáková, autorku silně ovlivnily a s mnohými se ztotožňovala. V této mateřské škole autorka pracuje a díky velmi podrobným zápisům v kronice se mohla seznámit nejen se samotnou historií mateřské školy na Smíchově, ale také s celým jejím vývojem, čímž může více ve své práci navazovat na své předchůdkyně v této škole. Uvědomila si, jak se škola vyvíjela a o co se snažili předešní zaměstnanci.

Ze zpracování diplomové práce si autorka odnáší především poznatek, že za všech okolností skutečně oddaným pracovníkům profese předškolní výchovy ležel a bude ležet hlavní zájem v oddanosti dítěti. Cesty k naplnění této úcty však procházely odlišnými údolími, která byla ovlivněna kulturními, politickými, ale i ekonomickými okolnostmi. Vyústěním všech odlišných chodíčků budiž návrat ke Komenskému heslu – Necht' všechno volně plyne, budiž násilí vzdáleno věcem – to jest úcty k dítěti především korigovanou porozuměním jeho vývoje. Autorka se domnívá, že to je memento, které ze všech kategorií učitelstva, tak jak se prokázalo v diplomové práci, spojuje kategorii předškolních pracovníků.

LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

BAJCUROVÁ, M. 70 let mateřské školky v ulici Laurová. *Pražská pětka*, 2002, č. 9, s. 13.

BALÍK, A., HELEŠICOVÁ, V., HERINK, J., KROPÁČEK, Z. *Břevnov včera a dnes*. Praha: Obvodní kulturní dům v Praze 6, 1971.

BARTUŠKOVÁ, M. *Mateřská škola v Československu*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1948.

BARTUŠKOVÁ, M. *Návrh pracovního plánu pro mateřské školy*. Praha: Česká grafická unie a. s., 1941.

Dějiny Prahy II. Praha: Paseka, 1998. ISBN 80-7185-143-4.

Dlouhodobý vývoj mateřských škol v ČSR. Praha: Odbor statistiky obyvatelstva a životní úrovně, 1981.

Dlouhodobý vývoj předškolního vzdělávání v České republice. Praha: Český statistický úřad, 2008. ISBN 978-80-250-1665-7.

HÁJEK, J., PÍŠA, R. *180 let českého spořitelnictví*. Praha: Česká spořitelna, 2005. ISBN 80-86754-47-2.

Historická statistická ročenka ČSSR. Praha: SNTL, 1985.

CHLUP, O. *Mateřská škola*. Praha: Svaz učitelek škol mateřských, 1928.

CHLUP, O., RATHAUS, L. *Nová škola mateřská*. Brno: Jednota učitelek mateřských škol, 1929.

JARNÍKOVÁ, I. *Výchovný program mateřských škol*. Praha, 1927.

Kniha o Břevnově. ISBN 80-239-6982-X.

Mateřské školy hlavního města Prahy a jejich rozvoj v době popřevratové. Praha, 1936.

MIKOLÁŠOVÁ, E. S dětmi slavila i dvaosmdesátiletá pamětnice. *MF Dnes*, 2004, roč. 15, č. 102, s. 1.

MIŠURCOVÁ, V. (1980a) *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku v 19. a 20. století*. Praha: SPN, 1980.

MIŠURCOVÁ, V., VOBOŘILOVÁ, H. (1980b) *Praha a její mateřské školy*. Praha: Pedagogický ústav hl. m. Prahy, 1980.

MIŠURCOVÁ, V. *150 let mateřského školství v Českých zemích*. Praha: Ústřední knihovna – OBIS pedagogické fakulty UK v Praze ve spolupráci s PÚJAK ČSAV, 1982.

MORKES, F. Šedesát let zákona o jednotné škole. *Informatorium 3-8*, 2008, roč. XV., č. 4, s. 16. ISSN 1210-7506.

MORKES, F. Starý, přesto moderní výnos. *Informatorium 3-8*, 2008, roč. XV., č. 8, s. 20. ISSN 1210-7506.

Památník na oslavu čtyřicetiletého trvání stavu učitelek českých škol mateřských. Praha: Spolek pro zájmy škol mateřských, 1909.

Pedagogický význam mateřských škol v Československé republice. Praha, 1924.

Praha 6. Praha: Městská část Praha 6, 1994. ISBN 80-901388-0-6.

Program výchovné práce v jeslích a v mateřských školách. Praha: SPN, 1968.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.

Předškolní výchova v ČSSR. Praha: Ústav šk. informací při MŠ ČSR, 1982.

SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

SOUKUPOVÁ, A. *Mateřské školy v ČSSR*. Praha: Ústav školských informací při MŠ ČSR Praha, 1985.

Statistická příručka republiky Československé II. Praha: Státní úřad statistický, 1925.

Statistická příručka republiky Československé III. Praha: Státní úřad statistický, 1928.

Statistická příručka republiky Československé IV. Praha: Státní úřad statistický, 1932.

Statistická ročenka republiky Československé. Praha: Státní úřad statistický, 1934.

Statistická ročenka republiky Československé. Praha: Státní úřad statistický republiky Československé, 1957.

Školství v České republice. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. ISBN 80-211-0206-3.

ŠUKALOVÁ, J. *Mateřská škola*. Praha: Státní nakladatelství, 1945.

TESAŘOVÁ, R. *Problémy mateřskoškolské pedagogiky*. Brno: Společnost pedagogického muzea v Brně, 1948.

UHLÍŘOVÁ, J. (2003a) První česká opatrovna. *Informatorium 3-8*, 2003, roč. X., č. 2, s.6-7. ISSN 1210-7506.

UHLÍŘOVÁ, J. (2003b) Počátky koncepce české mateřské školy. *Informatorium 3-8*, 2003, roč. X., č. 4, s. 5. ISSN 1210-7506.

UHLÍŘOVÁ, J. (2003c) Československá MŠ v letech 1918 – 38. *Informatorium 3-8*. 2003, roč. X., č. 5, s. 5. ISSN 1210-7506.

UHLÍŘOVÁ, J. (2003d) Hnutí nové výchovy. *Informatorium 3-8*. 2003, roč. X., č. 6, s. 7. ISSN 1210-7506.

VRÁNA, S. *Česká mateřská škola do nového údobí*. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1946.

Využití kroniky:

Kronika č. 1 mateřské školy Nad Laurovou
uložena na adrese Nad Laurovou 1, Praha 5, datována od roku 1918 do roku 1984
(kromě let 1940 – 1945)

Kronika č. 2 mateřské školy Nad Laurovou
uložena na adrese Nad Laurovou 1, Praha 5, datována od roku 1940 do roku 1945

Kronika č. 3 mateřské školy Nad Laurovou
uložena na adrese Nad Laurovou 1, Praha 5, datována od roku 1984 do roku 2008

Knihka návštěv mateřské školy Nad Laurovou
uložena na adrese Nad Laurovou 1, Praha 5, datována od roku 1930 do roku 1949

Fotoalbum mateřské školy Nad Laurovou
Uloženo na adrese Nad Laurovou 1, Praha 5, datováno od roku 1931 do roku 1938

Pamětní kniha mateřské školy U nové školy
uložena na adrese U nové školy 637, Praha 9, datována od roku 1930 do roku 1977

Kronika č. 4 mateřské školy U nové školy
uložena na adrese U nové školy 637, Praha 9, datována od roku 1940 do roku 1976

Kronika č. 5 mateřské školy U nové školy
Uložena na adrese U nové školy 637, Praha 9, datována od roku 1976 do roku 1991

Kronika č. 6 mateřské školy U nové školy
uložena na adrese U nové školy 637, Praha 9, datována od roku 1991 do roku 1998

Kronika č. 7 mateřské školy U nové školy
uložena na adrese U nové školy 637, Praha 9, datována od roku 1998 do roku 2006

Kronika č. 8 mateřské školy U nové školy
uložena na adrese U nové školy 637, Praha 9, datována od roku 2006 do roku 2008

Kronika č. 9 mateřské školy U školské zahrady
uložena na adrese U školské zahrady 8, Praha 8, datována od roku 1948 do roku 1971

Kronika č. 10 mateřské školy U školské zahrady
uložena na adrese U školské zahrady 8, Praha 8, datována od roku 1971 do roku 1998

Kronika č. 11 mateřské školy U školské zahrady
uložena na adrese U školské zahrady 8, Praha 8, datována od roku 1998 do roku 2004

Kronika č. 12 mateřské školy U školské zahrady

uložena na adrese U školské zahrady 8, Praha 8, datována od roku 2004 do roku 2008

Fotoalbum mateřské školy U školské zahrady

uložené na adrese U školské zahrady 8, Praha 8, datováno od roku 1931 do roku 1932

Stránky v kronikách nejsou číslovány, proto u citací nelze přesné stránkování uvádět.
Lze se odvolat pouze na školní rok, ze kterého citace pochází.

V práci byly použity informace z:

Archiv odboru výstavby Prahy 5:
Složka Smíchov č. p. 178
Složka Smíchov č. p. 668
Složka Smíchov č. p. 1983
Složka Smíchov č. p. 2185

Archiv odboru výstavby Prahy 6:
Složka Břevnov č.p. 1120

Archiv odboru výstavby a územního rozvoje Prahy 9:
Složka Vysočany č. p. 637

Český statistický úřad

Archiv Pozemkové knihy a Katastrální úřad pro hlavní město Prahu

Národní archiv:

Fond Zemská školní rada Praha – část 1919 – 1952
Fond Ministerstvo školství 1918 - 1949

Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze:

Fond I. Jarníková

Internetové odkazy:

Česká dětská nemocnice [online]. FN Motol: Česká dětská nemocnice. Dostupné na WWW:

<http://www.fnmotol.cz/html/nemocnice/historie-ceska-detska-nemocnice.php?lang=cz>.

Dějiny Prahy [online]. Wikipedia: Královské hlavní město Praha, posl. úpravy 21. 3. 2008. Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1lovsk%C3%A9_hlavn%C3%AD_m%C4%9Bsto_Praha.

Dějiny Prahy [online]. Wikipedia: Růst města Prahy, posl. úpravy 26. 8. 2008. Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C5%AFst_m%C4%9Bsta_Prahy.

Dějiny Smíchova a Košíř [online]. Malé dějiny Smíchova a Košíř: Život v 19. století: Proměna v město, posl. úpravy 20. 8. 2006. Dostupné na WWW:

<http://smichov.blog.cz/0608/promena-v-mesto>.

Historie Prahy 5 [online]. Městská část Praha 5: Život v Praze 5: Historie, posl. úpravy 27. 2. 2007. Dostupné na WWW:

<http://www.praha5.cz/historie/>.

Historie Prahy 8 [online]. Městská část Praha 8: Informace o území, posl. úpravy 23. 4. 2008. Dostupné na WWW:

[http://www.praha8.cz/\(c4afb1v4zfaun4rmc2cd3nve\)/default.aspx?ido=17&sh=223553947](http://www.praha8.cz/(c4afb1v4zfaun4rmc2cd3nve)/default.aspx?ido=17&sh=223553947).

Historie předškolní výchovy [online]. Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje: Vybíráme školu: Typy a struktura škol a školských zařízení: Mateřské školy, vloženo 8. 4. 2004. Dostupné na WWW:

<http://www.zkola.cz/zkedu/predskolou/vybirameskolu/typvastrukturaskolaskolskychzarizeni/materskeskoly/1460.aspx>.

Historie Vysočan [online]. Referáty – seminárky. cz: Historie Prahy 9. Dostupné na WWW:

<http://referaty-seminarky.cz/historie-prahy-9/>.

Kronika ZŠ Hostivař [online]. Základní škola Hostivař: Dokumenty školy: Kronika. Dostupné na WWW:

<http://www.zshostivar.cz/kronika/1931-32.pdf>.

Mateřská škola U nové školy [online]. Mateřská škola Dětský úsměv ve Vysočanech, posl. úpravy 29. 9. 2008. Dostupné na WWW:

<http://www.detskyusmev.com/>.

Mateřské školy Prahy 8 [online]. Městská část Praha 8: Školství: Mateřské školy. Dostupné na WWW:
[http://www.praha8.cz/\(c4afb1v4zfaun4rmc2cd3nve\)/default.aspx?Ido=46&sh=234534363](http://www.praha8.cz/(c4afb1v4zfaun4rmc2cd3nve)/default.aspx?Ido=46&sh=234534363).

Mateřské školy Prahy 9 [online]. Městská část Praha 9: Školství: Mateřské školy. Dostupné na WWW:
http://www.praha9.cz/?c_id=6087.

Praha 9 [online]. Městská část Praha 9: Představení městské části. Dostupné na WWW:
http://www.praha9.cz/?c_id=5842.

První republika [online]. Portál hlavního města Prahy: Turista: Praha historická: První republika. Dostupné na WWW:
https://www.praha.eu/jnp/cz/turista/praha_historicka/prvni_republika/index.html.

Seznam mateřských a základních škol [online]. Městská část Praha 5: Život v Praze 5: Seznam MŠ a ZŠ, posl. úpravy 27. 2. 2007. Dostupné na WWW:
<http://www.praha5.cz/lide/3?cat=3139>.

Ulice Nad Laurovou [online]. Praha Info: Pražské ulice: Nad Laurovou, posl. úpravy 22. 6. 2005. Dostupné na WWW:
<http://www.prahainfo.cz/encyklopedie/Nad+Laurovou>.

Velká Praha [online]. Wikipedia: Velká Praha, posl. úpravy 6. 10. 2007. Dostupné na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Praha.